

~~18.138.5.65.~~

Алт.
3-347

4.10.1879

СВЯЩЕННАЯ ИСТОРИЯ

ВЕТХАГО И НОВАГО ЗАВѢТА

ПЕРЕЛОЖЕНА

СЪ ТАТАРСКАГО НА АЛТАЙСКІЙ

ЯЗЫКЪ

Воспитанниками Миссіонерскаго Улалинскаго училища
на Алтаѣ.

ИЗДАНИЕ ПРАВОСЛАВНАГО МИССІОНЕРСКАГО ОБЩЕСТВА.

КАЗАНЬ.

Типографія А. Коковиной.

1879.

2158

Отъ Совѣта Братства Св. Гурія печатать дозволяется. Казань. Января
27 дня 1879 года.

Предсѣдатель Совѣта Братства, Павелъ Епископъ Чебоксарскій, Викарій
Казанской Епархіи.

СВЯЩЕННАЯ ИСТОРИЯ

ВЕТХАГО ЗАВѢТА.

1. Неле немені зайаганы.

(Христос туулардан 5508 ыл озо.)

Эң озо паштап Кудай теңерені зерді зайаган. Јер зазап пүдіргелекте тобрагы суга чомуп ончо үстүн карачкы жаап, сулар үстүне Кудайдын тыны зайылып жүрген. Паза Кудай ярык ползын, теген, ярык полгон. Кудай ярыкты карачкыдан айрып ярыкты түш деп адаган, карачкыны түн деп адаган. Кеч кірген, таң аткан, бір күн.

Екінчі күнінде Кудай айткан: сулардын ортозында, тууразынан екі ара пөлүп идеячү неме зайлыз, теген. Ол анида полгон. Пу зайланг немелі Кудай теңере деп адаган.

Үчүнчі күнінде Кудай айткан: теңере алдындагы сулар пашка пашка јерге жуулып тобрагы ачылып кургазын, теген, анида полгон. Кургак тобракты Кудай јер деп адаган, пашка пашка јерге жууланг суларды талайлар деп адаган. Анын кинде Кудай јерге жүзүн жүр олөндөр, үрен-

дү аштар, агаштардын даа жілегі барыя жогын заяп үрен-
дүүн үрендеп көптөйрге салган.

Төртүнчі күнүнде Кудай жердің үстүн жарыдарга, түш-
ті түннен айрарга, бйді, күндерді, жылдарды білдіртерге
тенере койнунда күнді, айды, жылдыстарды заяган.

Пезинчі күнүнде Кудай жүзүн жүүрлү палыктарды, анан-
даа нашка су ічиндегі тындуларды, тенере койнундагы куш-
тарды заяп аларга палалап көптөгөр деп алкыжын берген.

Алтынчы күнүнде Кудай жер үстүнде жүзүн жүүр мал-
дарды, андарды, ічі біле жылып жүрер тындуларды укту
едіп заяган.

2. Кіжіні зайаганы.

Быт. I. 26—32, II. 7—35.

Анын кийнде Кудай айткан: боібіска түней едіп кі-
жіні зайаалы. Ол талай палыктарына, тенере куштарына,
ончо малдарга, андарга, жер үстүндегі ічі біле жылаачы тын-
дуларга даа ее полуп пажын білзін теген.

Кудай кіжінің едін палкаштан зазап, ічіне тынын
үүрүп тын кийдірген. Тын кірерде кіжі түрү полгон. Паш-
тацкы кіжіні Кудай Адам деп адаган. Кудай Едем жерінде
жараш агаштардан сат отургыскан. Мунда Кудай жүзүн
жүүрлү, көрөрге жараш, жілегі татту агаштар өскүрген. Сат
ортозында түрү агажын, паза закшыны заманды пілер
агашты өскүрген. Ол сатты рай деп айдадылар. Кіжіні пу
сатка кийдіріп, сатты чеберлеп коры теген. Кудай кіжее
саттыг ончо агаштарынын жілегінен жі, теген, зангысла зак-
шыны заманды пілер агаштыг жілегін жібе, жізенге өлөр-
зінг, теген.

Муннын кийнде Каан Кудай зердегі тындуларды, андарды, малдарды, учар куштарды Адамнын жанна акелген. Адам алардын ончозына ат адап перген. Ол тушта Адамга еш лок полгон. Каан Кудай айткан: кижее зангыскаа нлүрерге жакшы емес, аа лүзүндеш полущчы зайайлы тийле Адамды пек уйкы-была уйуктады анын пир кабыргазын алып, кабыргадаг катын зайаган, катын зайайла Адамга акелип перген. Адам айткан: муна пу сөбгимнин сөбгү, едимнин еди, теген. Муннаг көрө кижі ада енезин артырып, катына кожылып, екилезі пир еттү полуп турадылар. Адам катын Ева деп адаган. Адам-была Ева райда зыланаш лүрүп күчү-бала чылап уяттарын пилбегендер. Каан Кудай ер биле кадытты алкап айткан: пала тууп көптөгөр, зерди толтырыгар, зердегі лүзүн лүүр тындулардын ончозынын пажын пилигер. Муна, зер үстүндегі аштардын үрендерин, агаптардын иилектерин ончозын слерге ийрге перип турум, теген.

Алты күнүн туркувына Кудай ончо немелерди зайап пүдүреле, жетинчи күнүнде пир-дее неме етпеген, ижинен токтоп амыраган; жетинчи күнүн биян едип арулаган. Жайагандарына пу күнде Поима алкыш жетирігер деп салган.

3. Паштапкы кижилердин райдагы лүрүми-биле килинчегі.

Бытия III. 1—16.

Адам была Ева райда сүрекей кезиктү лүргендер. Анда алардын ижі зангыс-ла Кудайды мактаиры болгон. Алардын мунийда кезикте тургандарына көрмөстин күйүнчееги келген. Ол сүмеленип зыланын ичине кирип Еванын занына

келген. Ева райдагы жілегін жібе теген ағаштын жанына келіп көрүп турарда көрмөс Еваа айткан: Кудайдын слерге райдагы ағаштардын бірсінін-дее жілегін алып жібер тегені чын-ба? теген. Кадыт жыланга айткан: біс саттагы ағаштардын ончозынан жілек алып жірібіс, жагыс-ла сат ортозындагы бір ағаштын жілегін жірге аа тійерге-дее Кудайдан жакылгаан жок, жізегер өлбөрігер деп айткан, теген. Жылан аа айткан: жок, өлбөсігер, Кудайдын слерге жібе теген пу ағаштын жілегінен алып жіген бойунча көзігер ачылып бойугар Кудай-дый болуп якшыны яманды білеечі болорыгар, теген. Ева карап көрблө санаган: жілегі көрбөргө жаран, жірге татту, Кудайга-даа ошкоч болорым деп санайла жілекті алып жіген; жіле ерине берерде ол-даа жіген.

4. Кадыт-была ерге, паза жылан-была көрмөске Кудайдын салган жаргызы.

Быт. III 7—24.

Адам-была Ева Кудайдын жібе теген ағаштын жілегін жіген бойунча көрмөстін айтканынча Кудай-дый болбодылар; екілезінін көзі ачылып бойларынын жыланга болгондорун білініп, смоква ағаштын жалбрактарын алып уят жерлерін жапкандар. Кенетін Каан Кудайдын табыжын угуп коркуп ағаштар аразына жакынгандар. Кудай Адамга айткан: Адам сен кайда? теген. Адам айткан: Сенін табыжынды угуп жылангажымнан ұялып жакындым, теген. Кудай аа, жылангажынды канип пілдің? Мен саа жібе теген жілекті алып жіп пілдің, теген. Адам айткан: Бойун берген кадыт маа ағаштан жілек алып перерде

ідім, теген. Кудай кадытка айткан: сен негерек мунйда кылындың? теген. Кадыт айткан: мені зылан мекелегенінен ідім, теген. Кудай зыланды каргап айткан: сен пу ішти кылынганын учун ончо аңдар аразында каргышту бол, жерге ічин-біле жылып жүр, чактын чака тоозын іп жүр, теген; көрмөскө айткан: сенін-біле кадыт аразында, сенін угын-была анын угы аразында өштү едерім. Кадытын угы сенін бажыңды оодор, сен анын таманына чагарзың.

Мунда Кудай кадыт угы деп агару Кыс Мариядан туулып келетен аргалаачы Христосты озо білдіріп айткан. Анын кінде Кудай кадыты каргап айткан: сен пала тапканыңда көп сыс көрүп, кату кыйын-была бала тууарзың, еріннің лөбінен чыкпай жүр, ол саа баш полуп турзың теген.

Кудай Адамга айткан: катыңның сөзін угуп, Менін лібе теген агаштын жілегін жігенін учун жер каргышту болзың, ончо жажыңа курсакты кыйын-была таап тойың, жер емді саа тегенек чагаачы чалкан өскүрер, жалаң өлөңгі-біле тойынып турарзың, маңдай терін чыгарып іштеп таап курсагыңды жірзін, кінде өлүп жайалган тобрагыңа жанарзың, теген.

Анын кінде Кудай Ева-была Адамга тере кийім кийдіріп берген. Кийдіреле рай садынан сыбырып ійген. Чыгарала аларды чіке тужуна журтаткан. Аларды сатка кийдірбеске жол ічине от кылышту ангелды тургускан.

Б. Адам балдары.

Быт. IV 1—17, 25. V 23—27.

Райдан сыбыртып чыгарылганынын кінде Адамнын

екі уул полгон: пірсінін ады Каин, пірсіні Авел. Каин крачы болгон, Авел кой күдүчі болгон. Пір катап Кудайга берү бергенде Каин аштап берген, Авел койдон берген. Авел боі ару жүректү болуп берүді-дее чын жүрегінен іженіп берген, Кудай анын берүүн зарадып алган. Каин поі жаман кижі болуп, перүді-дее кысканып жаман жүрегінен берген, Кудай анын перүүн жаратпаган. Каин күйүніп ийнізін жалаңа кычырып алып парала өлтүрүп салган. Кудай Каинын кылынган килінчегін кемзіндірер учун аа айткан: Каин! ийніг Авел кайда? теген. Каин Кудайга айткан: мен ийніме карыулчы-педем! теген. Айдарда, Кудай айткан: э Каин! сен кандый іш кылындың? ийніннің канынын үні Маа жедіп жалынат. Сен өмді каргышту, кайда-даа ползо амыр тапай жүрөрсің, теген. Каин угынап жаман кижілер полгон, алар кижі уулдары теп адалгандар. Авелдың ордына Кудай Адамга Сиө деп уул берген. Сиөтын угынап жакшы кижілер болгон, алар Кудайды күндүлөп тургандары учун Кудай уулдары деп айдылгандар. Сиө угынап пілділү үч кижі болгон: Енох, Маөусаил, Ной. Енох кезіктү жүрүмі учун түрүүнче тегерее алынган; Маөусаил ончо кижілерден артык 969 жаш жазаган, Нойды Кудай зарадып, жайык тужунда аржалаган.

6. Жерді жайык пасканы.

Бытiя VI, VII, VIII и IX 1—17.

(Неле немені жайаганынан 2262 жыл кийнде).

Кижілер көптөйлө, Сиөтын угы Каин угы-была кыс алыжын аралажала, пойдоры-даа пузулуп Кудайды упут-

кандар. Ончозы азып, жагыс-ла ак сагышту Ной калган. Кудай Нойго айткан: кижилерге айт, алар асканынан токтоп түзелзіндер, аларды түзелзін деп Мен 120 жыл моллодым, теген. Кижилер ол жылдар ічинде там ары аскандар. Кудай паза Нойго дөрт пулунду жаан кеме жазадып, кеме ічине поинын катын, үч уулын, үч келдин алып кийдирип, іердегі жүзүн жүр тындулардын, малдардын, аңдардын, аруун жети түңейден, пірларын пір түңейден алып кийдирткен. Анын кийнде төртөн түш төртөн түн токтобой жаагыр жааган: су пийик тулардан (он пеш) 15 кары ажа берген. Жерде артып калган тындулар-была кижилер ончозы суга түжүп өлгөндөр; Ной кеме ічинде алып кирген тындулар-была, кижилери-биле су үстүнде жүзүп жүргендер.

Су зер үстүнде 150 күн туруп тарта паштаирда кеме Арарат тудын үстүндө токтогон. Жер кургады-ба теп пілерге Ной кускунды кемеден чыгарган, кускын ойто келбеген. Неделе жуукташып келерде Ной паза күүлені чыгарып ийген, күүле жердег кургак тапай ойто кемее кирген. Паза пір неделе полгондо Ной күүлені каттап чыгарып ийген, күүле кемее кечкиде май агажынын залбракту сабагын акелген. Акелгенінен Ной жердін кургап агаштардын залбрагы зайылып пашталганын пілген. Паза пір неделенің кийнде Ной күүлені үчүнчү катап чыгарып ийерде күүле ойто келбеген. Мунун кийнде Ной Кудай айтканча кемеден чыгып Кудайга алкын жетіріп перү берген. Перүге тындулардын арудан аруунан алып перген. Кудайга бү берү закшы жеткенде Кудай Нойго биян едіп айткан: мунан ары Мен жерді су-была бастырбасым теген, кижилер муну унутпазындар деп темдек едіп солонгын кбргүскен.

7. Ной уулдары.

Быт. IX 18—29.

Нойдын Сим, Хам, Иафет деп үч уул полгон. Хам адазын күндүлебеген. Ной виноград агажын отургузуп бір катап изүү күнде виноград жілегінің суун ічкен, ол суу изүүде ачийтан полгон; Ной аны білбей ічип езіреле жапажында жерге жадып уйуктаирда үстүү ачылып жаткан. Хам адазынын жылангажын көрүп каткырган, агазы была ийнін көрүп каткырзын деп аларга-даа айткан. Ага ийнізі адаларынын чеберленбей жадып уйуктаганын көрбөйлү деп екідезі пір лан кийім жайа тудуп алып тескеерлеп пазып адалары жанына кіріп үстүүне көрбөйлү жапкандар. Ной уйгунала Хамнын боина каткырганын піліп аны кармап, Сим-была Иафетты алкаган. Хам уулы Ханаанын угынап сүрекей жаман кижилер болгондор.

8. Вавилонда пийик тура салганы.

Быт. X 1—9.

Нойдын үч уулынап полгон калыктардын ончозынын тілі бір болуп жүргендер. Сүрекей көптөйлө пашка пашка жерлерге таралгалакта, мактарын ундулбас едерге деп теңерее жетре бір пийик туралу город жазаирга жөптөшкөндөр. Пу жөпкө жагысла Сим угынап Еввер тең кижі елі біле кірішпеген, Еврей калыгы ол Евверден чыккан. Кудайга пу кижилердің жөптөрі каршу болуп, Кудай аларды бірсінің сөзін бірсі біліп албас едің тілдерін алыштырган. Алар бірсі бірсінің сөзін пілбей, тураны салып

полбой таралгандар. Жетіре жазалбаган городторы-была туралары Вавилон деп адалган. Вавилон теген сөс тілдері пулгалган, теген.

9. Авраамның Ханаан жеріне көчкөні.

Быт. XI 31, 32 XII--XIV.

Кіжілер жер үстүне таралганының кінде саадабай ончозы чын Кудайды унуткандар. Унудала чалуларга бажырарга паштагандар. Жаңыс-ла Сим угында бір ак сагышту Авраам деп кіжі чалуларга бажырбай чын Кудайга іженіп іүрген. Кудай Авраамды Боіна іженген пойунча аргалаір учун аа көрүнүп айткан: Халдей жерінен чык, Мен саа көргүзетен өскө жерге барып журта, теген. Авраам Кудайдың сөзін угала адазы Өараны каты Сараны, ачызы Лотты алып Ханаан жеріне барган. Праадарда жолдо Өара өлгөн. Клаадыб Сихем теген жалаңа жеткенде, Кудай Авраамга көрүнүп айткан: пу жердің ончозын саа, сенің угыңа берерім, теген. Авраам алкыш жетіріп Кудайга берү берген. Мунуң кінде Ханаан жері Кудай беречі болгон жер теп адалган. Авраам-была Лотың екілезінің күдүүнде малы сүрекей көп полуп, күдүүчилері пірсін пірсі кыстап андыжып іүргендер. Пу андышты Авраам жаратпай Лотка: айрылаалы, теген. Лот поі зарадып талдаган Содом жеріне парып журтаган. Авраам Хеврон города жанында Мамвре деп агашту жерде калган. Анын кінде Елам кааны Содомноң Лоты олоо алган. Авраам кіжілерін алып сыбырып парып аны аргалаган. Парган жолунда Салим кааны чын Кудайдың абызы Мелхиседек Авраамга калаш-пыла суузын алып удура чыгала алкап аа кезік сураган. Авраам аа малының онунчы үлүүн перген.

10. Агар, Исмаил.

Быт. XVI. XXI 9—21.

Авраам Ханаан еріне келіп, он ылы турала, анын каты Сарра боінда бала жогын Авраамга айткан: менен пала болбос. Кудай менің ічімді пөктөп-тір; сен менің Египеттен садып алган кул кызым Агарды ал, анаң пала болор, теген. Авраам Сарраның сөзін укан. Агар боі чагы жок болгонын, еезі Сарраны кемзіндірерде, Сарра аны Авраамга айдып перген. Бойунын заманынан Агар кача берген. Сур жолынын жалагында айры су жанында, Каан Кудайдын ангелы Агарга туштап: е Сарраның кулы Агар! сен сен Сарраа ойто бар, сенің бажыңды біліп турзын, сенің чагың жок, сенен ер пала туулар, аны Исмаил теп адаірзын, кижілер аразында ол жалаң ештегіндй болуп, анын колы ончо кижілердің үстүнде болор, кижілердің колы анын үстүнде болор, теген. Пу Кадес-была Баред ортозында болгон. Анын кінде Агар Авраамга барып жүреле анда ер бала тууп анын адын Исмаил деп адаган. Ол чакта Авраам сегіз он алты жашту болгон. Пір күн Кудай Авраамга көрүнүп айткан: е Авраам, сен Менің алдымда заман етпеске кічесен, мунің жүрзен Мен сені көптөдөрүм, сенен калыктар өскірерім. Сен, сенің кінінде-дее болор угың сөзімді чеберлеп турарлар. Саа, угыңдаа Мен Кудай. Айткан сөзібістің білдізіне едігер учун кестірігер, теген. Кудай Авраамга паза айткан: Саррага күч түжүрүп анаң саа уул туудырарым, анаң калыктар өзөр, теген. Авраам айткан: жагыс Исмаил уулым-даа езен болзо сүгүнерім, теген. Кудай база катап айткан: катын Сарра саа боінан уул туар, аны Исаак деп адаірзын, ол зөжөңө

ее болор. Анан өзөр угы учун, анын была сөс алыжарым, теген. Кудайдын айткан өйі жеткенде Исаак туулган. Ол жаандап клеедерде Измаил аны електеп жүрген. Ол чакта Измаил он жеті жашта болгон. Сарра анын електеп каткырганына сүрекей ачуланып жүрген. Авраам-даа аа сүрекей ачуланган. Кудай Авраамга, Измаилды енезі біле сыбырып ій, теген. Кудайдын айтканынча ертегізінде Авраам Агарга азыка калаш-пыла су періп, Измаил была Агарды чыгарып ійген. Агар уулы Измаиль-была чыгып Египетке барып жадала Вирсавія жалангында аскандар. Аны анжел пантап, аа су көргүскен. Измаил өскөндө, Агар аа Египеттен кыс алып берген. Измаил Синай кырынын бір жанындагы Фаран деп акта журтаган, узы-была ок адып жалап анын өлтүрөөчі полгон.

II. Кудай Авраамга үч жорукчы полуп көрүнгөні.

Быт. XVII 15—19. XVIII.

(Неле немені жайлаганынын кийнде 4493 жыл ерткенде, Христос тууларынан 2015 жыл озо).

Пір катап Авраам поинин жапакынын ічинде отурган тушта, жол үрген үч жорукчы кижилерді көргөн. Аларды көрбөлө поинин жапакына аш жип тынанзындар теп кычырган. Пулар жорук жүрген кижилер полгон емес, Кудай Боі екі ангелы-была кижі чілеп көрүнген. Аш жип тужунда жорук жүрген кижі чілеп көрүнген Кудай Авраамга айткан: пір жылдын кийнде сенде уул болор, теген. Бу сөсті Сарра көжөгө ічинде угала күлүмзреген, алар екілезі-дее карыган болгондор (ол тушта Авраам жүс жашка жеткен, Сарра то-

гузонго зууктаган полгон). Кудай айткан: кижі пүдүрүп албаганды Кудай пүдүрер; слердин уулыгар Исаак деп адалар, теген. Исаак теген сөс каткы тегені. Ажанала зорукчылардын екізі Содом городына баргандар, пірсі (Кудай) токтоп Авраамга айткан: Мен Содом-была Гомора городынын кижілерін сүрекей заман тургандарынан көрө жок едерге праадырым, теген. Авраам айткан: е Каан! ол городтордо пежон төртөн кірелү жакшы кижілер табылза, Сен ол городторды жок едерзин-бе? теген. Кудай айткан: алардын ортозынан мундый жакшы кижілер тапсам, Мен килінчектүлөрді-дее кысканар едем, теген. Авраам айткан: анда он-ло жакшы кижі табылза жок едерзин-бе? теген. Кудай айткан: алардын-даа учун город кижілерін кысканар едем, теген. Мунун кийнде Авраам аларды узадып іеле үйүне жанган.

12. Содомды жок еткені.

Быт. XIX. 1—26.

Екі ангел Содомго келген тушта Лот город ежігінін жанында отурган. Городто ол зорукчыларды көрүп, конорго кычырган. Алар біс ороомдо-доо конорыбіс, тегендер. Лот айткан: пу городтын кижілері сүрекей заман, ороомдо конзогор слерге бір бір заман едерлер, теген. Анын кийнде ангелдар Лотко кіріп конгондор. Таң адар алдында ангелдар Лотко айткандар: піс ангелдар, Кудай бісті пу городты жок едерге ійді, сен емді боюнун кижілерінді немелерінді алып городтон капшагай чык, бірүгөр-дее кийнігер заар кайа көрбөгөр, теген. Лот катып, екі кызын алганча городтон чыккан; жолдо Лотун каты кийні заар кайа

көрөрдө тус пакана болуп калган. Ол-ок тушта тегерден санысту от тўжўп, Содом-была Гомораны өскө-дее городторды өртөп ийген. Ол городтор ордынан су чыгып талай полгон. Ол талайдын суунын ачуунан жарына кижидее туруп полбой өлөт, ичинде балык-таа зогы учун өлү талай деп айдадылар.

13. Авраам Исаакты берүге берерге пелетегені.

Быт. XXI. 1—8. XXII. 1—19.

Кудайдын Авраамга: сенег уул болор теген сөзі-біле, каты Саррадан уул туулган. Алар аны Исаак теп адагандар. Исаак заандап келерде, Кудай Авраамнын жангынын пегин ченеирге аа бір катап көрүнүп айткан: уулын Исаакты маа берүге бер теген. Авраам Кудайдын сөзін угуп ол-ок тушта берү берер керектү жепселдерін алып, уулы Исаак-пыла Кудайдын айтканынча Мориаг тууна барган. Жолдо Исаак адазынан сураган: адам! муна бистин одубыс, пычагыбыс, одунубыс бар, берүге нени берерибис? теген. Авраам айткан: уулым, Кудай боина берер берүді көргүзер, теген. Авраам туга чыгала, перү берер орунды таштан салып алала, үстүне Исаакты пуулап салып, уулын кезерге пычак алып көдүрерде кенетин Кудайдын ангелы көрүнүп келип айткан: е Авраам, уулыга тийбе, Кудай сенин жангынын пегин көрді. теген. Ол тушта Авраам пурулуп көрзө анын тужунда койу агашта мүүзінен горолып калган текени көрөлө тудуп алып берүге берген. Пу мундый сөс уканы учун Кудай Авраамга биян едип айткан: елдин аргалаачызы сенин угынан туулар, теген. Мунда Кудай аргалаачы Исус Христостын анын угынан тууларын билдирип айткан.

14. Исаактын балдары.

Быт. XXIV. XXV. 20—34.

Сарра өлгөн кинде Авраам Исаака кизи алып перерге санап, кыс алып келерге кулы Елиазарды ийген. Кулы барып Месопотамия жериндеги Авраам карындажы Ваоуил кызы Лаванын сийнизи Ревеканы алып жанган. Жиirme жылдын кинде Ревека еки игис пала тууп, бирүүзин Исав деп, бирүүзин Иаков деп адаган. Исав анчы болгон, Иаков үй ижин иштеечи болгон. Исавты адазы сүүген, Иаковты енези сүүген. Исав зааны, Иаков күчүү болгон. Исав Иаковка боинын улуун мунийда саткан:

Бир каттап Исав андап жүрүп бир-дее немее учурабай сүрекей арып, аштайла жанып келген. Иаковтын көчө едип ичин отурганын көрүп, ол аа айткан: маа көчөндү бер, теген. Иаков айткан: сен маа улуунды бер, теген. Исав айткан: мен емди ачка өлүп праадым, улуум маа не туза едер? Керек ползо ал, теген. Иаков көчөзүн береле, агазынын улуун алган.

15. Иаков адазынын алкыжын алганы.

Быт. XXVII.

Исаак карып көзи зоголгондо, уулы Исаавты кычырып айткан: ан адарга чык, аткан анынды маа пыжырып акел, мен сені сүүгенимче алкын перип Кудайдан пиян сураирым деп айткан тушта Ревекка угуп турган. Ол Иаковты малга ийип, кой козызын алдыртала, Исаактын сүүр ажын пыжырган. Исав енезинең чыгарда түктү полгон, төжи-биле

колындагы түгі аң түгүн-дйй койу болгон, муңың учун Ре-
века Иаковтың төжіне колдорына кой шычкагынан көктөй-
геле, аң періп Исаака ійген. Иаков адазының жанына кі-
рерде, Исаак: сен кем? теп сураған. Иаков: мен сенің жаан
уулың, теген. Исаак Иаковты жанына кычырып алып кармап
көрблө айткан: үнің Иаковтыйын-дйй, төжің-біле колдорың
Исавтыйын-дйй, теген. Иаковтың алып келген ажың жіле,
алкап айткан: саа біян едеечілер біян алзындар, сені
каргағандар каргалзындар, сенің карындажың сөзіңді ук-
сын, теген. Иаков адазының жанынан чыгары-была агазы
Исав кірген. Исаак, сен кем? деп сураған. Исав айтқан:
мен жаан уулың Исав, теген. Исаак айтқан: Иаков ійнің
емді-ле кіріп, саа переін теген алкыжымды алып чыкты,
мен аны сен теп алкадым, емді сен аа бажың пілдіртіп
турарзың, теген. Исавтың аа сүрекей чуғулы келіп ачула-
нып айдыған: адам өлзө Иаковты өлтірерім, теген. Ре-
века Исавтың Иаковты өлтірер полгонын угуп, раак
Месопотаміядагы тайың Лаванга бар деп жіптөгөн.

16. Иаковтың түжүнде тепкіш көргөні.

Быт. XXVIII.

Иаков енезінің сөзін угуп, агазы Исавтан качып, Ме-
сепотаміядагы тайызына барған. Прааткан жолында кеч кі-
рерде жалаңда уйуктаирга заткан. Пажының алдына бір
таш салып, Кудайга мөргүйле, жадып уйуктаған. Иаков
түжүнде, тенереден жерге жетре тепкіш турганын көргөн.
Ол тепкіште Ангелдардың пірүүзі төмөн түжүп, пірүүзі
өрбө чыгып жүргендер. Тепкіш үстүнен туруп Кудай, Иаков-
ка айткан: корукпа, Мен Авраам Кудай, Исаак Кудай; ем-

ді сенің затқан жерді Мен саа, сенің угына перерім, сенің угың жер тобрағын-дый көп полор, сенің угың жер үстүндегі кижилерден артык пай табарлар, теген. Иаков уйгунала бои боина айдынган: пу жер улу жер түру, пу Кудай үйи, тепере ежігі, теген. Пои уйуктаган тажын алала, анын үстүне май уруп, перү салар жер-дйй едип койгон. Пу жерді Иаков Веөил теп адаган, Веөил тегені Кудай үйи тегені.

17. Иаковтын Лавандагы жүрүмі.

Быт. XXIX—XXXI 18—55, XXXII. XXXIII 1—2.

Иаков Лаванга барып жиірме жыл жүрген. Лаванын кичүү кызы Рахилды аларга жети жыл залчы болгон, андыйдаа болзо Лаван Иаковко жаан кызы Лияны албадан перген. Иаков Рахилды аларга паза каттап Лаванга жети жыл залчы полуп жүрген, анын кийнде Рахилды перген. Иаковтын залчаа жүрген өйи жожоирда паза каттап Лаванда алты жыл жүрген, ол жүрген жылдар учун Лаван аа оок мал-была төлөгөн. Кудай Иаковко биян еткен, анын малы алты жылдын кийнде Лаванын малынан артык полгон. Лаванын күйүнчегі келип аны кыстаирга паштаган. Иаков каты балдарын ончо немезин алып адазы Исаак журтуна ойто барган. Ол жолдо агазы Исавтын төрт жүс кижі-биле удур келип затканын укан. Иаков коркуп семіс малдарын талдап алып, Исавка сый едип ийе берген. Иордан сууна жеделе, кижилерин ончо немелерин екі пашка пөлүйлө Иорданын ол жанына кечирген, пои екінчи жарда конорго калган. Түнде бир кижі келип Иаков-пыла күрешкен, күреш тужунда Иаковтын жанбажы кайрылган. Күрежеечи кижі таң алдында Иаковты

алкап айткан: сен емді Іаков теп адалбассын, адын Израил полор: Кудай-была кўрештін; кижілер-біле кўрешсен жегерзин, теген. Анын кінде Исав удра келип Іаковко учурашкан. Исав сўрекей сўгүнүп Іаковты окшоногеле татудан айрылып, Іаков адазы Исаак журтуна барган, Исав прааткан жеріне барган. Исав угынап Идумей калыгы болгондор.

18. Іаков уулдарынын жүрүмү.

Быт. XXX, XXXVII 1—11.

Іаковтын он-екі уулы болгон: Рувим, Симеон, Левий, Јуда, Иссахар, Завулон, Дан, Нефөалим, Гад, Асир, Јосиф паза Вениамин. Израил калыгынын түп адалары болгонго көрө аларды патриарх дийдилер. Јосиф Іаковтын жараткан каты Рахилдан туулган ага ийнілеринен ару жүректүү, акшы кылыктуу Јосиф болгон, мунап көрө Іаков ончо уулдары аразында Јосифты артык сүүген. Сўрекей сүүген поинча, ол аа жараш кийим көктөдүп берген. Агалары Јосифты заман көргөндөр. Јосиф екі каттап түш көргөн; пеншапкызында: агалары-была аш кескенде анын снабы түс турарда агаларынын снабтары аніна пажыргандарын көргөн. Екінчизинде, күн, ай, он-бір жылдыс келип поина пажыргандарын көргөн. Түштерин адазына агаларына айдарда адазы-даа агалары-даа айткандар: емді бис саа жыгыла бажы-рарыбыс-па? тегендер. Агаларынын күйүнері там көптөн, аны өлтүрерге санагандар.

Јосифтын он агазы адазынын малын кабырарга баргандар. Пір каттап алар күдүү-біле сўрекей раак паргандар, алардын табыжын узак укпай турала, адазы Јосифка айт-

кан: агаларынын ончозы езенбе; парып табыжын угуп кел, теген. Иосиф зараш кийимін кийип парган. Иосиф ол тушта он-жеті зашта болгон. Агалары анын клаатканын рактан көрүп айдышкандар: муна түш көрөөчүбүс клаат, парып өлтүрөлдөр тешкендер. Рувим айткан: аны өлтүргүнчө ороо салалы, ол мунда бои өлөр, теген. Оро суу жок куру полгон, Иосифты ородон туйука чыгарып алып, адама алып жанарым-теп санап айткан. Агалары Иосифты ороо салгандар. Рувим алардан парарда ийнилері Иосифты ородон чыгарып жорук жүрген Измаил кожоимдарына жірме солкой кумүшке саткандар. Кожоимдар Египетке алып парып каанын Пентефрий теп кижизине саткандар. Рувим ийнилеринин жанына келип, алардын Иосифты сатканын пилин тын кыйгырып айткан: емди адабыска нени айдарыбыз? теген. Окколөри Иосифтын кийимине кой палазын өлтүреле канын сүртүп, Иаковка ийгендер. Едеечилер парып кирип аа айткандар: муна, бис муны таптык, уулынын кийими емес-пе? тегендер. Иаков көрүп, жалаң аны талагандыр теп Иосиф учун сүрекей ийлаган.

19. Иосифтын Египетте жүргени.

Быт. XXXIX. XL.

Пентефрий журтунда Иосиф жакшы жүрген. Нени-дее етсе Кудай анын ижин он еди турган. Иосиф Кудайды унутпаган. Анын учун Кудай Пентефрий журтуна алкыжын берип, азраган малын, чачкан ажын сүрекей көптөткөн. Пентефрий Иосифка Кудайдын полушканын көрүп аны боинин журтундагы кулдарына баш еди койгон, журтын сра-

най анын колуна берген, боі бір-дее немее кічеенбей амырап отурган.

Иосиф коо сынду, жараш жүстү сүрекей жакшынаак кижі болгон. Пентефрїйдїн каты аа күүнүн салган, кижі жокто Иосиф үйге кірерде, менін-біле кожо зат, теген. Иосиф аа айткан: муна, еем журтундагы ончо жөжөлөрүн, кулдарын менін колума берген, ончо немелерін менін күүніме салган, емді мен пу сенін кыстап турган заман ішке негerek кірерім? жок, ол заман ішти кылынбасым, сен еем ошкопсың. Кудай алдында негerek килнчектү болоін, теген. Пентефрїйдїн каты аны мунїда кыстаїрда Иосиф анын сөзін укпаган, анын-была бірге-дее отурбаган. Шір күн Иосиф Пентефрїйдїн үйїне керегїне кіргенде, үйде пїр-дее кижі жок зангыс каты болгон. Кадыт Иосифтын кийїмїнен тудуп, поїнын жанына жатырарга тарткан. Иосиф суурылып кїмін арттырып качкан. Кийїмін артырып качканга кадыттын каны куруп ачу үн-біле кышкырган, пу үнге кул кижїлер кірерде, аларга: мына еегер пу Еврейдї менї електедерге акелген-бе? маа кїрїп, менї кўчтеїрге жүрерде, мен кышкыарымда, кийїмін таштап качып чыгып паады, теген.

20. Иосифтын түрмеде отурганы.

Быт. XXXIX 7—23. XL.

Ерї жанып келерде, кадыт аа-даа мундый теп төгүндеп айткан. Ерїнїн Иосифка чугулы келген, пу іштїн чынын, чын емезін сураштырып укпай, Иосифты түрмее пөктөткен. Иосиф түрмеде-дее чек-чебер жүрүп, андагы кижїлерге жакшы өткен. Поїнын езінен Кудайды унутпаган. Анын өткен

іжине Кудай оң еткен. Түрме башчызы аны сүрекей жа-
радып, мунда жаткан кижилерді пашкарып жүрерге анын
колуна берген. Жаманы жогын көрбөчү Кудай Иосифка полужуп
жүрген. Пу чакта Фараон каанын суузынчылардын би-биле аш-
чылардын пийі пуруулу болгондор. Фараон аларды түрмее
пөктөткен. Пир күн Иосиф алардын кыбына кірген. Алардын
сүрекей санааркажып отургандарын көргөн, көрөлө, слер
пүгүн негерек сүрекей санааркап отурыгар? теп сураган.
Алар, піс түш көрдібіс, айдып переечі жок, тегендер. Ол
аларга: түшти пілдіреечі Кудай пілдірер, маа түжігер-
ді айдыгар, теген. Суузын береечі пий айткан: мен көзүм
алдында үч пудақты виноград агажын көрдім, үч пудагында
зілек пар емтір, зілегін алып сыгып суун айака агызып
Фараонго пердім, теген. Иосиф айткан: түжүн жакшы, үч
күнүн кінде, паштапкы ордуга туруп, каанга суузын пе-
рпн турарзың, теген. Сен каанда жүрүп жүрүмүн жакшы пол-
зо, мені езіне түжүр, Фараонго айдып мені түрмеден по-
жот; мен Еврей, Египетке уурладып келгенім, менің түр-
мее пөктөлгидій пір-дее заманым жок, теген. Анын кінде аш
переечі-дее түжүн айткан: мен пажымнын үстүнде үч калама
көдүрүп турдым, алардын ічінде жүзүн жүр аш пар емтір,
пу аштарды куштар келпн чокуп зіділер, теген. Иосиф айт-
кан: сенің пажыңды Фараон үч күнүн кінде кестіріп
едіңді агашка ілдірзе, куштар келпн чокуп зірлер, теген.
Иосифтын айтканынча болгон. Үч күнүн кінде суузын-
чылардын бин озогы ордуна тургускан; ашчылардын бин
ажын кезп, іліп койордо, куштар келпн аны чокуп зіген-
дер. Суузын береечі пий Фараон алдында Иосифты езіне
албаган, Иосиф паза екі жыл түрмеде отурган.

21. Иосифтын түрмеден чыгып, жамаа турганы.

Быт. **XLII** 1—46.

Анаң екі ыл кінде пір түнде Фараон екі түш көргөн: ол Нил судын жарында турарда, су ічинен жеті семіс уй чыкан, алардын кининен паза жеті арык уй чыкан, арык уйлар семистерін лип йгендер, пойлоры пашкыдагычча арык калгандар. Фараон уйгунуп келип сананып жадала паза уйуктай перген, екінчизинде паза аа түнейди көргөн: пір саламда жеті түрү мажак чыкан, алардын кининен жеті өлү мажак чыкан, өлү мажактар түрү мажактарын зйле пашкы поинча арык калгандар. Фараон ертенгизинде уйгунала билер кижилеринин ончозын кычырткан, түжүн пірси-дее айдып полбогон. Айдарда суузынчалардын бии Иосифты езине кидиреле каанга айткан: піс-піле кожо түрмеде Еврей ууланы отурды, түштерди сүрекей чынынча айдат, теген. Каан Иосифты алдырып келип түжин айдып перген. Иосиф каанга айткан: е каан! сенинг екі түжүн пір немені билдирет; жеті семіс уй-была жеті түрү мажак, Египетте жеті ыл көп аш чыгарын билдирет; жеті арык уй-была жеті өлү мажак, жакшы ылдардын кийнинен полотон жеті ачаналу ылды билдирет. Е каан! емді ашту ылдарда аш зууп койорго бір керсү кижі талдап кой, жууган аштарын ачаналу ылдарга чеберлеп турзын, теген. Фараон айткан: мунун ончозын саа Кудай билдирген, сенен артык керсү билер кижі табылбас, сен менин журтума баш пол, ончо калыктарым сенин сөзінди угуп турарлар, мен жагысла каан адым-была сенен улу болуп турарым, емді мен сені ончо Египет зерине баш едип койорым тйле, боинын сабарынан зүстүк печедин сууруп алып,

Іосифтын сабарына кийдірген, үетүне паалу кийім кийдірген, мойнына алтын іллірме кийдірген. Анын кийнде ноі отуруп жүретен абразынын кийндегі абразына отургузуп, алдынан зарлаачы ийи Іосифты калыка зарладып ончо город ныла жүргүстүрген. Анын кийнде Фараон Іосифка жаан шийдин кызын алып берген. Ол тушта Іосиф одус жашту болгон. Жеті жыл аш сүрекей көп чыкан. Пир мажактан пир ууш полгон. Пу жылдарда Іосиф жүзүн жүүр городтордо сүрекей көп аш жуудырган, паштап тоологон, анын кийнде тоозына чыкпай калган. Жеті жыл өдөрде ачана пашталган, жылдан жылга ачана тыныган. Египет кижилери-дее, папка жердин кижилери-дее пске аш сатсап теп Іосифка келип жалынгандар. Жер заин ачана тыг полгон. Ханаан жериндегі кижилер-дее аш аларга келип жүргендер.

22. Іосифтын агаларынын өг паштап Египет жерине аш аларга паргандары.

Быт. **XLII** 47—57. **XLII.**

Іаков Египет жеринен аш алып жангандарды көрөлө уулдарына айткан: слер негерек тегин жадып жассаар? мен Египетте аш пар теп уктым, парып алып келигер, парып алып келбезегер ачанадан өлөрібіс, теген. Іаков уулы Вениаминды үйинде калдырып өскө он уулын Египеттег аш садып аларга ийген. Алар Египетке баргандар, барала Іосифка кирип аш сурап тізеленип пажыргандар. Іосиф агаларын таныган, алар аны таныбагандар; таныбаачы болуп ол аларга катуланып айткан: слер кайдан келдигер? теген. Алар: Ханаан жеринен келдибіс, тегендер. Іосиф алардын учурын көргөн түжүн езіне алган. Іосиф аларга: слер

Өдүңизігер, пу жердің пегін, коомойын, келер жолын пілерге ченеп жүрген жазыгар теген. Алар айткандар: піс пір аданын он-екі уулы едебіс, бір ійнібіс өлді, бір ійнібіс адабыс-пыла кожо калды, тегендер. Ол: пу сөзігерден ченеірім, жер ченеечи тегенімнің учуру келіжер теп саванып жадым. Фараонын жүрүмі-біле шертеніп турум, ійнігер келгінче слерді ійбесім, пірүгерді ійігер, аны алып келзін, өскөгөр мунда калар, пу сөзігердің чыны төгүні білдірер, теген. Аларды үч күн тудуп айткан: Кудайдан коркуп жадым: айдагыларыгар өлбөзіндер, бірүүгер түрмеде жада галзын, өскөгөр аш алып, айлыгарга жаныгар. Кичү ійнігерді алып келзегер сөзігердің чыны білдіріп слер актанарыгар, теген. Алар анійда еткендер. Алар үзері бойлары ермектешкендер: муна емді ійнібіс Іосифка еткен жаманыбіс үстүбіске түшті, ол біске канча жалынып бажырды, сөзін укпадык, тегендер. Рувим айткан: мен слерге айтпадым-ма, ійнібіске тійбегер деп, кілінчектү болорыгар деп, муна, емді анын каны бістен суралар, теген. Алар, Іосиф бістин сөзібісті білер деп санабагандар. Мунын күнде Іосиф пашка тураа кіріп ійлайла паза каттап алардын жанына чыгып келіп ермектешкен; поиның кіжілеріне Симеонды тудуп пуулаткан; өскө-лөрінің каптарына аш урдуруп, акчаларын ар пірсінің каптарына салдырып, жолго жірге аш пердіріп пожатков. Агалары Іосифтан аш алып жанып ійгендер. Конгон жерлерінде, пірсі кабын чечіп, ічіндегі акчазын көрүп агаларына айткан: көрүгер, менің акчам капта жадыры тіірде алар сүрекей коркужуп айткандар: пу не болды? Кудайдан біске не болды? тегендер. Жанып келеле адаларына не болгоннын ончозын мунійда айткандар: Египет жерінің пашчызы біске сүрекей чугулдай-геле піс-піле кату ермектежіп, бісті, сүме-біле жер көрөргө келгенігер, теді. Піс аа,

акту кижілер едек тезебіс-тее, пүтпей, актанып турганыгар төгүн, пірүүгер мунда калып, айдагыларыгар ачтан өлбөзін теп, өскөгөр аш алып парып, ийнигерді алып келзегер, слердің актуугарды біліп мунда калганыгарды-даа божодып амырын жандырарым теген, теділер. Анын кийнде каптарын пождорго чечселер, ашка берген ачазы чыкан. Аны көрбө сүрекей корко бергендер. Іаков айткан; слер мені баладан куру калдырырыгар, Іосиф өлді, Симеон жок, паза Вениаминды-даа алып парзагар, мен паламды жоксынып өлөрім тирде Рувим айткан: мен аны алып парып, ойто алып келбезем екі уулымды өлтүр, теген. Адазы айткан; пу уулымды слерге беріп пождотпосым, тууган агазы өлөрдө жагыскаан калды, алыс жолдо аа пір-пір чаалта болбой калбас, айдарда, карыган күнүмде агарган бажымды жер алдына көмөрігер, теген.

23. Агалары Іосифка екінчі каттап парганы.

Быт. XLIII—XLVII 1—12.

Египеттен алып келген аштары түгенерде Іаков ууларына: паза барып Египеттен аш алып келігер, тирде Іуда аа айткан: андагы шій, ийнигерді акелбеинче көзүме көрүнбегер, теген. Аны пождотсон парып аш алып келерібіс, теген. Адазы айткан: айлыбыста ийнібіс бар деп айтканыгардан ары маа өлүм жеткенін көрүп туругар ба? теген. Алар айткандар: ол бістен, адагар, енегер, карындаштарыгар пар-ба? деп сураирда, ийнібісті айтыбіс; ийнигерді алып келігер тирін шілбедібіс, тегендер. Іуда адазына паза айткан: уулыңды маа бер, поім алып парып, ойто саа алып келерім, пербезен ашка барып полбосыбіс;

сенің біле ончобіс ачтан өлөрбіс, теген. Мунунг кийнде Иаков айткан: айдарда, Вениамин-жок парып полбос полгондо пу жердің жүзүн жүүр зілектерінен: ладанан, мөттөн, кузуктардан алып, аш акчазын екі анча алыгар, каппыла ойто келген акчаны-даа емдігі алаттан аштын акчазын апарып перігер, кижиден ары Каан Кудай слерге биян едіп, анын жүрегін табарга слерге санаа берзін, андагы Симеонды, Вениаминды-даа езен поинча үйге ландыртып, теген. Айдарда алар пеленденіп Вениаминды алып паргандар. Египетке кіргілеірде Иосиф алар-была Вениаминды көрөлө, журт көрөчөө айткан: сен пүгүн пу кижилерді сыйла, аш жазап аларды тал түште үйге алып кир, кожо ажанарыбіс, теген. Ол Иосифтын айтканынча едіп, ештектерін-дее азраган. Аш жазап пожогондо Иосиф агаларын айлына кычырган. Үйине киреле алар, біске бір бір неме едер болор деп коркуп, журт көрөчөө айткандар; ланып парып каптарыбісты чечсебіс, аштын учун перген акчабіс каптарыбістанг чыкты, канып каптарыбіска кіргенін билбей турубіс, муна ойто алып келдібіс, емдігі алатан ашка төлөр акчабіс пар тешкілеірде, журт көрөчөчү айткан; корукпай амрагар, анида погардын Кудайгардан болгон болор; біске берген акчагар пісте жадыры, теген. Анын кийнде Симеонды алардын ланына акелгендер. Алар Иосифтын келерін сакып алып келген жүзүн жүүр сыйларын пелетеп отургандар. Иосиф келерде сыйларын береле, аш сурап тізеленін бажыргандар. Иосиф алардын езен амырын сурайла, кожо тууган ийнізі Вениаминды көрүп, үйде калдыраачы ийнігер пу-ба? тийреде алар, е-е тегендер. Иосиф Вениаминга: уулым! саа Кудайдын бияны болзын тийле, тудунуп албай пащка тураа парып ийлаган; ийлап пожойло ойто келип аш урдуруп поі төргө отуруп Египет кижилерін өскө жерге

оттургускан, агаларын пойынын тужуна акелип заанынан ала кичүүне жетре жергелештире отургузуп, поина урдурган ажынан агаларына-даа үлежип, Вениаминга тезе аларга пергенінен пеш анча артык перген. Агалары, Иосифтың катуланбай сыйлап турганын көрүп, санаалары жарыгандар. Ажанып пожайгеле Иосиф журт көрөөчөө айткан: пукіжілердің каптарына аш уруп, ар кажызынын акказын кабына салып, ең кичүүнің кабына менің аш жіңі мөнүн айагымды сал тїірде ол Иосифтың айтканынча еткен. Ертенгізінде алар Иосиф-пыла сзендежип занып ійгендер. Алар бір емеш рай берерде, Иосиф журт көрөөчөө айткан: алардың кїінінен сыбырыжып парып негерек еемнің мөнүн айагын алып жакшылыктуга заман еттігер? тїірде анызы сыбырыжып парып Иосифтың айтканынча еткен. Алар аа айткандар: тегінен тегін піске андый сөс айтпа, піс албадык, кап-пыла келгендерін-дее поюгарга ойто зандырып пердік; кажыбістінанг аяк чыкса ол өлтүрүлзін, өскөлөрібіс саа кул полоолы тешкілеірде, ол кіжі: анійда поюгардың айтканыгарча, кажыгардінанг аяк табылза ол кіжі маа кул болуп өскөлөрігерге тїйбесім, теген; журт көрөөчі ең заандарынанг ала көрүп келерде, аяк Вениамин кабынанг чыккан. Аяк чыгары-была коркужуп барып, нені айдарга білбегендер, аның кїінде Иосифка ойто келип тізеленип пажыргандар. Иосиф аларга айткан: слер негерек анійда еттігер, емді мені білбес деп санадыгар ба? теген. Іуда Иосифтың алдына туруп айткан: емді саа нені айдалы, нені еделі, муны піске Кудай кїлінчектерібіс учун еткен туру. Емді біс ончобіс-таа саа кул болуп калдыбіс, теген. Иосиф айткан: анійда ончогорды кул едердең мені Кудай аргалазын, аяк кемїіненг чыккан, маа кул ол болзын, өскөлөрігер адагарга заныгар, теген. Іуда

Иосифка жалынып, е пий! маа бір екі сөс айтыр, теген; Иосиф: айт, теген. Иуда айткан: е пий! сен мунаг озо ийнигерди алып келбеинче менин көзүме көрүвбегер деп айтканзын, пу сөзінди адабыска айткан едебис, ол сөс аны чугулдадып, ол айты: ийнибис пар теп негерек озо айтыгар. Аны алып парып жок етсегер, менин агарган бажымды ачуландырып зер алдына кийдиреригер, теді. Жангысла мен аны карганып жадып үстүме алдым, езен поинча ландырбазам өлөр күнүме жетре каргышту болоин тедим. Емди ол ийнибис мунда жада калып бис ланып парзабис аны адабис жоксынып ийлап өлөр; мен дезе каргышту болуп каларым, емезе сен ийнибисті божот; анын ордына мен саа кул полуп калайын, теген.

24. Иосиф поин агаларына билдирткөні.

Быт. XLV.

Мунын кийнде Иосиф поин пои чыдадып албай, өскө кижилердин ончозын чыгарып ийи агаларына поин билдирткен. Пои сүрекей өксөп ийлаган. Анын мунйда ийлаганын пашка кижилер угарда, Фараон айлындагыдаа кижилер укандар. Иосиф агаларына айткан: мен Иосиф; карган адабис езен бе? теген. Агалары тагааркажып нени айдарга жүдеп тургандар. Иосиф аларга: емди менин ланыма жууктагар, слердин Египетке саткан ийнигер мен, мені сатканыгарга слер коркуп кемзінбегер, Кудай ач күндерден озо мені поо слерди ачка өлөрдүн аргалаир учун ийген, емди зер үстүнде екі жыл ачана болды, паза беш жыл ачана болор, ол тушта салда тартпас, кра салбас, серипти колго-доо албастар. Мунын учун слерге айдып турум: мені поо слер ийген емесигер, Кудай Бои ийген теп

айткан. Ол мені Фараонго адазын-чылап күндүлү өткөн. Емді жанып парып адабыска менің езен жүргенімди айдыгар. Ол бала-катын мал-кужын алып поо көчүп келзін. Аны Гесем теген жерде журтадарым, беш жыл ачанада мен аларды тойдыраарым теп айты теп айдыгар теген; пу сөстөрдү ончогордын көзүгер алдында айтым. Менің мундагы жамымды адабыска жанып айдала, аны поо алып келігер, теген. Анын кийнде Вениаминды кучактап ийлаирда өскө агалары-даа кучактажып ийлашкандар. Фараон угала Иосифты кычыртып алып аа айткан: агаларыңа аш періп пожат; аларды адалары-была мунда жадарга кычыр, Египеттин жакшы жерін аа бер, аларга мунан абралу аттар періп пожат, палдарын, кадытарын, карган адаларын отургузуп алып келзіндер, теген. Иосиф Фараонун айтканынча абраларын берген. Жолго азык періп, агаларына пір кийимнен берген; Вениаминга үч жүс мөңүн акча берген. Он төөгө жакшы абраларын жектірген. Ов эштеке аш коштойло адазына ийген, паза адазы оттуруп келерге поинун пір абразын ийген. Агалары Египеттен чыгып Ханаан жеріндегі адаларына жангандар. Жанып келеле, аа Иосиф айткан сөстөрүн айдагеле, анын берген немелерін көргүскендер. Египете пийлерден жааны Иосиф, ол емді езен жүрү тегендер. Иаков паштап пүдүнбей, ийген немелерін көрөлө пүткен. Айдарда, Иаков айткан: Кудайга алкыш жесін! емді Иосиф уулымнын езенін өлгөлөктө парып көрөін, теген.

25. Иаков поинун кижілері-біле Египетке көчкөнү.

Быт. XLVI.

Иаковтын Египетке пеленденип турган кижілеринин ончозы 75 болгон. Ар зөжөзін малын алып чыгып пар-

гандар. Келіп жадала Гесем жерін көргүссін деп, поиның алдынаг Іуданы Іосифка ийген. Іуда келіп айдарда, Іосиф абразына адын лектірің, адазына удура мендей барган. Адазының жанына жеделе, аны кучактап ийлаган. Іаков Іосифка айткан: сен езен жазың, сенің жүзүңді көрдүм, емді өлзөм-дее кемзінбесім теген. Аның кийнде Іосиф айткан: емді мен слердің келгенігерді, малыгарды-даа алып келгенігерді Фараонго айдарым, теген. Фараон слерден сураза, слер аа, біс адабістің адазынаг бері мал азырап күн туркунына иштейтен кижілер тегер, анийда тезегер Гесем жерінде журтаірзыгар теген; слерге Египет кижілерінің аразында журтаірга ебі жок, алар кой кабыратан кижілерден лексінің жадылар тийле, поі пен агазын алып Фараонго барган.

Іосиф Фараонго келіп айдарда, Фараон аның агаларың кычыртып алып, алардың күн туркунына нені иштегенін сураган. Алар: біс адабістің адазынаг бері мал азырап күн туркунына иштеп турган кижілер едек тегендер. Фараон Іосифка, аларды Египеттің жакшы жеріне журтат теген. Агаларыңның аразында керсүү бар болзо, менің койлорымды кабырып жүрзүн, теген. Аның кийнде Іосиф адазын Фараонго алып кірің, аның-была таныштырган.

Фараон Іаковтон, сен канча жашта? теп сураган. Іаков: мен емді жүс одус жашка жеттім, мен көп жажабай адаларымның жажына жетпей турум. ончо жажымды ачу-была ертірдім, теген. Іаков Фараон-была езендежиң, аннаг чыккан. Аның кийнде Іосиф адазын Египеттің Гесем-деп жакшы жеріне журтаткан. Ол жердің ончозын аларга беріп, алардың журты тойор аш беріп турган.

Пу ачана жылдарда Египет кижілері Іосифтаң ашты ала ала, ончо акчаларын, немелерін, малдарын, жерлерін-

дее берип пожодоло, калганчызында пойлорын-даа аа кулга садынгандар. Жаңа үредеечи кижилерге ашты Иосиф тегин берип турган.

Египетте Иаков угы сүрекей көптөгөн. Анда Иаков он-жетти жыл журтаган. Анын ажынын ончозы 147 болгон. Пои өлөр алдында Иаков ончо уулдарын кычыртып, алардын учун Кудайга мөргүн, аларды алкаган. Алкаир тушта Иудаа мунйда айткан: эер үстүндөгү кижилерге Аргалаачы келгиче сенин уруннан каандар үзүлбей турарлар, теген.

Иаков өлөрдө, Иосиф агалары-была анын сөбгүн Хаанаан эрине алып парып Авраам-была Исаактын жанына көмгөндөр. Анын кинде удабай Иосиф-таа, анын агалары-даа өлгөндөр. Алардын угы Египет эрине жада калып, журтай журтай сүрекей көптөгөндөр.

26. Агару Иов.

Книг. Иова I. II. XXII.

Моисей пророктын тужунда Аравия эринде бир агару Иов теп кижі болгон. Ол Еврей угынан емес полгон. Кудай аны сүрекей паидып, жакшы балдар берген. Анын жетти уулы, үч кызы бар болгон. Ол ару жүрүп биян елип турган. Кудайдын айтканы-была көрмөс анын пу амырын жоголткон.

Иир каттап Ангелдар Кудайдын алдына жуулушкан тушта, алар была көрмөс келген. Кудай көрмөскө айткан: сен Менин кулым Иовтын ак-аруун билерин-бе? теген. Көрмөс айткан; Иов Кудайды негерек күндүлебезин, ол сүрекей бай, анын ончо жөбөзүн алзан Кудайды-даа ага-

ру жүрүмін-дее таштап, теген. Кудай Иовтың иженіп чыда-
рын ончо кижилерге билдирер учун, анын малын балдарын
көрмөстүн табына салган. Иовтың чыны-была паган ончо
лөбжөзін бір күнде мунда жоготкон: кажы күдүүчилерін
качкындар тулуп алгандар, кажызын теңерден от түжүн
күйдирген. Кулдары өлгөн күнде, балдарын тура жеміріліп
баскан. Иовка мунуң ончозын келип айдарда, ол ачулан-
бай, зарбынбай, Кудайга айткан: мен енемнең ылаңаш
туулдым, ылаңаш поинча өлбөргө-дее зарайым. Кудай бер-
ді, Кудай алды; Кудайдың ады чактың чака алкалу бол-
зын, теген. Иовтың ачуу жагыс муну-была жокогон емес:
аның күнде удабай Кудайдың айтканы-была көрмөс Иов-
тың едін пажынаң ала пудуна жетіре палулаткан. Иов го-
родтың тыжында чөптө жады, көбөштүң сыныгы-была
палуунын ірігін кырып жаткан. Наазылары аны ташта-
гандар. Каты ійлап, Кудай-была Иовка зарбынып, інтеп
поина аш таап жүрген, Кудай Иовка килінчектері учун кыйын
көргүстө деп сананган. Иов зарбынбай, Кудайга иженіп, чы-
дап катына айткан: Кудай биске жакшы едін лөбжө бергенін
жараттык, емді ачу келгенде чыдаалы, теген. Пу чыдаганы
учун Кудай Иовты жазып, аа озогызынаң артык биян еткен: жа-
зылган күнде анын паза жетгі уулы, үч кызы болгон. Лө-
бжөзі озогызынаң екі анча артык болгон. Ол паза 170 жыл
жүрүп, үчүнчү үйе жетре жүрүп, палдарынын балдарын көр-
гөн.

27. Моисей пророктың туулганы.

Исхода I. 7—22, II. 1—10.

Иосиф өлгөнінің күнде, көп жыл өткөндө, Израилдың

угы Египетте сүрекей көптөгөн. Анын кинде Египеттеги каандар Иосифты унуткандар. Пулардын бирүүзи Еврейлердин көптөгөнүн көрүп, алар бисті кыстабазын теп, пулганып аларды кыстаган. Аларды кату иш иштеди, кыйнап, жагы туулган ер балдарын өлтүрүп, Нил сууна таштадып турган. Ол тушта Левий угынаг Амврам деп кижинин катынаг уул туулган. Туулган кинде энеси аны үч ай үйинде жажырып азрап жүрген. Анын кинде жажырып албай чыбыктаг кабай өрүп жазайла кабайга су өтпөзүн деп сагыстап палазын поо салып, су жарына салган. Ол тушта Фараон каанын кызы суга кирерге келген. Ол баланын ийлап заткан үнүн угала, алдырын келип, жаракын көрөлө, ачынып аны пои азыраирга санаган. Паланын енеси Маріам палаа не полор деп туйука көрүп турган, паланы каанын кызы алганын көрүп, ол каан кызына келип айткан: паланы азраачы кижі керек-не? мен табарым теген. Каанын кызы керек тирде Маріам ойто парып енесин каан кызына іе-берген, каанын кызы баланы аа берген. Ол поинин уулын алып поинда үч жыл азраган анын кинде каанын кызына акелип перген. Каанын кызы аа Моисей теп ат адаган. (Моисей тегени судан алылган тегени). Моисей каан журтунда төртөн жыл жүрүп, Египеттин ончо ойгорына үренген.

28. Моисейдин Египеттен качканы.

Исхода II. 11—22.

Моисей Фараон журтунда жүрүп, Гесем жериндеги Еврейлер жанына барган. Пир каттап ол Египет кижизі Еврейді соконнын көрөлө Еврейге полужуп, Египет кижі-

зін өлтүрүп кумака көмүп салган. Ертеңизинде паза барып екі Еврейдін согушканын көрүп аларды жараштрарда алар аа айткандар: сен кече Египет кижизин өлтүргөн-дйй, бистиде өлтүрерге келдиг бе? тегендер. Моисей пу иштгн анийда зайылганынан коркуп Фараон журтунаг кача берген. Мадям жерине барып Иофор деп абыска жүрген. Анда Моисей төртөн ыл анын малын кабырып анын кызы Сепфораны алган. Сепфорадаг екі уул туулган: бирси Гирсам, бирси Елизер теп болгон.

29. Кудайдын Моисейди кычырганы.

Исхода III—VI. 1—13. VII—XI.

Пир каттап Моисей Хорив туунын жанында Иофордын малын кабырып жүрерде ол тудын үстүндө бир күйүп турган пөлөк көргөн. Ол пөлөк күйзе-дее күйүп позжобой турган болгон. Моисей пу кайкалды көрбн деп жуук парда пөлөктөн үн угулган: Моисей! жуук келбе, пудуна кийгенинді чеч: сениг пазып турган жер ару, теген. Моисей угала анийда еткен. Кудай Моисейге айткан: Мен Кудай, сени Фараонго іерім, парып, Фараонго айт, ол Еврей калыгын пош жалапа позжотсын, алар парып Маа мөргүзіндер, теген. Моисей айткан: мені Кудай ийді теген сөскө Фараон Еврей калыгы-даа пүтпес тирде Кудай аа кайкал едерге күч перген. Озо паштап Кудай Моисейге, таягынды жерге ташта теген, ол таштаган, таштаирда таяк ылан полуп парган. Кудай Моисейге ыланын куйругынаг тут теген. Моисей тударда ылан таяк полгон. Анын киінде Кудай Моисейге колынды койнына сук теген, колун койнына сугуп чыгарып аларда, колы палулу полгон. Кудай аа, колынды сугуп ойго чы-

гарып ал теген, колын сугуп ойто чыгарып аларда пажындагызын-дый ару болгон. Моисей Кудайга, мен келегей, парбасым теген. Кудай аа боин-была кожо агаң Ааронды алып пар теген. Сен Ааронго айдарзың, ол калыка Фараонго-даа айдар, ол тезе чечен, сөс таап айдар, теген. Моисей-была Аарон екілезі Фараонго келип айткандар: Израилдарды божот, жалаңа барып Кудайга мөргүзүндөр тегендер. Фараон айткан: Кудайгарды билбесім, Израилдарды-даа божотпосым теген. Моисей анын алдына екі кайкал еткен. Фараон поинь тармачы кижилерин кычырткан, алар-даа аа ошкош неме еткендер, Фараон калыкты пожотпогон. Анын кийде Кудай Египет калыгына он жүзүн кыйал ийе берген; пажындагы кыйалы Египет жеріндегі суды кан еткен; калганчызындагы кыйалында Египет кижилеринин үй сайн тун уулын өлтүрткен.

30. Пасханын козызы.

Исхода XII. 1—29.

Кудайдын Ангелы Египетте кижилердин тун уулдарын, малынын-даа тун туулганын өлтүргөн түнде, Кудай Израил кижилерине бир ашту козыны өлтүрүп, отко пыжырып, бир-дее сөбгүн оотпой лизин, теген. Јір түшта жорук парып жаткан кижі-челеп пеленденип колго тайак тудунуң игер, козынын канын ежіктің жаагы-была позогозына сүртүгөр, теген. Египеттин тун уулдарын өлтүрөөчү Ангел ежік жаагында кан сүрткен үйден өлтүрбей өткөн. (Пу козыны пасханын козызы тийдилер, ол Иисус Христосты алдынан билдирген)

Еврейлердин Египеттен чыканын еске түжүрер учун
мыл-саин пасханын козызын жірге салган. Пасха тегени
өткөн тегени, Ангел кан сүрткен үйдег кирбей өткөнінен
көрө мунйда айдылган.

31. Еврейлердин Египеттен чыканы.

Исхода XII. 30. XVIII.

(Неле немені жайганынан 3899 жыл кийнде, Христос ту-
уларынан 1609 жыл озо.)

Ертенгізінде Фараон Египет жерінде өлгөндөр учун йла-
ган үндү угуп, Моисейди кычыртып алып, аа айткан:
Израилдарды алып капшагай парып, Египеттен чыгы-
гар, бис ончобыс өлөрібіс теген. Еврейлер ончозы Кудай-
дын айтканы была чыгарга пелен болуп кічү балдардан,
үй кижілерден, карыган өбгөндөрдөн пашказы алты жүс
мун кижі Египет жерінен чыкандар. Египете алар ончозо
215 жыл тургандар. Алар кыймыктажып чыгарда алардын
алдынан булут столбо көрүнүп парган. Ол столбо түште
кара булут полуп, түнде от полуп аларга жол паштап парган.
Үчүнчү күнінде Еврейлер кызыл талай жанына келип
токтогондор.

32. Египет кижілерінің талайга түшкөні.

Исхода XIV. XV. 1—21.

Андый көп калыкты колунаг божодып ййгеніне
Фараон күйүңүп черүлер жууп Еврейлердин кийнінен сы-

бырыжып чыкан. Үчүнчү күнүндө Еврейлер кийинег көп черү биле келип жаткан Фараонды көрүп, Моисейге зарбынып айткандар: бисті нунда пош жалаңа өлзіндер деп алып келдін, пош жалаңа өлгүртер болгондо, Египеттен негерек алып чыктын? тегендер. Моисей талайдын зарында туруп, пар жүрегинен Кудайга мөргүгөн. Кудай аа айткан: таягың-была талайга сок, талай екі жара айрылар, Израилдар анаң чыгарлар, теген. Моисей согордо, талай айрылып, екі жаны стене болуп, түбү кургаирда Израил калыгы талай ортозында кургак жер-биле өткөндөр. Алардын кийинег сыбырыжып келген Фараон калыгы-была талайга түжүп өлгөн. Израил кижилери пу кайкалды көрүп Кудайга алкып жетгирин мунда сарнагандар: Каанды сарнап алкайлы, Ол сүрекей алкалды, өштүлерди аттары-была талайга көмдирди, тегендер. Мунун кинде Еврейлер Аравия тең пош жалаңа киргендер.

33. Аравия жалаңында полгон кайкалдар.

Исхода XV. 22--27. XVI. XVII, 1—17. Числь XI. 7—35.

Аравия жалаңына келип, Еврейлердин зийтен аштары пожоирда алар Моисейге база зарбынгандар. Моисей Кудайга бажырарда, Кудай аларга теңереден манна заадырган. Манна субботон пашка күнде күннүн-саин жааган, жагысла суббот күнде жабаган. Пүдүжү жарма-дый, таамы мөт кошкон-дый болгон. Еврейлер манна күүндерине тийерде, Моисейден ет сурагандар. Моисей Кудайга бажырарда, Кудай аларга жалаңын күртүктерин ийген, алар ачаптанып, күртүктерден сүрекей көп жігендері учун көп кижі өлгөн. Ачапганып өлгөндөрү учун пу кижилердин сөбктөрүн

зууган жер ачап межиктері теп адалган. Еврейлер Мерра теп жерге келип, ачу судан өскө су тапагандар. Моисей Кудайга бажырарда Кудай аа, пу суга бір жүзүн агаштын тапкайын сал тийре, салары-была су ічерге тату по-ло берген.

Паза бір каттап Еврейлер суу жок жерге келип Моисейге, сен бисті поо негерек алып келдің деп, зарбынгылаирда Моисей Кудайга бажырарда Кудай аа Хорив тун тайак была сок, теген, Моисей согордо 600 муң кижи ічип тойор су ага берген.

34 Синай туунын пажында салым берілгені.

Исхода XIX—XXI. Второзак. V. 5—33. XVIII. 15—19.
XXIV—XXVI.

Египеттен чыканынын пажончы күнүнде, Еврейлер Синай тууна жеткендер. Туды пулут пүркеп, тепере күркүрөп жалын жалып сыбыскы үнүндей үн угулган. Айдарда, Кудай ончо калыка угуза он салым айткан. Еврейлердин куды чыгып Моисейге айткандар: Кудай үнүн угарга бистин күчүбис чыкты, сен туга чыгып, Кудайдын айтканын угуп биске келип айдарзың, тегендер. Моисей туга чыгып, төртөн түш төртөн түн Кудай-была ермектешкен.

Кудай Воі он салымды еки залбак ташка чийип Моисейге берген. Шир ташта, Кудайды сүйер учурунда төрт салым чийген, екінчи тажында, жуугын сүйер учурунда алты салым чийген. Кудай Моисейди паза мөргү едер үйді едерге үреткен.

Моисей ту үстүнде жүргенде Еврейлер анын агазы Ааронго келип айткандар: Моисейге не болгондыр, удай берди, биске жол паштап жүрерге кудай жазап пер, тегендер.

Анида айдала, алар кадытарынын, кыстарынын алтын сыргаларын зууп алып Ааронго акелип пергендер. Ол алтынаг позу едип перерде алар Египет кижилери-чйлеп, кудай деп, перу перип бажырып зип ичип зуруп ойвогондор. Моисей туданг тужуп клаадала Еврейлердин нузулуп зуулгенди болуп тургандарын коруп, колындагы салым чийген тажын зерге таштап, ооткон. Анын кинде алтын позуды оодып, суга салып ол суданг Еврейлерге ичиртеле пои паза каттап туга чыгыш, Кудай алдында тортон кун ертирген. Кудай аа паза ташка салым чийип перип, жан иштерин, калыкты канип пашкаарын салган.

35. Моргу уйи биле Аарон таягынын учуры.

Числ. XVII. 1—8.

Моргу едер уйди Кудай Моисейге уч полукту етирген. Шир полуги ежик алды полган. Аа килинчекту кижилер килип Кудайга моргун беру берип тургандар. Анда беру орды была лунунатан аяк турган. Екинчизи ару болук деп адалган. Аа зангысла абыстар киретен полгон. Анда зети пашту подевщник, калаш салатан стол, ладаныг зыдын чыгаратан неме ончозы уч неме турган. Учунчи полук аруданг ару теп адалган. Анын ичине зангысла жан абыс зылда бир каттап килип перу беретен болгон. Мунда паалу агаштанг занг, тыжын алтын была сырлаган закон кайырчагы турган; ол кайырчака Кудай берген законнын тажы заткан, паза манна турган.

Моргу уйин пудуреле, аны Моисей Кудайга моллогон, анда моргу едерге Левий угынан кижилер талдап койгон; ол кижилер Левит теп адалгандар. Поиныг агазы Ааронды

заан абыс едің койоло, анын уулдарын абыс едің койгон. Кажы кижілер Моисейдің Ааронды заан абыс еткенін жаратпас полордо, Моисей ар бір уктарынын заан кижінін таягын акелин, мөргү үйине бір түнге калдырган. Ертеңгізінде таяктарын алып көрзөлөр Ааронун таягына чечек өскөн болгон. Айдарда, ончо калык Кудайдын Ааронды заан абыс едің койгонун билгендер Ааронды сайгактаган кижілер: Корейді, Дафанды, Авиронды, аларбыла 250 кижіні зер луткан.

36. Еврейлердин Аравия жалагында төртөн зыл жүргені, паза жес зылан.

Числ. XIII—XVI.

Кудайдын молзөгөн зерге жууктаганда, Моисей он-екі кижіні ол зерді көрбөргө ийген. Зер көрбөчилер парын төртөн күн жүрүп келерде, алардын ортозындагы екі кижізі Исус Навин-была Халев айткандар: ол зер сүрекей жараш, анда жілек сүрекей көп полуп-тыр, Кудай ол зерді біске берер, тегендер. Өскө он кижізі айткандар: ол зер жаман, андагы калык сүрекей күчтү, городторы-даа сүрекей пек аны алып полбосыбіс, тегендер. Анан көрө Еврейлер булганыжып, Моисейді өлтүрүп Египетке ойто барарга санатандар. Кудай айткан: пу зерді береріме пүтпегенігер учун пу жалагда слер төртөн зыл жүрерігер. Жірге жаштудан өрбөгігер жалагда өлөрлөр, жанысла Халев была Исус Навин Менин молзөгөн зеріме кірерлер, теген.

Еврейлер жалагда жүрген тушта, пу манна бістің күүнібіске тийді-деп, сүрекей зарбынарда Кудай аларды зыланга чактырып өлтүрткен. Кудайдын айтканынча Моис-

сей жестең ылан еделе креске іліп койгон. Өскө ылан-нын чаканына уурыган кижі, іженіп жес ылан-жаар көргөнi жазылып турган. (Шу жес ылан Исус Христостың креске кадаттыраарын білдірткен.)

Төргөн ыл өдөрдө Еврейлер паза каттап Кудайдың моллогон жерге жууктагандар. Моисей калыкты Навав тууна жууп алала, Кудайдың көргүскен кайкалдарын естеріне түжүрүп, салымдарды каттап айдып береле, Еврейлерге аны чек тудугар деп, сүрекей жайнаган. Моисей пу тудың үстүнде өлгөн. Анын кайда өлгөнiн бiр-дее кижі көрбөгөн, сөбгiн салган жерiнiң кайдагызын-даа бiлген кижі жок. Библиядагы паптапкы пеш кннгенi Моисей чийген.

37. Исус Навин.

Иис. Нав. I—VII, IX—XI. XX—XXIV.

Моисей өлөрдө калыкты Исус Навин алып парган. Иордан сууна жедіп келеле, Исус Навин, закон каирчагың көдүрүп бараачы абыстарга, чіке алдыгардагы суга кірігер теген. Суга кірерде үстүртiн агып келген су стене-чiлеп турган, төмөнгi суу агып орды куруган. Еврейлер суу жок куру жерден өткөндөр. Алар Иерихон городына келерде Кудай алты күн, күнүң заиң бiр катап закон каирчагың алып городты айланра айланыгар, жетiнчi күнүңде жетi катап айланыгар, теген. Еврейлер анийда айланарда горотың стенелері пек-тее болзо поi жемірілген. Еврейлер городко кіріп ончо кижілерiн өлтүрүп Исус Навин городты көрөргө ійген кижілердi кийдiрiп аргалаганы учун жагысла Раав теп үй кижіні калдырган.

Гаваон городы ланында сүрекей жаан жу болгон. Еврей-

лер бштүлөрүн жөнөлектө кўн ажар бйине жеткен. Иисус Навин айткан: е кўн, токтоп тур! теген. Еврейлер бштүлөрүн жетип ийгиче кўн бир жерде турган. Анйда Еврейлерге Кудайдын болушканынча Иисус Навин мендеп Ханаан жеринин ончозын жуулап алала он екее пөлүп угы сайн бир үлештен жер берген. Левий-была Иосифтын еки үлежин Иосифтын еки уулы Манассий-была Ефрем алган. Левийдин угы мөргү үйинде мөргү едип калык учун мөргүп тургандар. Кудай калыка алардын учун аштын он үлештин бир үлежин беригер, теген. Алар ончо калыктап жууган онунчы үлежи биле тойнып тургандар.

38. Ж а р г ы ч ы л а р.

Судей II. III. 1—6.

Иисус Навин бдбнinin кинде Еврейлерди жаргычылар пашкарып тургандар. Алар ончозы Кудайга пек иженеечи кижилер болгондор. Жаргычыларды Кудай талдаган. Алар калыкты бштүлөринең корып, амыр тудуп тургандар. Жаргычылардын ончозы 14 болгон. Алардын аттуу чаптуу Гедеон, Самсон, Самуил болгон.

39. Г е д е о н.

Судей VI—VIII.

Пир катап Мадям кижилери Еврей калыгын жуулап олоо алгандар. Гедеон тайкаларга качарга идиргенде пуудай согуш турарда, аа Ангел көрүлүп, калык жууп алып бштүлерге жуулажарарга бар теген. Кудайдын айтка-

нынча Гедеонун жууган калыгы мунг кирелү бар болгон. Кудай аа, жуулажарга күүнү келбегендерди, паза коркунчаактарды ойто ландыр, арткандарын суга алып пар, суды колы-была ичкендерин ал, колы-была ичпегендерин ойто ландыр, теген Суды колы-была ичкендеринин ончозы үч жүс кижі болгон.

Пир карануй түнде Гедеон пу кижилерин үчке пөлүй-ле кижі заин бир колуна сыбыскы бир колуна куру көбшкө жажырган от тутуруп берген. Оштү калыкты айландра туруп алала, ончолоры көбштөрүн оодып, отторын колдорына тудунуп, сыбыскы тартып, ачу үн-биле, Кудай үлдізі, Гедеон үлдүзі деп кышкырышкандар. Мадіам калыгы пу үнге коркуп уйгунала бирзин бирси өлтүрү-желе мендеп качып парарда Гедеон алардын кииненг сыбырыжын парып ончо кижилерин өлтүрүп жок еткен.

40. С а м п с о н.

Судей XIII—XVI.

Самсон пөкөзі-биле мактулу чанту болгон. Ол бир катап бир неме жок кызыл колы-была арсыланын уузын айрып өлтүрген. Екинчи каттап ештектин жаак сөбгі-биле бир мунг Филистим кижилерин өлтүрген. Паза пир түнде Филистимляндардын Газа горотын забу паржатазын панаалары-была бирге көдүрүп кыр үстүне салып койгон. Ол Кудайга молдолгонынан анын күчі чачында болгон. Филистимляндар муну биліп, Филистим кижизинин кызы Самсонунг катына анын чачын кестіргендер.

Ол кезерде күчі жоголгон. Анын кинде Филистимляндар Самсонды тудуп алып көзүн чукчуйла, түрмеде ко-

лун пуулап, теерменін тажын тарттыргандар. Ол тушта Сампсонун чачы катап өскөн. Филистиялындар бір катап пойларынын кудай едип пажырып турган Дагон деп чалуу турган үйге жуулужала Сампсонды електеирге кийдиргендер. Ол үйді пакана ұстүне туткан болгон. Сампсон екі пакананын ортозына кіреле паканаларды сілкірде үй земіріліп парган. Мунда ол пои-даа пастырып өлгөн, үйдегі үч төрт мун крелү кижідердинг бирүүзі-дее аргаланбай пастырып өлгөндөр.

41. Самуил пророк.

1 Царствъ 1—VII.

Армаөем городында Кудайданг коркунчаак бір Елка-на деп кижі болгон, каты Аннаданг бір-дее пала полбогон. Пір каттап Анна Кудай өргөбөзіне парып ару лүрегінен мөргүп Кудайдан бала сураган. Пір жыл ерткенде ананг бір уул туулган, аны Самуил деп адаган. (Самуил тегені Кудайданг сурап алганым, тегені). Самуил үч жашту полордо, енезі аны Кудайга моллоп мөргү едетен үйдегі жаан абыс Илійге берген.

Пір катап Самуил мөргү едетен үйдін жанында уйуктап жаткан тушта, „Самуил“ деп айткан үн уккан. Угала Илійдинг жанына барып, мені негерек кычырдын деп сураган. Илій айткан: мен сені кычырбадым, барып уйукта теген. Самуил парып жадала паза каттап паштап уккан үнді угуп катап Илійге барарда Илій айткан: мен сені кычырбадым, теген. Самуил ойто барып жадала паза үн угала, үчүнчү катап Илійге барган. Илій паза айткан: барып ордына жат, үн уксап, е Каан! уктым деп айт, теген.

Самуил барып жадала катап кычырган үнді уккан. Ол: е Каан! уктым, теген. Каан айткан: Илїйдїнгу уулдары Офни-была Финеес мөргү үйїнде жарайрынча етпегендерїн пїлеле аларды токтотпогону үчун Мен Илїйдїнгу журтуң, угың жок едерїм теген. Пу Кудайдың айткан сөзї болгон.

Филистим кїжілерї Еврейлер бїле жулажарда Еврейлер жуга закон каїрчагың алып паргандар. Филистимляндар Илїйдїнгу уулдарың өлтүрүп, закон каїрчагың олжолоп алып, Еврейлердї жепїп тараткандар. Илїй пу жарды угала, отургужынаң жыгылып өлгөн. Закон каїрчагың Филистимляндарда узак жаткан тушта Филистим жерїнде чычкан сүрекей көптөгөн, кїжілердїн едїне катаны чыкан. Мунаң көрө Филистим кїжілерї сананып закон каїрчагың жаңы абраа салала екї торбок жегїп Филистим жерїнен чыгарып ийгендер. Торбоктор закон каїрчагың паштайыр жок пойлоры Израил жерїне алып кїргендер. Самуил-была калык-таа закон каїрчагының жаңагына сүрекей сүгүңгендер.

Илїйдїнгу кїнде Израилдар Самуилды жаргычы едїп койгондор. Ол калыкты төртөн жыл пашкарган. Калык аны сүрекей сүүген. Ол пої карыйла екї уулың паш едїп койгон; уулдары жакшыркабагандар. Калык Самуилдың уулдарың жаратпай айткандар: пїске каан едїп кой, тегендер. Самуил Кудайдаң сураїрда, Кудай айткан: ертен саа бїр кїжї келер, сен аны Израил калыгына каан едїп кой, теген.

42. Еврейлердїн паштапкы кааны Саул.

1 Царствь VIII—XV.

Венїамин угынаң бїр Кис теп кїжїнїнгу ештектерї жо-

голордо бір кулы-была понын уулы Саулды ештектерин педреирге ийген. Алар узак педирен жүреле Силом городына киргендер. Самуил пророк пу городто журтап заткан полгон; алар Самуилга кіріп, ештектерібістің кайдагызын билбесін-бе? теп сурагандар. Кудайдын айтканынча Самуил аларды біліп, ол аларга ештектерігер пойлары жанарлар теп айдала, Кудайдын айтканынча Саулдын пажына арулаган май уруп, каан еткен.

Саул паштап ару жүрүмдү полуп жүреле кінде закшыркап Кудайдын сөзін укпаган. Пір катап Кудай аа, Самуил келип перү пергінче жу паштаба теген. Саул Самуилды сакыбай перү берип, жу паштаган. Мунун учун Кудай аа айткан: сенің кааның алылып өскөб берілер, теген. Анын кінде саадабай Кудайдын тыны Саулдан сала берерде, аа жаман тын кіріп, ол ерікчеен болуп санааркап жүрген.

43. Давидты талдап каан еткені.

1 Царствъ XVI—XVII.

Самуил Саулды сүрекей ачынын ийлаган. Аа Кудай айткан: Саулдын учун ийлаба, Мен анаң артык жарайр кижі таптым. Виоелеем городына барып, Иессейдин бір уулынын пажына май уруп, каанга түргус, Мен саа кажызы каан болорын көргүзерім, теген.

Самуил Виоелеемге келип, Иессейдин айлына кірерде ол Самуилга жетті жаан уулын көргүскөн. Кудай Самуилга, айткан: Мен пулардын пірізін-дее талдабадым, теген. Мунун кінде Иессейдин кічинеек уулы Давидты кой кабырган жерінең кычырткан. Давид келерде, Самуил анын пажына арулаган май урарда Кудайдын тыны Давидка түш-

кен. Саул санааркап енчикпей турган тушта, аа ойун ойноп санаазын ачар кижі педреирге эптөгөндөр. Вио-леемде Иессейдин гусяны (комус) закшы ойноир уулы Давид пар, аны кычырт, тегендер. Давидты кычырып акелгендер; ол келеле гуся ойноп псаломдор сарнаирда, Саул амраган.

44. Давидтын Голиаеты жетгени.

1 Царствъ XVII. 20—58. XXVIII, XXXI. 2 Царствъ I.

Филистим кижилери Еврейлерге зулажарга удра чыкандар. Филистим кижилеринин ортозында бир Голиае теп узун сынду. сурекей покко паатыр бар полгон. Ол Еврейлер ортозынан бир бир кижини удра чыгып курежерге кычырып айткан: мен Еврейді жезем Еврейлер биске кул болорлор, Еврей мені жезе Филистим калыгы Еврейлерге кул болор, теген. Муны угала Саул-была Израил калыгынын ончозынын куттары чыккан. Ол тушта Иессей уулдары-даа черу ортозында болгондор, Давид мунда агаларына аш акелип журген. Голиаеын сесторин Давид угуп, Саулга барып, мен ол паатырды жеперим, теген. Саул айткан: сен кичу, Голиае покко, ол кучуден-ала зулажарга уренген кижі, теген. Давид айткан: мен адамнын койн кабырган тушта арсландарды, айуларды тамактап олтуретен едем, ну паатырды жеперге Кудай полужар теп билп турум тирде Саул, же куреш теген. Давид пеш кичинек таш алала таягын алып, паза кайш алып Голиаека удра барган. Голиае Давидты коруп айткан: сен маа удра таш-пыла таяк алып келезин, мен ит-пе? теген. Давид айткан: сен маа удра кылыш пыла мыда-была келезин, мен Каан Кудайга

іженің парып жадым, теген. Аның кийнде Давид кайжына таш салып паатырдың маңдайна тийдире соккон. Паатырдың маңдай ойулуп жыгылган. Давид аа жүгүрүп келип, аның кылыжы-была пажын кескен. Филистим кижілері муны көрүп качкандар. Еврейлер сыбырыжып парып аларды өлтүргендер.

Саул-была Давид жудаң нурулган тушта Еврейлердің кадытары кыстары: Саул мунды женді, Давид он мунды женді деп мактап сарнагандар. Саул чугулдап Давидты жаман көрүп өлтүрерге жүрген. Пір каттап ол Давидты комус ойноирга кычыртып алган. Давид аның алдына ойноп турган тушта Саул аны стенее жаба кадалзачы деп жыда таштаган. Давид жалтанып тийдиртпей калган. Аның кийнде Саул аны өлтүрерге санаган. Давид аны шіліп жалага качып жүрген. Саул Давидты өлгінче некеп жүрген.

Пір каттап Саул Филистим кижілеріне жуулажарга удура чыгарда Филистимляндар аның черүүн кырып, уулдарында өлтүргендер. Саул палуладып аргаланар іжемчизи жок полуп поинын кылыжына өнөтүүн кадалып өлгөн.

45. Еврейлердің екінчи кааны Давид.

2 Царствъ I, 1—11. IV. 1 Паралип. XV—XVII. XXII 7—10

Саул өлбөрдө Еврейлер Давидты каанга туткандар. Ол көп өштүлерін жетип, Јевусейлерден Сион туун алып анда поина мөш агажынан үй етірген. Аның кийнде жаңы мөргү едер үй жазадып закон кайрагың акелип салган. Јерусалимды каан города еткен. Јапан ордына өргөө етірерге санаган, аа Кудай айткан: сен кижі канын көп төккөнүң учун өргөө еттирбессейт, ордыга турар уулың етірер, теген.

Давид төртөн жыл каан полуп турган. Псалтыр теген книгені 150 пашка псаломду едип Давид каан пічиген; ол псаломдор 20 каөизмаа пөлүнген.

46. Давидтын килінчек еткені.

2 Царствь XI. XII.

Еврейлер черүүнүн пір пашчызы Хеттей кижізі Урия полгон. Анын каты Вирсавия теп полгон. Пір катап Давид аны көрөлө, аа сүрекей күүні тийген. Ол тушта Еврейлер Аммонит калыгы-была зулажып тургандарында Урия-даа мунда полгон. Давид Урияны жуда черүдүн алдына тургысын тийле, Урияны черүдүн ең алдына тургузып өлтүрткендер. Анын кийнде Давид Вирсавияны поина кадыт едип алган. Кудай Давидтын еткен килінчегин кемзіндірер учун, аа Наоан пророкты ийген. Наоан пророк Давидка кіріп айткан: е каан! мен пу ишти жаргылаирга нені едеин. Пір городто екі кижі полгон. Алардын пірсі пай, пірсі жокту полгон. Пайынын жүзүн жүр малы көп, жоктуунын өскө немезі жок жагысла поі кичінектен алып еркелеп азырап өстірген пір койы полгон. Пір каттап пу пайга айлчы келген, айлчыны сыйлаирга поинын күдүүндегі коина ачынып, жоктудын сук жагыс коин плаап алып айлчаа сый жазаган. Давид пу түнгей сөстү угуп отурза-даа, Наоан кемвинг учурын айтканын пілбей пайга сүрекей чугулы келип айткан: пайды өлтірерге керек, теген. Айдарда Наоан аа айткан: пу кижі сен поинг сен Урияны өлтіріп анын каты Вирсавияны поина кадыт едип алдың, теген. Ол-ок тушта Давид килінчекке кіргенин сезініп сүрекей уйалып, килінчегин Наоан пророктын алдына поі айткан: чын, мен Кудай алдында килінчектү пол-

дым, теген. Пророк аа айткан: сенің килінчегінді Кудай таштады, поінг өлбөсінг, Вирсавиядан туулган уулың өлөр тийле чыга берген. Ол тушта Давид пезоньнчы псаломнын сөстөрүн айткан: е Кудай, улу пиянду Пойунг мені кайрлагын, улу пуурсак Пойунг заыктарымды арулагын деп... Мунунг кинде Вирсавиядан туулган, пала уурийла жетинчи күнүнде өлгөн. Анынг кинде Вирсавиядан Давидка Соломон туулган.

47. Давидтын ертирген ачулары.

2 Царствъ XIII 38. XIV 23—26. XV—XVIII. XXIV.

1 Паралип. XXI.

Давидтын Авессалом деп заан уулы пар полгон. Анынг чачы пыыраш полуп жараш кизи полгон. Адазы езен-дее ползо, анынг каан полорго күүни келген. Анынг учун ол ончо кижилерге сүүдирерге сананып күнүнг заин Иерусалим городынын паратазында отуруп, карган адам шир-дее неме едип албайт, мені каан етселер, мен ар шир кижее пиянымды көргүзер едем деп ермектеп отуратан полгон.

Шир каттап Авессалом Давидтап суранып поинын туулган городы Гевронго (Авраамнын сөбги салылган жерге) анда Кудайга перү переечи полуп парган. Калык перү перерге жууларда, Авессалом пои поин каан деп айдала, черү жууп Иерусалимга адазын өлтүрерге парган. Давид муну пилеле пажы пудуна неме кийбей, Иорданыг ол занындагы залага качкан. Мунда анынг занына аны сүүген черүлері-дее жуулган. Авессалом поинынг черүлері-биле аа парып анда жуулашкандар. Авессаломнынг черүү жегдирин качкандар. Ол пои-даа атка минип качкан. Качып пра-

яларда мінген ады үркүй пір агаптыг пудагы алды-была мантап өдөрдө Авессалом чачынаг пудака ілініп калган. Давид черүүніг пір пашчызы аны көрүп ок-пыла адын өлтүрелө ороо салып үстүн таш-пыла пазырып койгон. Давид уулы учун сүрекей узак ийлап Иерусалимга жанган.

Давид пашкарууныг калганчы күндерінде екінчі кыйал полгон. Ол пашкарып турган калыгын тоолодордо, Кудай аныг зеріне өлүм ійген; үч күнде 70,000 кижі өлгөн. Кудайдыг Ангелы калыкты өлтүрөргө Иерусалимга келген тушта Давид аны Мориаг туунда пір Орна теп кижініг ідіргенінде көрүп поиныг калыгын кайрлазын теп Кудайга пажырган. Ангел көрүнгөн зерде мөргү үй едерге молжогон.

48. Еврейлердің үчүнчі кааны Соломон.

3 Цар. III. V—VII 21—51. VIII. IX 1—9. 2 Парал. VII 1—10. 3 Цар. VI 20—34. XII 1—29. IX 26—28. X. XI.

Давид өлөрдө, аныг уулы Соломон шірее отурган. Кудай аа түжүнде көрүнүп айткан: е Соломон! не керегінді Менег сура, теген. Соломон калыгын жакшы пашкарарга Кудайдан сагыш сураган. Кудай аа сагыш көп жөбжө періп аны пайыдала кижілерге-дее алкаткан. Өскө каандар калыктар-даа аныг сагыжын керөүүн кайкап тургандар.

Соломонныг сагыжы ег паштап мунаг білдірген: пір үйде екі кадыт жаткан, екілезініг-дее пір паладаг пала пар полгон. Пірсі үйку аразында палазын жапшра пазып өлтүргөн. Ол өлгөн палазын нөкөрініг жанына салала, поина

түрү паланы алган. Ергенгизинде ол кадытар паланы плаажып бир кадыт: түрү пала мені теген, екінчизи: жок, түрү пала мені теген. Алар Соломон каанга жаргылажарга паргандар. Соломон аларга айткан: мен түрү баланы ортозынан жара кезерім, екілегерге жарымнан берерім, теген. Ол тушта түрү баланың енези айткан: е каан! кескінче балаң түрү пойнча ол кадытка пер, теген. Екінчи кадыт айткан: жок, паланы жара кезігер, маа-даа аа-даа жетпезин, теген. Каан мунйда едип, түрү баланың енези ачынаачы кадыт теп аа перген. Соломон каан Иерусалимдагы Мориаг тудың үстүнде сүрекей заан жараш Кудай өргөбөзін етірген. Ол төртөн жыл каан полуп калыкты амыр пашкарып, аның кийнде килнчеке кірген. Пойуның кара жаңду калытарына чалуга нажырып перү перетен өргөблөр еттірген. Муның учун аны Кудай савандырып айткан: сен өлгөжін калыңың екее пөлүніп, сениң уулыңа кічү үлежі жедер, теген.

49. Ровоамның учуру, паза Еврей калыгының екее пөлүнгени.

3 Царствъ XII 1—24.

Соломон өлбөрдө аның ордуна уулы Ровоам каан полгон. Калык аа келип, каланды аstat теп жайнагандар. Ровоам калыка, емд сананың көрбін, үч күннүң кийнде каруумды айдарым, теп ийген. Ол адазының карган зөпчилери-биле зөптөжблө, алар каланды аstat теп зөптөбндөр. Ол алардың сөзін укпай, жаштардың сөзін угуп, калыка айткан: адам слерден көп алган еде, мен анаң-даа көп аларым, адам слерді тың кыйнаган еде, мен анаң тың кыйнайрым, теген. Пу кару сөстү калык угала ачуланыжып он-екі үйениң он үйезі Ровоамнаң айрылып Ефрем угынаң Иероваам теп

кіжіні пойлорына каан едіп койгондор. Ровоамның колунда зангысла Іуда үйезі-біле Веніамин үйезі калган. Мунйда Еврей калыгы екее пөлүнген. Он үйені Израил калыгы деп адагандар, екі үйені Іудей калыгы деп адагандар. Екі кааның пашкаруунда ончозы жірме каананг полгон.

50. Израил калыгының каандары.

3 Царствъ XII 25—33. XIII. XIV 1—20.

Израил калыгының каандары 257 жыл тургандар. Израилдардың пашкы кааны Іеровоам понын колына он үйені кийдіреле, калыгы Кудайга мөргү едерге Іерусалимга барып паза Іудей каанының коя алдына кірбезін теп, Іудей куйуундагы жерінде Веоил городында алтын позу жазадып койгон. Пашкарууның екінчи куйуундагы Дан городында паза мундый позу тургузуп койгон. Анйдала калыгын чын Кудайданг астырган. Анын кийндегі-дее каандар андый заман-ок полгондор. Израил калыгының кийнгі кааны Осія деп полгон; Осіяның тужунда Ассирія кааны Салманассар анын турган городы Самаріяны зуулап алала Израил калыгының көбизін Евфрат сууның ол занындагы Ниневія городына олоо алып парала, алардың ордуна кара зандулар келип журтагандар. Пулар Самарія калыгы деп адалгандар. Анын кийнде Израил калыгы Кудайды пілзелер-дее, пророктордон зангысла Моисейді күндүлейтен полгондор. Израил калыгының пожогоны Христос туулардан 722 жыл озо полгон. Анын кийнде алардан каан полбогон.

51. Илія пророк.

3 Царствъ XVI 28—34. XVII—XIX.

Израил каандарының ортозында пыар жүрүмдү Ахав

полгон. Ол поина кадыт едіп Сидон каанын кызы Изавелды алган, каты кара жан тудуп, Израил зеріне Ваал деп чалуун алып келіп калыгын аа пажырткандар. Ахавка пір каттап Илія пророк келіп айткан: сенің пыяр жүрүмүннен көрө Кудай зерге чык-таа түжүрбес, замгыр-даа заадырбас, мен Кудайга мөргүгінче ол поинча турар, теген. Анын кийнде Илія Хораө суунын жанына парган. Анда аа кускундар күннүн заин кечкиде таң ертен ет-піле өтпөк акеліп періп тургандар, суды ол Хораө айрызынан ічкен. Пір ылдын кийнде су кургаирда, Кудай Иліяны Сарепта городына пір тул кадытка ийген.

Илія Сарептаа жеткен тушта тул кадыт уулы-была тапкай теріп жүрген полгон. Кадыты көрүп Илія анаң су-была өтпөк сураган; кадыт айткан: менің өтпөгім зок, жаңыс-ла пір ууш кулурум пар, паза ебеш майым пар, нугүн уулым-была аны ліп пожодоло өлөрібіс, теген. Илія айткан: сен маа калап ныжыр, майын-была кулурын түгенбес, теген. Кадыт анын сөзіне дүдүй, Иліянын айтканынча пелендеп перген. Илія тул кадыта екі ыл турган, кадытын кулуру-была майы түгенбей турган. Ол тушта тул кадытын уулы өлгөн. Илія анын учун Кудайга пажырып, уулды тірілтіп тургускан.

52. Иліянын Кудайга перү пергені.

4 Царствъ I.

Иліянын айтканынча Израил калыгынын зерінде үч ыл зарым замгыр заабай чык-таа түшпей сүрекей заан ачана полгон. Ол ачана тужунда Илія пророк Ахавка

келіп, ончо Израил калыгына айткан: кажаа жетре екі пудугар-была аксайзыгар, пір тушта Ваалга пір тушта Кудайга пажыразыгар? же перу періп көрөлдөр, кемді теңереден от түжүрүп перүді күйдүрзе чын Кудай ол полор, тийле Израил кижілері Ваал камдары-была Кармил тууна жуулгандар. Ең паштап Ваал камдары перу ордын жазагандар, анын үстүне одун салып, одун үстүне позу өлтүрүп салала, түжү-біле: е Ваал! е Ваал! піске теңереден от түжүргін тең кыйгырыжып секіріжіп пычак жыда-была кадашкандар; пір-дее кару полбогон. Илія аларга айткан: тың кыйгырыгар, Кудайгар уйуктап заткан полор, ол емезе пожобой турган полор, теңен. Алар сүрекей тың кыйгырзалардаа, пір-дее кару полбогон. Еңірі кірерде Илія он-екі таштан перу ордын жазап, үстүне одун салып, одун үстүне позу өлтіріп салып перүдің үстүне үч каттап су урдурган. Анын кийнде поі чын Кудайна пажырган, пажырарда теңереден от түжүп перүді, одунды, таштарлы-даа күйдүрген. Айдарда Израил калыгынын ончозы айдышкандар: Иліянын Кудай чын Кудай, теңендер. Ол тушта Илія Ваал камдарын тудуп өлтүрігер, теңен. Анын кийнде Илія Кудайга пажырарда, Кудай зерге жаагыр жаадып ончо жерді жагыртып аш чыгарган.

Ахавтын каты Езавел Ваал камдарын өлтіргенін угуп, Иліянын поін өлтүрерге саваган. Илія өлтүрүдөн качып Хорив тууна парып куй ічінде кіріп заткан. Мунда ол Кудайга пажырып айткан: е Каан! Израил калыгынын ончозы Сенен жана түжүп менің тынымды-даа аларга келерлер, теңен. Пу туда Кудай Иліяа көрүнүп айткан: Израил калыгында чын Кудайды естен чыгарбай Ваалга пажырбаган кижілер жеті мун кірелу пар, теңен.

53. Навуөейді өлтүрткені.

3 Царствъ XXI, XXII 40, 51—53.

Израел городында Ахав каанын журту-была коштой Навуөей теп кижиниң айлы пар полгон. Навуөейдин адазы-наң калган сүрекей жараш сады пар. Ахав ол сатты сүрекей зарадып сезинең сат теп сураган. Навуөей адамнын калган керези теп сатпаган. Каан аны алып полбой сүрекей ачуланала, анын каты пуруу жок Навуөейди сайгактап каан ады-была пичик чийген. Пу пичик поинча Навуөейди таш-пыла согуп өлтиреле садын каанга пергендер. Ахав каан пу сатта жүрген тушта Илия пророк аа келип айткан: Навуөейдин канын залаган-чылап, иттер сенинг канынды-даа залаирлар, катыгнын, палдарыгнын-даа канын иттер ичерлер, теген. Пророк ези чынынча полгон. Ахав жуда палуладып качып айлына жанган тушта акан канын иттер залагандар, каты Исавелди көзинектен чыгара таштап, атпыла тепседип өлтирген тушта анын един иттер игендер. Мунунг кинде Ахавтын угы ырызы жок полгон.

54. Илиянын тегерее алынганы. Елисей Пророк.

4 Царствъ II. IV—VIII.

Шир каттап Илия-была Елисей прааткан тушта, Илия аа айткан: мен сенен тегерее алдырткалагымда сураир неменди сура, теген. Елисей айткан: сендеги Кудай тыны менде еки анча ползын деп сурап турум, теген. Илия аа айткан: кошти сурап жазын, андый-даа ползо менинг

тегерее алдыртканымды көрзөн, сураганыңды аларзын, теген. Кенетін жалкын абра-была жалкын аттар көрүнүп келип Илияны отургузуп тегерее алып парган. Елисей аа кыйгырып айткан: е ада! ада! Израил абразы, аттары-даа, теген. Иля аа катанчызын түжүрүп ийген. Елисей аны алып ойто жанып клаадып Иордан сууна зеделе, Иорданга согордо суу екі пашка айрыла берген, айдарда Елисей кургак жер-біле пазып кечкен.

Пір түште (Вөөил городаы жанында) Елисейге удур көп палдар келип Елисейди електеп тургандар. Елисейди електеирде ол аларга айткан: елерди Кудай каргазын, теген, Ол-ок тушта аралдан екі айу чыгып төртөн крелү палдарды ип ийгендер.

Елисейдин еткен екінчи кайкалы пу: пір тул кадыт Елисейге келип айткан: ерім төлүге алган акчазын төлөбөй өлди, алымчылары екі уулумды кулга аларга келдилер, төлөір күчүм жок, теген. Елисей айткан: үйиңде садар немем жокпа? теген. Кадыт: ебеш агап майдан пашка немем жок тиирде Елисей айткан: айдаштарыңнан көнөктөр алып майынды аларга уруп сал, теген. Кадыт пророктын айтканынча кылынып сүрекей көп көнөк толтырып майын сандып алган акчазы-была алымын төлөгөн, пои-даа азрангыдый калган. Паза пір каттап Елисей Кудайдан сурап пір кадытын өлгөн уулын тиргискен.

55. Неманның жазылганы.

4 Царствъ V.

Сирія каанынын журтунда Неман теп черүдин улу

пашчызы полгон. Еді капкаш палулу полуп емчилері lazyн полбосто Еврей укту кул кызы, Израил зерінде сені жазар пророк пар, теген. Нееман Израил зеріне келіп Елисейге парган. Елисей аа удур а чыкпай Гезій теп кулын ійіп Јордан сууна парып жеті каттап чомзын теп айтырган. Нееман анійда чоморго полбой кулдарынын зөбіне кіріп Јордан сууна парып жеті каттап чомуп палуларынаг жызылып арулалган. Елисейге алкыш жетіріп сүрекей көп сыйлар перген, Елисей анын сыйларын албаган.

Ол тушта Гезій Елисейдің албаган сыйларын мен алзамчы теп ічі күйүп Нееманын кийінінег жедіжеле Елисей сурады теп мекелеп анан екі талант мөнүн, екі түңгей кийім алып жажырып салган. Елисей Будај тынынаг муны піліп Гезійге айткан: Нееманнын капкаш палуу саа ползын тіірібіле Гезійдің едіне капкаш палу чыкан.

Елисей өлгөнінің күнде пір жыл полгондо пір өлгөн кіжін көмөргө алып праадып, келген жуды көрүп, өлгөн кіжіні мендеп Елисей көмілген мөңкүзіне таштап качкандар; өлгөн кіжі Елисейдің сөбіне тийерібіле тіріліп турган.

56. Пророк Јона.

Книга пророка Јоны.

Израил калыгында Јона теп пророк полгон. Будај аны Ниневія теп заан городко ійіп айткан: Ниневія калыгынын жаман кылыктары Маа жетті, аларды парып кезедіп коркут теген. Јонанын Ниневія парар күүні жок полуп талај кечіре ырак зерге качаін теп керепке отуруп жүрүп ійгенде талајга сүрекей заан толку кірген. Ол тушта Јона уйуктап жаткан полгон. Керептегі кіжілер пашка пашка кара жагду

полуп чалулуу чалууна мөргүгендер; Ионаны-даа уйгузуп Кудайна мөргүткендер. Толку токтобос полордо, үзөрі пойлоры ермектешкендер: пістің арабыстагы пір пір кижінің пурууна талай еезі чугулдаган полор теп, шеребей таштагылаирда, шеребей Ионаа түшкен. Кудайңды не біле чугултаттың? теп суразалар Иона айткан: Мен Кудаймның пар теген жөріне парбай өскө жерге качкан едем, мені талайга таштагар, теген. Ионаны талайга таштаирда толку токтой перген. Ионаны кер палык теп заан палык луткан. Кер палыктың ічінде Иона үч күн Кудайга мөргүирде Кудай аны кер палыка кустырып чыгарткан.

Аның кийде Кудай Ионаны Ниневия городына паза ийген. Иона парып Ниневия кижілеріне килінчектерігер учун Кудай үч күнүн кийде городыгарды оодып слерді өлтіріп пожодор, теген. Ниневия кижілері Ионаның сөзін угуп килінчектерінен токтоп каанынан паштап ончозы пір-дее неме жібей ічпей, үч күн пар жүрегінен жажууруп Кудайга мөргүгендер. Кудай аларды ачынып килінчектерін таштап Ниневияны калыгы-была аргалаган. Иона городтың жок полбогониына, калыктың өлбөгөніне сүрекей ачуурканып городтың тыжындагы ту үстүне чыгыш, городко емді не полгой теп, сакып отурган. Күн Ионаны күйдүрүп турарда ол Кудайга мөргүирде, Кудай түнүнде аның жанында заан жалбракту өлөң өскіріп Ионаны көлөп сүгүндірген. Пір күнүн кийде өлөңі кургап күн паза күйдүре перген. Иона жалбрак учун ачуланарда Кудай аа айткан: сен поюн отургуспаган жалбрактың куруганына ачыназың, пу заан горотко Мен негерек ачынбайын? пу городто жанысла пуруу жок кичү палдар жүе жірме муңнан артык, ончо калыгы канча полор, теген.

57. Т о в и т.

Книга Товита.

Ассирия кааны Салманассар Израил калыгын Ниневиая олжо алган, олжо киргендердин аразында ару жүрүмдү. Товит теп кизи полгон. Товитын емегени Анна, уулы Товия. Товит пиянду пай полуп, калыгынын жоктуларынын аштагандарын азрап, жылагаштарын кийдирип, өлгөндөрүн көмүп жүргөн. Ол тушта каан Еврейлерди өлтүрүп көмдүрбөй таштаткан. Пир каттап пезонунчы күн тийген пайрамда, Товит пир зерде өлгөн кизи затканын угуп, аны парып көмгөн. Еврейлер законунча өлгөн кижее тийген кизи пиярланган теп күн туркунына үйгө кирерге зарабас полгонунан Товит үйгө кирбөй тышкары задып уйуктаган тушта үйдүн забуунын алдында уйалаган карлыгаштардын погы Товитын көзине түжүп, көзи көрбөс полгон. Көзи көрбөс полуп поинин иштерин едип полбой жокураган. Ол тушта Товитын Мидия жериндеги Рага городындагы карындажы Гаваилга өдүшкө перген акказы езине кирген. Товит уулы Товияны кычырып, акчаны парып алып кел теп ийген. Товия кожо парар кизи педиреп чыгарда оромдо аа туштаган жорукчы кийимдү Азария теп уулан анын-была кожо парып ойто келер полгон. Жолдо Тигр суунын жанында суга киргендер, суга кирген тушта Товияны пир жаан палык сыбырыжып жар жанына келген. Нөкөри Товия, палыкты тут, теген. Товия палыкты тудуп, жар үстүгө алып чыгала, ичин жарып алгандар, ичин жарып алала нөкөри

Товіа, пуурый, жүрегін, бдүн пойуна алып чеберле тийле, едін пыжырып жігендер.

Алар кечкіде Екватан городына келеле, Товитын карындажы Рагуилга конорго кіргендер. Рагуилдың Сара деп кижее парарга жажы жеткен кызы пар полгон. Аны жети кижі кудалажып жеттілезі той тужунда-ок өлгөндөр. Товіанын нөкөрі пу кысты аа кудалашкан. Товіа аны аларга корукан полгон, нөкөрі-тезе жөптөірде ол алар полгон. Азарія Товіа: той күнүнде кыс жанына кіреле палыктын жүрегі-біле пуурый өтту көмүрге өртөп анын күнде кыс-пыла коштой туруп Кудайга мөргү, теген. Товіа анын айтканынча едін езен поинча калган. Рагуил сүгүнүп екі недеде той еткен. Ол тушта нөкөрі Рага городына парып Гаваилдан акчазын алып келеле, Товіа-была Сараны алып Нивевіа жангандар. Жанып келеле Товитын кемдү көзін палыктын өді-біле сүртүп жаскандар. Товит уулынын нөкөріне сүрекей көп жөжө перер полгон, нөкөрі айткан: мен Ангел Рафаил, Кудай мені сенін көзінді жазарга, уулын Товіаны ак жүрүмдү Сара-была кожудуларга ійді; емді көп пианду, кижілерге алкыжын переечі Кудайга алкыш жеттірігер, теген. Товит ончо журту-была жыгыла пажырарда, Ангел көрүнбей калган.

58. Іудей калыгынын каандары.

Іудей каандары Израил каандарынан 133 жыл артык тургандар. Іудейлердин паштапкы кааны Соломон уулы Ровоам полгон, калганчы кааны Седекія полгон. Алар ончолоры Давид угунаң полуп, көбізі Кудайга жарамык жүрүмдү полгондор. Давид угы Кудай моллогончо Христос туулганча түгенбей турган.

59. Ахаз, Езекія, Манассія каандар.—Исаія пророк.

4 Цар. XVI. XVIII—XXI 1—18. 2 Парал. XXVIII—XXXIII 1—20.

Исаія пророк Ахазка Христостың тууларын пилдіріп муңйда айткан: Муна, Кыс ічинде парлу полуп уул табар, аа Еммануил теп ат адап перерлер, теген. Еммануил тегені піс-піле Кудай.

Ахаз уулы Езекія Іудей каандарының аразынаң ару пиянду полгон. Аның тужунда Исаія теп пророк полгон. Езекія пір каттап урып өлгүдйі задарда Исаія пророк келип удабай өлөрзін, теген. Езекія стене заар пурулуп жадала Кудайга пар жүрегінен мөргүген. Кудай аның мөргүүн угуп, Исаія пророкты ландырып, үч күнүн кийнде жазыларзың теп айтырган. Сөстін чынын пілеріне Исаія пророк күннің көлөткізін он тепкішке ойто пурулткан. Үч күнүн кийнде Езекія жазылып паза 15 жыл жүрген.

Исаія пророк калганчызында Езекія уулы Манассияның чалуга пажыраачызын жүзүне айдып, аны уялткан, муның учун Манасія Исаияны агаш кірее-біле жардырган. Мунун учун Манассияны Кудай пашка каан колуна олоо перген. Мунда Манассія килнчегін кемзінерде, Кудай аны Еврей жеріне ландырган.

60. Еврейлердің Вавилондо олоо жүргені.

Даниил. I—III.

(Христос туулардан 588 жыл озо).

Вавилон кааны Навуходоносор Иерусалимды жуулап алала, городты жеміріш Соломон етірген Кудай өргөзін

өртөдін Іудей кааны Седекияның кбзін чукчуп Іерусалим кижілерінің ончозыкн оллолоп Вавилонго алып парган. Анда алар оллодо 70 ыл жүргендер; пу олзо Вавилон ол-озы теп айдылат.

Вавилондо Навуходоносор олзоо алган Іудейлердін каан угынан, заан кижілер угынан, сагыжы ару, чырайы жараш, еді тыг ууландардан ег жакшызынан анча мынча уулан талдап алып каан журтына журтадып каан ажы-была азрап Вавилон тілі-піле пар ойгорына үредерге жакылта чыгарган. Пу талдаган Еврей ууландары Даниил, Анания, Азария, Мисаил теп төрт уулан полгон. Алар кічүдег ала Кудайды күндүлеп, ак жүрүмдерінег аспай жүргендер; каан ажы ползо-доо, кара занду кижілердін ажын лібей зер ліегін эп жүрерге эп сурагылаірда аларды пашкарып турган пий, заманданарлар теп эпкө кірбеген. Он күннүн турку-нува алардын семіргендерін көрүп, нені-дее эпн тезегер эгер теп алардын табына салган. Алардын мундый арулары учун Кудай аларга артык алкыжын періп ойгор пилдірген, Даниилды түш айдагчы еткен. Каан алардын кереулерін пілеле поина эпчілер едип алган, Даниилды тезе Вавилонның ончо ойгор кижілеріне паш едип койгон.

61. Даниил Навуходоносордын түжүн айтканы.

Даниил. IV.

Пір каттап Навуходоносор түш көргөн, уйгунала түжүн унудуп Вавилондогы ойгор кижілерді жуудуруп алып түжүмді піліп айдып перігер, теген. Ойгор кижілері кааныг унуткан түжүн айдып полбогондо каан аларды өлтүртерге жакыган. Даниил каанга үч күнге сананарга суранып Кудайдан түшті зарт айдып перерге сурап мөргүген. Учунчі күнүнде

Даниил каанга келип айткан: каан, сен уйуктаирга жадарында кийнимде не полор теп сананып жадала саа Кудай пилдиргенинен тўжўнде: пажы алтын, кўкеси-биле колы мўнўн, пели-биле ичи жес, жанбажынан ала тизезине жетре темір, жодозы-была таманы палкаш, кижі ошкош сўрекей жаан неме кўргўнзин. Анын кийнде тудан таш пои жарылып тегеленип тўжўп клаадып ол неменин жодозына келип согуларда ол неме жемірилип тоозун полуп чачыла берген. Анын кийнде ол таш өзўп, тудый жаан полуп, жерди запкан, теген. Каанын тўжў езине килип Даниилдын айтканынча полгон. Анын кийнде Даниил айткан: муна тўжўннин учуры пу: сенин пашкаруун алтын, сенин кийиндегизи мўнўн, анын кийндегизи жес, анын кийндегизи темір-биле палкаш полор; тудан жарылып тўшкен таш калганчызында келип, ончо жерге жайылып, пашкаруу мўнгў тураттан Кудай каандыгы полор. Даниил паза айткан: тўжўнді саа Кудай кўргўзўп, учурун-даа айдарга маа Кудай пилдирди, теген. Каан муны угуп, чын Кудайга алкыш жеттирип, Даниилды-тезе Вавилоннын ончо жерине паш едип койгон.

62. Вавилоннын отту кемегезине таштадып кўйбеген ўч уулан.

Даниил. I—III.

Навуходоносор каан Вавилондо пийги алтон кары, тууразы алты кары, кижі пўдўштў немени алтынан еттирип, ончо кижилерин пажыртарга ак жерге тургускан, пажырбагандарын кызыткан отту кемеге таштаирга жакыган. Еврей укту ўч уулан Анания, Азария, Мисаил ол немее пажырбагандар. Каан аларды кычыртып, негерек пажыр-

бадыгар? теп сураирда алар каручап айткандар: піс занысла чын Кудайга пажыраачы кижилер, тегендер. Навуходоносор, Кудайгар слерді менін колумнан аргалаир-ба? тийле кемегені пашкызынан жеті анча артык кызыттырып, үч ууланды таштаткан, таштаачылар пойлары ізүге чыдабай ол-ок тушта күйүп өлгөндөр. Үч уулан-тезе кемегенің ічінде күйбей калгандар. Кудайдың Ангелы тегереден түжүп залынды суударда аларга пірдее кем тийбеген, Навуходоносор пу кайкалды көрөлө ууландарды кемегаден чыгартып чын Кудайга алкыш жеттірген.

63. В а л т а с а р .

Даніил. V.

Вавилондо Навуходоносордың кінде Валтасар каан полуп турган. Пір каттап Валтасар улу сый азап, мун кірелү сайдуттарын кычыртып алып, ічін іп зыргажа перерде, Навуходоносор Иерусалимдагы Кудай өргөбінен плаап алган алтын мөңүн айкактарды акелдірген. Пу аяктар-была аракылап, закшыркап, улуурканып, понын чалуларын мактап, чын Кудайды замандагандар. Ол-ок тушта кижі жок жерден кол көрүнүп зарыткышка удра турган ашпак стенее сөстөр чийген. Каан таңааркап көркүп, керсү кижилерін кычыртарда пірізі-дее таныбаган.

Анын кінде Даніилды кычыртып алгандар, ол айткан: каан! мунда Мани, Өкел, Фарес теп үч сөс чийілген. Мани тегені сенің пашкаруунгнын өйін Кудай тоолоп учуна жетірді, Өкел тегені сенің улу полгонгнды кичинектетті; Фарес тегені калыггнды Перстер-біле Мидиялар үлежип аларлар тегені. Пу іш удабас, теген. Ол-ок түнде Мидиялар-была

Перстер жу-была келип Валтасардын городын алып пойн өлтүргөндөр. Анын кийде Вавилондо Мидия укту Дарий теп каан полгон.

64. Даниил арсландардын ічееніне ташталганы.

Даниил. VI. IX.

Дарий каан Даниилды сүүп, сайдуутарына пашчы өдип койгон. Каанын сайдуутары чугулдажып Даниилды өлтүрөргө жүргөндөр. Алар одус күннүн ічинде керегін каанан сурабай чалудан ол емезе Кудайдан мөргүп сураган кижі арсландардын ічееніне ташталзын теп кааннан, указ чыгарткандар. Даниил, Кудайга мөргүбөй, алкыш жетірбөй жүрөргө килнчек теп піліп, каан указына килебөй, күннүн-саин туразынын Иерусалим-жааргы көзүнөгін ачып, үч каттаптан мөргүп жүргөн. Муны піліп каанга жетгирерде, каан Даниилды указына каршу еткені учун, арсландардын ічееніне таштаткан. Кудай Ангелын ийип, Даниилды чеберледип арсландарды тийдиртпеген. Ертенгізінде каан Даниилдын ічеенег езен пойнча чыканын көрүп, анын өштүлөрүн ічеенге таштадары-была арсландар аларды үзе тартып іп ийгендер. Дарий пу кайкалды көрүп, чын Кудайды алкаган.

65. Іудейлердин оллодон чыкканы.

Оллодо 70 ыл өдөрдө Перс кааны Кир Вавилондо каан полгон. Ол Еврейлерди оллодон пожодып Іудей зерине зандыраарга жакылта чыгарып Навуходонсордын Кудай өргөзінег алган ару немелерін, аяктарын ойто перген, паза Иерусалимда чын Кудайга өргөө едерге көп акча перип ийген. Іудейлерди Давид укту Зоровавел теп кижі паштап алып

занып келеле озогы чын Кудай өргөбөзі турган Мориа туун арулап, жаңы Кудай өргөбөзін еттирген. Озогы өргөбөнү пилген карган өбөгөндөр жаңы өргөбөнүн кичинеегин, жоктуун көрүп ийлагандар. Малахия пророк пу кижилерге соот едип: ийлабагар, пу өргөбөнүн алкыжы озогызынан артык улу полор: елди Аргалаачы пу өргөбөгө келип кирер-теп озо пилдирип айткан.

66. Е с ө и р.

Книга Есөири.

Перс кааны Кирдын закылтазы-была Вавилон ол-зозынан Еврейлердин ончозы чыкпай, кажылары Перс каанынын колунда арткандар. Арткан Еврейлердин аразында бир ару жүрүмдү Мардохей теп кижі полгон. Анын абагаи каты-была екілезі өлөрдө Есөир теп кыстары Мардохейге келип азрадып жүрген. Ол тушта Вавилондо каан полгон Артаксеркс Есөирди алган. Мардохей-тезе каан журтунда сакчы полгон. Бир каттап каанды өлтүрерге сүмелешкен екі кижині Мардохей сезип Есөирге айткан; Есөир каанга жетирерде, каан ол кижилерди өлтүртіп Мардохейдин-тезе закшы кылыгын унудулбазын-теп чийдиртіп койгон.

Ол тушта каан ончо сайдуутары аразынан Аман теп кижині улу едип, поина жүк еткен. Аман сүрекей закшыркап, поина ончо кижилерди жыгыла пажыртып жүреечи полгон. Мардохей Аманга жыгыла түшпей пажырганы учун Аман Мардохейди заман көрүп, каанга сайгактап, пашкаруундагы ончо Еврейлерди өлтүрерге теп указ чыгарткан. Мардохей муны угуп, сийни Есөирди кааннан парып сурап,

Еврейлерді аргала теп ийген. Персиянын законунча каанга кычуртпай кирген кижини кемди-дее ползо олтуретен полгон. Есөир Еврейлердин ончозы-была үч күн үч түн аш ибей, ичпей Кудайга мөргүн жүреле каанга пары, каанды Аман-была сыйга кычурган. Каан паштап чугулдаган, анын кинде пуурсап Есөирдин сыйына парар полгон. Аман Есөирдин, аны каан-была кожо сыйга кычурганына сүгүнген. Айлына ланып Мардохейге туштаган, Мардохей аа паза лыгыла түшпей пажырган. Мунун учун Аманын ачуу там тыгыган.

Аманды енчиктирер учун каты: ертен тура каанга пары, Мардохейди пууп койорго указ сураирга үүреткен. Пу сүме Аманга лараирда ол-ок күнде узуну пежон карыдан еки пакана тургустуруп, алардын үстүне туура паза бир агаш салдырып илбеек жазады, Мардохейди пууп олтурерге пелендеп койгон. Ол түнде каанын уйкузы келбей пои каан полгонынан пери не полгонын чийген кнйгеzin кычуртып угуп отурган. Каанды олтурерге жоп еткен кижилерди Мардохей илдиргенин чийгенине жедерде каан айткан: Мардохейдин ики учун бир-бир жакшы етилербе? теген. Жок, тегендер. Каан, жакшы иш кылынган учун Мардохейге ертенгизинде кайрал едерге санаган. Ертенгизинде Аман келерде каан айткан: е Аман! саванып көр, мен, каанга ларайрынча күндүлеин теген кижее нени едеин? теген. Аман, каан мени күндүлеирге тургандыр теп айткан: мундый кижее каан кийин кийдирип, каан поркүн кийдирип, каан адына миндирип, ег жаан алдындагы кижинге анын адын жединдирип. ором-саин жүргүзип: муна, каан поина жакшы кылынган кижини мунйда күндүлеп жат теп айтырарга керек, теген. Каан айткан: жакшы! андый полгондо пар, Мардохейди анида күндүле, теген. Аманын ачуу келзе-дее каанын

жакыганына кірбей калбаган. Ол күнде каан Аман-была кожо Есөирдин сыйында отурган. Ажанганынын кинде каан Есөирге айткан: менен сураир немең пар полуп, пашкаруумнын жармызын-даа суразаң перерім, теген. Есөир: мен кааннын жарык көзінің алдында аа жарып шиянын аларга жараир ползом поимнын жүрүмиді, калыгымнын-даа жүрүмүн перзенчи-теп жалынып турум: мен тезе калыгым-была өлүмге пічлдім, теген. Каан аа: андый жаман ишти кем чыгарды? ол кизи кайда? теген. Есөир айткан: андый жаман санаалу бштүүбіс пу отурган Аман тирде каан казырланып Мардохейди пуарга жазаган илбеегине Аманнын поин пуудурган; жамызына Мардохейди тургузуп, Еврейлерди өлтирирге чыгарган укасты жоголткон.

67. Вавилон олзоынын кинде не полгоны.

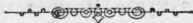
Іудейлер олодон жанып келип чын Кудайга өргөө еделе, Перс каандарынын колунда амыр тургандар. Аларды улу абыс пашкарып турган. Паштапкы улу абыстары Ездра теп полгон.

Перс пашкаруун Македон кааны Александр аларда, Іудейлер анын колуна олоо түшкендер. Ол черүлерібиле Іерусалимга келген, андый-даа ползо Іудейлерге жаман етпеген.

Александрдын кинде Іудейлер Египет каанынын колунда тургандар. Египет кааны Птоломей-Филадельф тушта Кудайдын ески кереезинин книгелери Еврей тилинен Грек тилине көчүрилген. Пу көчүрү жетон кизи көчүрүү теп адалган. Анын кинде удабай Сирия кааны Антиох-Ецифан Іерусалимды жулап алала, Іудейлерди чалуга пажырарга албадаган. Маккавей укту: Авим, Антонин, Гурій,

Елеазар, Евсевон, Алим, Маркел теп жеті карындаш, ежелері Соломония-была үредүчилері Елеазар-была чалуга пажырбагандары учун кату кыйын-была кыйнадып өлгөндөр.

Иуда Маккавей Иудейлерді Антиох колунан аргалап Иерусалим-была өргөөні корулаган. Иудеяны Рим калыгы алгынча Иудейлерді Маккавей угы пашкарып турган. Рим калыгы Иудеяны алала, Иудейлерге Исав угынан Иродты каан едіп койгондор. Пу Иродтың тужунда ончо еді Аргаалачы Иисус Христос туулган.

СВЯЩЕННАЯ ИСТОРИЯ

НОВАГО ЗАВѢТА.

1. Агару Кыс Марія.

Ирод каанын тужунда Назарет теп горотто ару жүрүмдү Иоаким-теп кижі полгон, емегенінін ады Анна полгон. Алар Давид угынаг полгондор. Карыгыпча алардын палдары жок полун, палабіс ползо аны Кудайга моллоп өргөбіне перерібіс теп жажууруп Кудайдан суранып жүргендер. Кудай алардын мөргүүн угуп, аларга пір кыс пала перді. Алар аны Марія-деп адагандар. Марія үч жашка жедерде, Иоаким-была Анна аны Кудай өргөбіне анарып Кудайга моллоп арырып койгондор. Марія ондөрт жашка жетре Кудайга мөргүп, Кудай чийимін кычырып, кол іжін іштеп өргөдө жүрген тушта ене адазы өлгөн. Еврейлердин онпежінчее жеткен кыстарды кижее перетен жанынча Маріяны кижее перерге санагандар. Марія жүрүмүнін туркунына кыс поінча каларга моллолгонынаг абыстар анын төрөгөнү Иосиф теп сегизон жашту өбөгөнгө, кижее бергендй табыштырып Маріяны періп азраткандар. Иосиф Маріяны журты Назарет городына акеліп журтаткан, поі-десе агаштанг немелер едетен үс полгон.

Мариянын туулган күнүн Сентябрь айдын сегизинчи күнүндө пайрамдайдылар. Кудай өргөөсүнө киргенін Ноябрьдын жириме биринчи күнүндө пайрамдайдылар.

2. Христосты крестөөчү Иоаннын учуры.

Ирод каанын тужунда бир Захария деп абыс пар полгон, емегенинин ады Елисавета полгон. Алар екілезі ак жүрүмдү ползо-доо палазы жок поинча карыгандар. Бир каттап Захариянын мөргү едер би жедерде Кудай өргөөсүнө парып, ладан жылын чыгарарга алтарга кирип, кенетин Ангелды көрүп корко берген. Ангел аа айткан: корукпа! мен саа сүгүнчилү жар айдып турум: сенин емегенинтен ер пала туулар, адын Иоанн деп адаирзын, туулган поинча агару Тынды алынып, Кудай алдында улу пророк полор, теген. Захария Ангелга айткан: не екілеби карыган чагы-биста, пу сөзиге пүдүп кайдаин? теген. Ангел айткан: мен Кудайдын алдында тураачы Гавриил Архангел едем, саа пу жарды айдарга мені Кудай ийди; пу сөзиге пүтпегенин учун емегенин уул туугынча тил жок полорзын түүри-биле Захариянын тили жоголо берген. Захариянын емегени Елисавета парлу полуп, ер пала тууган. Карындаштары Елисаветаа жуулыжып, паланы адазынын ады-была Захария деп ада теп жөптөгилерде, Елисавета пои Иоанн деп адаирга саназа-даа адаирга алаңзынып Захариядан сураирда Захария жарчагаа анын ады Иоанн ползын деп чий перген поинча тили ачылып, ол Мессиянын (Аргалаачынын) озочызы полор теп Кудайды мактап сарнай берген. Муны көргөн кижилер кайкагандар. Паланын сыны өзүп тыны тыгып лаандаган. Одус лашка жедип Иоанн еен жалага парып төбө түгүнөн еткен кийим кийип кайыш курчанып жагысла ак-

рида-была жер аруунын мөдү-биле азранып жүргөн.

Иоанн озочынын туулганын Июн айдын жірме төртін-
чі күнінде пайрамдайдылар.

3. Агару Кыс Маріяа Кудайдан сүгүнчүлү жар айдылганы.

Еванг. Луки I. 26—38.

Иоанн озочынын жарлаганынын алтынчы айында Гав-
риил Архангел сүгүнчүлү жар айдар керегінде Кудайдан
агару Кыс Маріяа ийилген. Марія ол тушта Назаретте
Иосифтын үйінде жүргөн. Ангел Маріяа кіріп айткан: е жак-
шылыкту Кыс, сүгүн: Каан сенің биле туру, үй кижилер
аразында алкалузын: Сен парлу полуп ер пала тууп, Анын
адын Исус деп адайрын, Ол улу полор, үстүні Кудай-
дын Уулы деп адалар; Каан Кудай Аа адазы Давидтын
шіреезин перер, Иаков журтун мөнкү пашкарар, пашкаруу
чактын чака пожобос, теген. Марія Ангелга айткан: Мен
кіжее парбаганымда анийда негерек ползын? теген. Ангел
аа айткан: саа Агару Тын ебеліп Үстүні Кудайдын күчі
Сені көлбөр; мунун учун палаң агару полуп Кудайдын
уулы теп адалар, теген. Марія айткан: мен Кудайдын кулы,
сенің айтканынча ползын тіірде Ангел аман сала берген.

Агару Кыс Моріяа Архангелдын сүгүнчүлү жар айтка-
нын Март айдын жірме пежинчі күнінде пайрамдайдылар.

4. Агару Кыс Маріянын Елисаветаа парып туштаганы.

Еванг. Луки I, 39—56.

Ангел жар айтканынын күнде, агару Кыс Марія пои-

нын төрөгөннi Захариянын емегенi-биле туштажарга парган. Мария Захариянын үйине киреле, Елисавета-была езендешкен. Елисавета Мариянын езендешкен үнүн угуп, ичиндеги палазы сүйүнүп ойногон. Агару Тыннын ебелгенi-биле Елисавета Мария айткан: сен үй кижилер аразында алкалузын, туарыг-даа алкалу. Пу мундый улу сүйүнүш маа кайдаг полды? Кудаймын Енези келип-тир. Пүткенин учун сен кежиктү, саа Кудайдын айтканы полбой калбас, теген. Мария айткан: тыным Каанды маалкалып жат, сагыжым Аргалаачы Кудайм деп сүйүндү. Мен лобош кулына Ол пиян етти, мунаг ары мени ончо аймактар закшылап турарлар. Күч пои мени улу етти, Анын ады агару, теген. Мария Захариянын үйинде үч ай жүреле Назарет городындагы Иосифтын үйине жанган.

5. Иисус Христостын туулганы.

Агару Кыс Мария парлу полуп турган тушта, Иудей зерин пашкараачы Рим кааны Кесар-Август пашкаруундагы калыктарын тоолоп чийдирерге жакаан чыгарган. Мувын учун горотуу городына парып чийдирерге учурлу полгон. Иосиф-была Мария Давид угындагы Виөлеем городынан полуп, Назареттег Виөлеемге чийдирерге паргандар. Городко көп калык жуулганда, алар жокту полуп конор зер тапай мал кондырып турган куйга конорго киргендер. Мунда тун ортозында Агару Кыс Мария ер пала тууп, чуулап өлбөн егд ышка салып койгон.

Христос туулган пайрам Декабрдин 25 күнүнде полот.

6. Виөлеем күдүчилери.

Луки II, 6—20.

Христос туулган түнде, Виөлеем күдүчилери уйуктабай

койлорун каруулдап отурган тушта, кенетин Кудайдын Ангелы теңереден көрүнерде, алар коркуп паргандар. Ангел аларга айткан: корукпагар, мен слерге, жердегілердин ончолоры сүгүнүжер жар айдарга келдим, пүгүн Давид городы Виоелеемде елди Аргалаачы туулды. Ол емди куйдагы өлөн салгышта жадыры тиири-биле сүрекей көп Ангелдар көрүнүп: Үстүниде Кудайга алкыш, жерде амыр, кижилерге пиян теп сарнажа пергендер. Сарнап пожойло көрүнбей калгандар. Ол тушта күдүчилер пирси пирсине айдышкандар: Виоелеемге парып, не полгонын пилеелі тежиң Виоелеемге парып, куйда Иосиф-была Маріяны, өлөн салгышта жаткан Исусу паланы-даа көрүп, Аа пажыргандар. Анын кинде Ангелдан нени укандарын Иосиф-была Марія айдып пергендер. Марія алардын сөстөрүн жүрегинде туткан.

Исустын кестиргени.

Луки II, 21 и 22.

Туулганынын сегизинчи күнүнде Исусты Моисей законунча кестирип, Исусу теп адагандар. (Исусу тегени Аргалаачы теген сөс).

Исусу кестирген пайрам Январдын паштапкы күнүнде полот.

7. Исусты утеуганы.

Луки II, 22—29.

Моисей законунда тун туулган ер паланы төртөнинчи

күнүндө, Кудай өргөөсүнө акелип, анын учун пай кижі койдын пір жашту козызы-была күүле, жокту кижі анын ордына күүленің екі палазын перүге перерге пічлгенінен көрө, Исусты-даа төртөинчи күнүндө Иосиф-пыла Марія Иерусалимдагы Кудай өргөөсүнө алып келип, перүге екі күүле палазын пергендер. Ол тушта Иерусалимда агару Тыннан, Христосты көргінче өлбөссін теп озодон молдолгон пір Симеон теп ару жүрүмдү карган өбөгөн пар полгон. Ол Симеон Кудай өргөөсүнө кіріп, Исусты уткуп колуна алып: е Пашкаручы, Поюнунун айтканынча емді кулыңды амырын пожодып лазын, ончо калыктарга пелендеген аргангы, кара жандуларды жарыдар жарыкты, Израил еліңнің магын менің көзім көрді, теген. Анда Асир угынан Фануил кызы Анна теп сегізюн төрт жашту тул калган үй кижі пар полгон. Ол-даа Исусты көрөлө Кудайды алкап мундагыларга Исустын учурын ермектеген.

Исусты уткуган пайрам Февралдын екінчи күнүндө полот.

8. Судурчылардын Исус Христоско келип пажырганы.

Мате. II, 1—12.

Исус Христос туулганынын күнде, күн чыгыжы жанынан Иерусалимга судурчы кижілер келип сурагандар: Іудейдің жаңы туулган кааны кайда? піс тезе күн чыгыжында анын ылдызын көрүп пажырарга келген едек, тегендер. Ирод каан, ол жаңы туулган каан пашкаруумды алар теп сананып корколо, Кудай чийімін пілер кижілер-біле абыстарды кычыртып, Христос кайда туулатан? теп сураган.

Алар айткандар: Михей пророктын: е Виолеем! сен Иуданын заан гороторынаң ебеш-тее кичү емессин, сенен тезе Мелің калыгым Израилды күдүп жүрер эл паштаачы чыгар теп айтканынаң көрө Ол Иудея Виолеемінде туулатан, тегендер. Мунун кийинде Ирод судурчыларды туйука кычыртып алып, аларга айткан: Виолеемге парыгар, паланын кайдагызын кічсеп пілеле, маа келип айдыгар, мен-дее Аа парып пажырар-едем, теген. Судурчылар Виолеемге паргандар. Күн чыгыжында көрүнгөн жылдыс алардын алдынаң парып жадала, Иисусе пала латкан куйдын үстүне токтогон. Алар Исусты таап, Аа пажырып алып келген сыйлары: алтын, ладан, смирна теп жараш ытту неме пергендер. Судурчылар Исуска пажырала, Ангелдан түштеринде айдылган полуп, ойто Иерусалимга парбай, өскө эл-была жана бергендер.

9. Иродтын палдарды өлтүрткөні.

Матв. II. 16—18.

Ирод, келер теп сакыган судурчыларынын келбей калгандарын піліп, мені електегендер туру теп сүрекей казырланып, Виолеемнің, аны ебре турган аилдардын-даа кичү палдарын, алардын аразында Христос-таа өлзін-теп черүлер ийип өлтүрткен. Ирод черүлерин ийгелекте Иосифка түжүндө Кудай Ангелы көрүнүп айткан: тур! паланы енези-біле алып Египетке парып анда мен айткынча жүр, теген. Иосиф Египетке парып Ирод өлгүнче анда жүрген. Ирод өлөрдө, Египетте Иосифка түжүндө Ангел паза көрүнүп, паланы педресчилер өлді: жеріне жан, теген. Иосиф Иудей жеріне жанала, Ирод ордуна анын уулы Ар-

хелай каан полуп турганып угала, Биолеемде каларга коркуп Назаретке парган. Мунда Иисус одус лашка зетре жүргені учун Ол „Назорей“ теп адалган.

Иисус өскөн заін Кудайдын күчі-біле тыгып, ойгор сагыжы көптөп прааткан. Онекі лашка зеткенде, Марія-была Иосиф Иисусты Пасха пайрамга Иерусалимга алып паргандар. Анда Иисус Кудай өргөөзінде үүредүчилер-біле закон учурун ермектежиш отурган. Анын сагыжынын ойгырына үүредүчилер кайкагандар.

10. Озочы Иоанн пророктын үүредүү.

Матө. III.

Озочы Иоанн одус лашка жедіп, Кудайдын айтканы-была Иордан теп судын жалагында жүрүп, тенере каандыгын жарлап жүрерде, аа ар зерден көп калыктар жуулып килінчектерін кемзініп Иоаннан Иордан сууна креске түшкенкендер. Калык Иоаннан, шіс нені еделі? теп сурагылаирда Иоанн айткан: кем екі кийимдү ползо пірсін жоктуга перзін, ажы көп кижі анійда-ок етсін, теген. Калан жуаачы мытарлар келип, шіс нені еделі? теп сурагылаирда Иоанн айткан: пір кижиден-дее астам албагар. Салдатар-даа келип, шіс нені еделі? теп сурагылаирда Иоанн айткан: пірүді-дее комыдатпагар, коптобогор, слерге періп турган үлсжігерді асынбай, анын-была ток полугар, теген. Иоанн, креске түжерге келген көп фарисейлерді, саддукейлерді көрүп аларга айткан: е ылан палдары! келер ачудан качарга слерді кем үреті? Килінчегігерден кемзініп жакшы үрен зетірігер. Адабіс Авраам теп жакшыркабагар: слерге чын айдып

турум: Кудай Авраамга пу таштардаг палдар едип перерге кўчи ледер, теген.

11. Исус Христостың креске тўшкені.

Матө. III, 13—17.

Ол тушта Исус Галилеядаг Йордан сууна Иоаннан креске тўжерге келерде Иоанн Аны токтодып айткан: мен Сенег креске тўжерге керек едем, Сен маа келезиң-бе? теген. Исус айткан: емді токтотпо, ниске жеткен ар пир ишти чынынча едерге керек тиірде Иоанн Аны токтотпой крестеген. Исус Христос судан чыгып клаадарда тенере ачылып Агару Тын кўўле-дйй пўдўштў полуп Анын ўстўне тўжўп келген. Ол-ок тушта тенерен: пу Мениң сўўп пияным жеткен Уулым теп Ада Кудайдын ўни угулган.

Исус Христостың креске тўшкен пайрамды Орустар „Богоявление“ тийдилер. Богоявление тегені Кудай көрўнген тегені: Ада Кудайдын тенерен ўни угулган, Уул Кудай поі Йордан суда креске тўшкен, Агару Тын Кудай кўўле пўдўжўн алынып көрўнўп тўшкен. Анида Агару Ўчўлўк Кудай пилдирген.

Пу пайрамды Январ айдын 6-чы күвўнде пайрамдайдылар.

12. Исус Христостың еен залаңда көрмөскө ченеткені.

Матө. IV. 1—11.

Креске тўшкенінің кийнде Агару Тын Исус Христосты еен зерге алып парган. Ол анда төртөн тўш төртөн

түн бир-дее неме ішей-лібей жүреле калганчызында аштай перген. Ол тушта, Хриетос чыдаирба-теп ченеірге көрмөс Аа келип айткан: Сен Кудайдын Уулы ползон сөзін-біле пу таштардаг калаш ет тїрде Исус Христос каручан айткан: Кудай чїїмінде мунїда чїїлген: кїжі зангы ашпыла тўрў полор емес, Кудайдын уузынаг чыкан сөс-піле тўрў полор, теген. Анын кїнде Исус Христосты көрмөс Іерусалимга алып парып өргөбнїн канадына тургузып. Сен Кудайдын Уулы ползон мунан тўжўре калып йї, Кудайдын кнїгезінде: Кудай Сени Ангелдарына коруладар: пудун ташка аптыкпазын теп колдорына салып алпарарлар теп чїлген, теген. Исус аа каруун перїп айткан: Кудай кнїгезінде: керегі зокко кайкал сурап, Каан Кудайнды ченебе теп чїлген, теген. Анын кїнде көрмөс Христосты пїйк ту ўстўве алып чыгып зердегі каандардын мактулу пашкаруларынын заражын көргүзўї Аа айткан: маа зыгыла пажырзан пу зерлердїг ончозын саа перерїм, теген. Исус айткан: е сатана! менен кедерї пар: Кудайдын пїчїгінде: Каан Кудайга-ла зыгыла пажыр теп чїлген, теген. Айдарда, көрмөс Анын занынаг сала перерде Аа Ангелдар келип елчее жүргендер.

13. Исус Христостыг үренчїктерї.

Анын кїнде Исус Христос Израил калыгына Кудай каандыгын зарлаїрга паштаган. Эң озо Ол Крестеечї Иоаннга келген. Иоанн Исусты көрўп, занындагы кїжілерге: муна, елдїг кїлїнчегїн Поїна алынатан Кудайдын Козызы пу, теген. Ол тушта Иоанныг занында жүрген екї үренчїгї муны угуц есїп паргандар. Алардын пїрзї Андрей полгон. Ол Исусты өскө Апостолдордог озо еешкенї учун аны

„Андрей Первозванный“ тийділер; Первозванный тегені „озо кычырылган“ тегені. Айдарда Андрей ийнізі Симонды акелген, Христос Симонды Петр-теп адаган; Петр тегені таш.

Анын кийнде Исус Галилейге парып Филипке туштап, аны-даа еештірген. Филип Варөоломей теген Наөанаилга туштап: Моисейден ала ончо пророктордын келер теп учурлаган Христос емді келді, Ол Назареттегі Иосифтын уулы Исус, теген. Наөанаил аа: Назареттең жакшы неме полорбо? тийде Филип аа айткан: пүтпей турган ползон поюн парып көр тийде Наөанаил парган. Исусе Христос аа айткан: муна пу чын Израил кижізі: анын бир-дее мекезі зок, теген. Мунап Наөанаил сагыжын пилгенинен көрө, Исуска Аргалаачы теп пүткен. Анын кийнде Исус Галилейге келеле; талай заказында Заведей поиньг уулдары Иоанн, Иаков-пыла шүүнін жамап отурганына туштап Мені еежігер, Мен елерді кижі сүеечі едерім, тийде алар екілезі Аны ееже бергендер. Пулар-была Андрей, Петр төртүлезі палыкчы полгондор.

Анын кийнде Исус каланчы (мытарь) Матөейге туштап аны-даа еештірген. Исус мунийда он-екі кижі жууп аларды Апостол (елчі, жарчы) теп адаган. Он-екі Апостолдордын аттары пу: Андрей, Петр, Иоанн, Иаков, Филип, Варөоломей, Матөей, Өома, Алөей уулы Иаков, Зилөт теген Симон, Иаков уулы Иуда, паза Исусе Христосты бштүлерге саткан Иуда. Исусе Христос пулардан өскө паза жетон кижі талдап алып аларды поиньг алдынап ар зерге, елге, тенгере каандыгы жууктады теп жарлаирга екі кижіден ийген. Алар городторго, аилдарга жарлап жүрүп кижилердин жүзүн жүүр зоболдорын жазып жүргендер.

14. ЕВАНГЕЛІЕ.

(Евангеліе тегені сүгүнчлү жар.)

Христос креске түшкенинен ала тентерее чыгарына жетре үч жыл зарым өткүнче Иисус Христос калыктарды чын жага, ару иш едерге үреткен. Үредүүн кажы бирде чике айдып, көбүзін немесе түңейлеп айдаачы полгон. Анын үредүүн еткен кайкалдарын Апостолдору пічин койгондор. Кудай өргөбөзінде недеде-заин, пайрам-саин келижеринче Евангеліеден талдап салганын кычырадылар.

Христостын үредүү.

Неделе күндерде пашка пайрамдарда церкведе кычырылып турган Иисус Христостын үредүү пу:

15. Кежіктү полорынын учуры.

Матө. V, 1—12.

Пір катап Иисус Христосты көп калык еешкендер. Иисус кырга чыгып отуларда үренчиктері-біле калык Анын жанына келгендер. Ол аларды мунійда үредін айткан:

- 1) Локсынган сагыштулар кежіктү: тентеренин каандыгы алардii туру.
- 2) Ийлап жүргендер кежіктү: аларга коот полор.
- 3) Лобаштор кежіктү: алар зерді енчиленер.
- 4) Актап аштап сузап жүргендер кежіктү: алар тойорлор.

- 5) Пиендулар кезіктү: аларга пиен полор.
- 6) Ару жүректүлер кезіктү: алар Кудайды көрөрлөр.
- 7) Жараштыраачылар кезіктү: алар Кудайдын уулдары теп айдылар.
- 8) Агы учун кыстадың сыбыртып жүргендер кезіктү: теңере каандыгы алардї туру.
- 9) Менің учун төгүні-біле замандадың, сыбыртып, жүзүн жүр жаман атка калзагар кубукеугар: теңереде жедер кайралыгар улу туру.

16. Исус Христостың Никодим-была укаалашканы.

Иван. III, 1—22.

Иудейлер пїлдерінің пірсі Никодим теп фарисей Исуска түнде келіп айткан: е Үредүчі! піс Сені Кудайдан ійілген үредүчі теп піліп турубис, ненің учун тезе Сен еткен кайкалдарды Кудай полушпаза кіжі едіп албас, теген. Исус аа каручап айткан: саа чынын айдып турум: кем үстүніден туулбаза Кудай каандыгын көрүп полбос, теген. Никодим Аа айткан: кіжі карыйла паза канип туулар? паза катап енезінің ічіне кіріп туулатган емеш-пе!? теген. Исус аа айткан: саа чын айдың турум: кем су-была агару тыннан туулбаза, Кудай каандыгына кіріп албас, теген. Еттен туулганы ет полот, тыннан туулганы тын полот. Менің саа үстүніден туулатан теп айткан сөзіме танаарка-ба. Салкын салкындап тезе кайда-даа салкындайт, шуултын угазып, кайдап келіп кайдаар парып турганын пілбейзін; ар кіжінің тыннан туулганы андый болот, теген. Никодим Исуска каручап айткан: пу канип полор? теген. Исус аа

каруун періп айткан: сен Израилдын үредүчизи поінг муну пілбейзинбе? Саа чынын айдып турум: піс пілгенібісті айдалдыбіс, көргөнібісті керелейдібіс, андый болзо-доо слер пістің кересті керектебейзеер. Мен слерге зердегі немені айтканымда пүтпейзеер, теңередегі неменің учурун айтсам, слер каниш пүдерзеер? Пір-дее кижінің теңерее чыгып түшкені жок. Кижі Уулы теңерееде полуп теңерееден түшті. Моисей еен зерде, өлүмнен кижілерді аргалап теп ыланды креске көдүрүп кадагандый Кижі Уулы креске көдүртүп кададар: кадатканы-была Аа ару жүрегінен пүткен кижілерді жоголтой мөңкү түрү поінча жүргүзер. Кудай пуурсап пу елді аргалап учун зангыс туулган сүүмдү Уулын өлүмге перді. Аа кем пүтсе жоголбой мөңкү түрү поінча жүрер. Кудай Уулы калыкты заргылазын теп ийілген емес, аргалазын теп ийілген. Аа пүткөндөрі заргаа кірбестер, пүтпегендөрі заргаа кіріп пуруладарлар, ненің учун тезе Кудайдын зангыс туулган Уулына пүтпедилер. Паза муның учун заргыладып пуруладарлар: елге зарык келді, кижілер тезе іштері заман полгонынан көрө, зарыкты сүүбей карангуйды сүедилер. Жаман іш кылынып жүрген ар пір кижі зарыкты заманзынат: іштері заманынан көрө, жаман іжім көрүнбөзін теп зарыктап качат. Ару жүрүмдү кижі, іштерін Кудай салымынча еткенінен көрө, көрүнзін теп зарыка чыгып зат.

17. Исус Христостың Самарян үй кижі биле ермөктөшкөнү.

Иоанна IV, 5—40.

Исус Христос үредерге паштаган ылында Іудей

жерінен Галилейге жанып кладып жолдо Самария жеріндегі Сихар теп город жанындагы казынтыда тынанаарга отурган, үренчиктері-десе городтон аш садып аларга паргандар. Ол тушта пір Самарян укту үй кижі казынтыдан су аларга келерде Христос анаң ічерге су сураирда үй кижі таңарканып айткан: Сен Іудей поюң мен Самарян кижіден негерек су сурайзың? Іудейлер Самаряндар-была арлашпайдылар тїрде, Исус: сен Кудайдың кежігін шїліп, сенен суды кем сурап турганын шїлзең, Анаң поюң сураир еден, Ол саа тўрў су перер еде, теген.

Үй кижі айткан: казынты терең, су сузуп аларга неме жок, тўрў суды кайдан аларзың? тїрде Исус каручап айткан: кижі пу суды ічеле паза сузаир, Менің перер суды ічеле качан-даа суузабас, теген. Үй кижі Исуска айткан: е Кўндўлў кижі! маа ол сууннан перзен, мен поо су аларга келбес-тее едем, теген. Исус Христос айткан: парып еріңді кычырып кел, теген. Үй кижі: менің ерім жок тїрде Исус айткан: ерім жок-теп сен чынын айтың, озогыда пеш ерің пар полгон еде, емдігізі саа ер емес, теген. Үй кижі кайкан: е Кўндўлў! емділе шїлдім: Сен пророк жазың. Пістің ада-ларыбыс Кудайга мўргўїрге пу ту ўстўнде салгандар, слер, Іудейлер, Іерусалимда керек тїїзігер, теді. Исус айткан: Маа пўт; емді слер-дее піс-тее ар кажы жерде жагыс тешердегі Адага пажырар ойї жедіп клаат, тїрде үй кижі айткан: шїліп турум, елді аргалаир Христос келзе, Ол біеті кайда канійда мўргўїрге ўредер теген. Исус аа айткан: пу Мен поім, теген. Үй кижі муны угуп, кўнўгін таштап, капшагай городко парып кижілерге айткан: парып кўрїгер, казынтының жанында пір кижі отуру, Ол менің нені еткенімді ончозың айдып перді, Христос Ол полор ба? теген.

Кижилер городтон чыгып, Иисусты пике кел теп жайнагандар. *Городто Ол екі ковып калыкты үредип көп кижини поина пактырган.

18. Иисус Христостың Фарисей Симонын үй-інде отурганы.

Еван. Луки VII, 36—50.

Пір Симон теп фарисей Иисусты аш жірге кычырган. Иисус аш жірге отурган тушта пу үйге пір килінчектү үй кижі кирген. Ол Иисуска зыгыла тўжўп көзинің жажы-была Анын пудун лунуп, чачы-была арчып Муро теген жараш зыту май-была сўрткен. Симон муны көрөлө сананган: ол пророк ползо, пу үй кижинің килінчегін піліп жанына жуук-татпас-таа еде теген. Иисус Симонын пу саназын піліп айтқан; е Симон! ук: пір кижинің екі кижіде алымы нар полгон, пірзінде пеш зўс динарий, екінчизінде пешон динарий. *). Екілезі төлөп полбосто ол кижі алардың алымын төлөтпөй таштаган. Сен не теп санайзың, пу екі алымдудың кажызы артык сўер? теген. Симон айтқан: көп таш-татканы теп санайдым, теген. Христос аа айтқан: чынын айтың. Емді сананып көр: Мен сенің үйіңе келдім, сен Менің пудумды лунбадың, пажымды майлабадың, пу үй кижі көзинің жажы-была Менің пудумды лунды, пудума зыды жараш май сўрті, пудумды окшонды. Мунан көрө саа айдып турум: ол көп сўүгенінен көрө, анын килінчек-тері ташталды, ебеш сўүген кижее ебеш ташталар тийле үй кижее айтқан: емді амырын жан, пўткенің учун аргалаттың теген.

*) Динарий— жірме акча кірелү мөңгүн.

19. Исус Христостын ончодог артык Кудайды сүерге үреткені.

Матө. X, 32—37. XIX, 29.

Аргалаачы Исус Христос үренчиктеріне айткан: кем Мені кижі алдында адаза, Мен-дее аны тегередегі Адамның алдында адайрым. Адазы енесін Менен артык сүүген кижі, Маа зарабас. Менің кийимнен крезін алып парбаган кижі Маа зарабас. Кем-не поиның кірер үйлерін, карындаштарын, еге сіндерін, ада енесін, катын балдарын, жерлерін Менің адым учун таштаза, ол анызынан жүс артык алар, мөнкү жүрүмді енчиленер.

20. Исус Христостын жерде жөжө жуубай, тегере каандыгына кірер учун кічеенерге үреткені.

Матө. VI, 24, 25, 26.

Пир каттап Исус Христос айткан: пир-дее кижі екі кижее кул полбос; ненің учун тезе пирзін сүүзе, екінчизін тообос. Анип кем-дее Кудай-была мамонго (жөжө) иштеп полбос, теген. Тыныгар учун нені ічерібіс, нені жірібіс тең, едігер учун нені кийерібіс тең кічеенбегер; тын аштан, ет кептең артык емес-педер? Тегере куштарын көрүгер; алар аш чачып кезип анбарга жуубайдылар: тегередегі Адагар аларды азрап зат. Слер пу куштардан артык емес педегер? Ең паштап тегере каандыгынын чынын педрезегер, пу немелер слерге пойлоры үзері кожулар.

21. Марға-была Марія.

Луки X, 38—42. XI, 27—28.

Пір каттап Иисус Христос Виоавия теп айлга келерде Марға теп ұй кижі Аны ұйине кычырып парган. Марғанын Марія теп пір сийнізі пар полгон. Марія Иисус Христостын пудунын занына отуруп Анын сөзін угуп отурган, Марға-тезе көп сый-была сыйлаирга кічееніп жүреле Иисуска жууктап келіп айткан: е Күндүлү кижі! Сен сийнімнің маа полушпазын көрбөйзінбе? аа айт: маа келіп полушсын тїїрде Иисус аа каручап айткан: е Марға, Марға! сен көпкө кічееніп жүрезің, керегі пір-ле; Марія-тезе качан-даа алдыртпас кежіктү ұлешті талдап алды теген. Иисус Христос мунїйда айткан тушта угаачылардын аразынан пір ұй кижі үнденіп: Сені ічінде тудуп, емізіп азраган Ене кежіктү тїїрде Иисус аа каручап айткан: Кудай сөзін угуп чыны-была едеечілер кежіктү, теген.

22. Иисус Христостын палдарды алкаганы.

Марк. X, 13—16.

Пір каттап Иисус Христоско, колун салып алказын теп кичү палдарды акелгілерде үренчіктері аларды Анын занына жуутпай тургандар. Иисус үренчіктерін кезедіп айткан: палдардын маа келеін тегенін токтотпогор, тегере каандыгы-тезе андыйларга жедер, теген. Слерге чынын айдып турум: кижі паладый ак сагышту полбозо тегере каандыгына кіріп полбос тїїле палдарды кучактап, панштарына колун салып алкаган.

23. Пай уулан.

Матө. IX, 16—26. Луки XII, 18—30.

Пир каттап пай уулан келип Иисус Христостон сураган: е пиянду Ӱредүчи! мөнкү жүрүмге кирерге нені едеин тирде Иисус айткан: Мені негерек пиянду теп айдазын? Кудайдаг өскө пир-дее кижі пиянду емес. Мөнкү жүрүмге киреин тезен, кижі өлтүрбе, чайдамдаба, ууры етпе, төлүни-біле керечи полбо, ада евенді күндүлеп жүр, поюнды сүүгенин-чилеп жуугынды сүү теген, салымдарды чынынча ет, теген. Уулан айткан: жаш чагымнаг ала пулардын ончозын чебер тудуп жүрдим, паза жетпеген не пар? Иисус Христос айткан: срагай жарамык полон тезен, ончо жөб-жөнді садып, жоктуларга үлеп перип Мені ееш, тегереде жөбжөлү полорзын, теген. Уулан пай полуп, пу сөсті угала жөбжөзіне ачынып жана берген. Айдарда, үренчиктеріне айткан: слерге чынын айдып турум: пай кижі тегере каандыгына киргінче, төө йне үдүнег өдөр, теген. Ӱренчиктері муны угала кайкажып Иисус Христостон сурагандар: андый полгондо кем аргалалар? тешкілеирде Христос каручап айткан: Кудай ончоны едерге чыдап, теген.

24. Ар кижі поиныг сштүлерін сүүзін теп
Христос мунйда үреткен.

Луки VI, 31—36.

Пир каттап Иисус Христос Іудейлерге айткан: слерге кижі нені кылызын тегенигерде кижее погар-даа кылыны-

гар. Слер поигарды сүүгендерді-ле сүүзегер, кара зандулардан не-биле артыктайзаар? Кара зандулар-даа пойлорын сүүгендерді сүедилер. . . Слер оштүлерігерді сүүгер, аларга закшы едигер, акча перзегер алымдабагар, анийда етсегер слерге ледетен кайрал улу, үстүні Кудайдын уулдары полорыгар. Тенередегі Адагар пуурсак туру, анийда слер-дее пуурсак полугар.

25. З а к х е й.

Луки XIX, 2—10.

Пир каттап Иисус Христос Иерихон городына прааткан тушта, андагы мытарлардын зааны Закхей теп сүрекей пай кижининг Иисус Христосты көрөр күүнү келген. Ол кыска сынду полуп калык ажыра көрүп полбой озолоп жүгүрүп парала Иисус Христостын прааткан жолындагы смоква теп агашка чыгып отурган. Иисус пу агаштын жаны-была өдүп праадыш Закхейге айткан: Закхей! түш, пүгүн Мен сенинг үйинге кирерим теген. Ол мендей түжүп сүгүнүп Иисус Христосты үйине алып парарда калык үзері пойлоры ермектешкендер: көрүгер, килнчектү кижининг үйине кіріштір теп Иисуска кырчуургандар. Закхей, үйине Христостын киргенине сүгүнүп, Иисуска пут пажына туруп айткан: е Күндүлү кижим! мен зөбжөмнинг зармызын зоктуларга үлеп переин, кижиденг күлүрөп алган акчам ползо, төрт үлөш едип зандырып переин, теген. Иисус айткан: емді пу үйдегілерге арга полды, ненинг учун тезе Закхей Авраам угынан. Кіжі Уулы зоголгонды педреп таап аргалаин теп келді, теген.

26. Сүреендү жаргы.

Матө. XXV, 31—46.

Кижі Уулы Иисус Христос ончо Ангелдары-была мактулу келип мактулу ширеезіне отурар. Анын алдына ончо калыктар жуулгажын, Ол аларды күдүчі ечкіні койдон айыргандый екее айрып, актуларын он занына, каралуларын сол занына тургузар. Ол тушта Каан мактулу Пои он занындагы актуларга айдар: е Мениң Адамнын алкагандары келигер, неле неме пүткеннен пері слерге пелендеп койгон закшылыкты алыгар; нениң учун дезе аштаганымда слер Мени тойдырдыгар, суузганымда слер Маа су ічирдігер, кедертін келгенімде слер Мени айлыгарга жуутыгар, жылағаш жүргенімде слер Мени кийіндірдігер; уурып затканымда слер Мени көрүп жүрдүгер; түрмеде отурганымда слер Маа кіріп сагыжымды жарыдып жүрдүгер тиір. Айдарда актулар Анаң сураирлар: е Каан! аштаганыңды көрүп Сені качан тойдырдык? Сузаганыңды көрүп, качан ічірдік? Кедертін келгеніңді көрүп, качан Сені айлыбіска жуутык? Жылағажыңды көрүп Сені качан кийіндірдік? Уурып затканыңды, түрмеде отурганыңды көрүп Сенің заныңа качан келип сагыжыңды жарытык? тиірлер. Каан аларга айдар: күчү карындаштарыма кылынганыгар Поима кылынганыгар ол, тиір. Анын кийнде сол занындагы каралуларга айдар: е каргыштулар! Мениң кедері барыгар, көрмөскө белендеген мөңкү кыйыңга түжүгер. Нениң учун тезе аштаганымда Мени тойдырбадыгар; сузаганымда Маа ічерге бербедігер; кедертін келгенімде Мени айлыгарга жуутпадыгар; жылағаш жүргенімде Мени кийінбедігер; уруп затканымда,

түрмеде отурганымда Мені еске түжүрбедигер, тiр. Алар Анан сураирлар: е Каан! пiс Сенiн аштаганыңды, сузаганыңды, кедертiн келгенiңдi, жылангажыңды, уурыганыңды, түрмеде отурганыңды көрүп Саа качан жакшы етпедик? тiрлер. Ол аларга каручап айдар: слерге чынын айдып турум: пу. кичүлерге кылынбаганыгар Маа кылынбаныгар ол, тiр. Анын кiинде пулар мөңкү кыйынга түжерлер, актулары мөңкү жакшылыка кирерлер.

27. Исус Христостың кижиниң килiнчегин таштаирга, орозо тударга үреткени.

Матө. VI, 14—21.

Исус Христос үренчиктерине айткан: слер кижилердин килiнчектерин таштазагар, тенередеги Адагар слердин-дее таштаир; кижилердин килiнчектерин таштабазагар, тенередеги Адагар слердин-дее таштабас. Орозо тутсагар оптулардый полуп көрүнбегер. Кижее орозо туткан полуп көрүнер учун алар чырайларын түнериктедедилер. Сен орозо тударыңда чачыңды майла, жүзүңдi жун, кижее орозо туткан полуп көрүнбе, жагысла тенередеги Адага көрүн: тенередеги Адаг жакты көрөөчи. Поi сенин жакынып орозо тутканыңды көрүп, кайралыңды көргүзе жетирер. Жер үстүнде поигарга жөөжө жуубагар, нениң учун тезе мунда көр-биле тат жиір, уурчылар казып уурлаирлар. Жөөжөнi тенереде пелендегер: анда көр-биле тат жибес, уурчы-даа казып уурлабас. Жөөжөгөр кайда болзо, анда жүрегигер-дее полор, теген.

28. Исус Христос поін еежерге үреткені.

Марка VIII, 34—38.

Исус Христос айткан: Мені еежеін теген кижі поина ачынбай крезін жүктеніп алып Мені еешсін. Тынын ачыны чеберлеген кижі аны жоголтор. Мениң учун, Евангелие сөзі учун тынын жоголткон кижі аны чеберлеір. Кижі ончо зердиг жөбжөзін жууп таап тынын жоголтсо ол кижее не туза? Ол тушта кижі поинын тынын не-биле толуп алар? теген.

29. Исус Христос, поинын өлөрін, тірілерін алдынаг піліп айтканы, паза лобош полорго үреткені.

Марка X, 33—45.

Исус Христос пасха пайрамына Јерусалимга калганчызын праадып, үренчиктеріне айткан: муна піс емді Јерусалимга праадыбіс, мунда Кижі Уулын улу абыстарга пічикчилерге тудуп перерлер. Алар Аны өлүмге жаргылап кара жандуларга перерлер; анын кийнде Аны електеп, жүзүне түкүрүп, согуп, кыйнап өлтүрерлер. Ол өлөлө үчүнчү күнүнде тіріліп турар, теген. Мунда Исуска Заведей уулдары Јаковпыла Јоанин келип айткандар: е Үредүчи! Сен мактулу поинг ширеене отургажын пірүүшесті он завыга пірүүбісті сол завыга отургус тегендер. Исус Христос аларга айткан: нені сурап турганыгарды билбей жазыгар, Мениң ічер айагымнан елер ічп полорзыгар-ба? Мениң крестелерім-биле крестелип полорзыгар-ба? теген. Алар полорыбіс тешкилеірде Исус

айткан: Менің ічер айагымнан ічерзеер, Менің крестелерім-біле крестелерзеер; Менің тезе он заныма, сол заныма отуратаныгар Менен емес, кемге пелетелген ол отурар, теген. Аны угала он Апостол Іаков-пыла Іоаннга кырчу-ургандар. Айдарда, Іисус Христос үренчиктерін кычырып алып айткан: слер піліп лазыгар, елдің ші мен тегені елді пашкарат, улуу мен тегені улууркап турат. Слердің орто-гордо андый болбозын: кемігер жааны полоін тезе ончогорго кул ползын, пірүүгер ең улуу полоін тезе ончогорго ішмечі ползын. Кіжі Уулы поіна кул етірерге келбеді, поі кул полуп көп кіжілерді толуп тынын перерге келді.

Түней сөстөр.

Іисус Христос үреткен сөзім калыка жарт ползын теп көбізія пір пір немее түнейлеп айдып үреткен.

30. Аш үреніне түнейлеп айтканы.

Лук. VIII, 5—15.

Аш чачучы аш чачарга чыкан. Чачкан ажынын жол үстүне түшкенін куштар келіп чокуп жігендер. Ташту жерге түшкені, жерінен тежіліп чыгала, тазылын сугарар чыкту тобрагы жок полуп куруп калган. Паргаалу жерге түшкені паргаа пастырып өзөлбөгөн. Жакшы тобрака түшкені жакшы чыгып көп үрен жетірген.

Ол түней сөстін учуры пу. Чачылган ажы Кудай сөзі. Жол үстүне түшкен ашты куш чокугандый, кічеенбес кіжі сөсті угарын укса-даа жүрегінен көрмөскө алдырат. Ташту жерде аш чыгарын чыгып тазылын салар жері полбой кур-

гагандый, коркунчаак кижі сөстi угарын сүгүнүп укса-даа сөс учун жеткер болордо коркуп жана түжет. Паргаалу жерге тушкен ашты паргаа паскандый, кажы кижі жүрегiн ачуга, жбжоб, емезе ыргалга салып укан сөстөрiн унудуп салат. Жакшы жерге түшкен аш көп үрөн жегiргендiй, Кудай сөзiн ару жүрегiнен пүдүц угала ачуга чыдап чеберлеген кижі пiян кылынып көп жакшыны жетiрер.

31. Өлбөнө түнөйлөп айтканы.

Матө. XIII, 24—30.

Пир кижі кразына үренi ару пуудай чачтырган. Иштеечiлерi пуудайды чачып койоло үйуктап заткылаiрда, өштүү келип пуудай ортозына ачу от чачып сала перген. Пуудайдын кулгазы чыгарда ачу оды-даа чыкан. Иштеечiлер еезiне келип айткандар: е күндүлү еебiс! сен крага ару үрендү пуудай чачтырган емес-педен, ачу оды кайдаг полды? тегендер. Еезi айткан: муны өштүүм кылынган, теген. Иштеечiлерi айткандар: пiске ачу одын одот, тегендер. Ол аларга айткан: жок, ачу оды-была полгообой пуудайн жуларзаар, тийбегер; ол поiнча өссiн. Кезер тужунда мен ачу отторын жууп пуулап күйдүртерiм, пуудайн анбарга жудурарым, теген.

Анын кiинде үренчiктерi Исустаг сурагандар: пу түнөй сөстiн учурын пiске айдып пер, тегендер. Ол аларга каручап айткан: жакшы үрөн чачучы—Кижі Уулы, кра тегенi—ел, ару үрөн тегенi—ару кижiлер, ачу от тегенi—жаман кижiлер, ачу отты чачкан өштү—көрмөс, пуудайды кезерi—калгавчы чак; кезеечiлер—Ангелдар. Кижі Уулы ан-

гелдарын ийи, Поиньт каандыгындагы ончо жаман мекечilerin, салымына каршу еди тургандарын жууп, ий сыгыт, тиш кылырты полор отту таамаа таштады койор. Ол тушта актулар Кудайдын каандыгында күн чилеп жалын жүрерлер. Угар кулакту кизи уксын, теген.

32. Алым переечи кизе тунейлеп айканы.

Матө. XVIII, 22—25.

Пир каан кулдары-была подожийын тирде аа он муң талант алымду пир кулын акелгендер. (Он муң талант пистинг тоо-была он сегис миллион солковой крелу болот). Ол кулдын төлөйр немези болбогондо, каан анын поин каты-была палдарын, ончо жөжөзин садып ийи алымын төлөтүрерге жакыган. Кул каанын пудуна жыгыла-геле жайнап айткан: э кааным! сакып көрзөн, ончо алымынды төлөй берер едем, теген. Каан аа пуурсап, ончо алымын таштаган. Пу кул кааннаг чыгып поина жүс динарий алымду пир нөкөринө туштап: э, алымынды төлө теп тамактаган. Нөкөри анын пудуна жыгылып айткан: пир ебеш сакып көрзөн ончо алымынды төлөй перер едем теп жалынган. Ол кул анын жалынганына килебей түрмее пөктөткөн. Каан пу ишти угала пуурсабаган кулын кычыртып алып аа айткан: э жаман кул! мен сенин жайнап сураганына полу ончо алымынды таштаган едем, сен-дее нөкөринди кайрлагыдый емес-педег? теп казырланып аны, алымын төлөйи алгынча кыйынчыларга берген. Пу туней сөстө айдып пожодоло Исус Христос үренчиктерине айткан: слер чын жүрегигерден жуугыгардын килинчегин таштабазагар, тенередегі Адагар слерге андый-ок полор, теген.

23. Пиянду Самарянга түнейлеп айтканы.

Лук. X, 25—37.

Пир закончы кижі Иисус Христоско келип ченеп сураган: «Үредүчи! мөңкү жүрүмге кирерге неңи едеиң? теген. Иисус Христос каручап айткан: закондо неңи чийген, не тең кычырдың? теген. Ол айткан: закондо, Каан Кудайңды пар жүрегигнең пар сагыжыгңаң сүү, паза жуугыңды поңг чылап сүү тең чийлген, теген. Иисус Христос айткан: чынын айтың, емди аңйда кылынып жүр, мөңкү жүрүмге кирерсиң, теген. Закончы Иисус Христоско айткан: жуугум кем? теген. Иисус Христос пу сөскө каручап айткан:

Пир кижі Иерусалимнаң Иерихонго праадып качкындарга туштаган. Алар аны ылаңаштап палулап, чала тынду едиң таштап сала бергендер. Ол жол-была абыс праадып аны кедеертин көрбөлө өдө паза берген. Анын кийнде левит праадып тужуна эделе, анын жанына жууктап келип көрбөлө ол-даа өдө паза берген. Анын кийнде Самарян кижі парып жадала ол блүп заткан кижини көрбөлө. аа ачынып жанына парып палууна аракы-была май уруп ару кеден-биле ороп ештегине міндирип жорукчылар түжеечи айлга алып парып, анын учун кичеениң жүрген. Ертенгизинде керегине парар алдында айлдың сезине екі динарий перип айткан: пу кижини чеберле, мунаң артык акча тутсаң комыдаба: мен жанып праадып төлбөрім, теген. Муны айдала Иисус Христос закончы кижидең сураган: качкындарга палулаткан кижиниң жуугы ол үчүдүн кажызы? теген. Закончы: аа пуурсаганы, теген. Анын кийнде Иисус Христос айткан: пар сен-дее аңйда кылың, теген.

34. Љббжбб зуубастын учуры.

Луки XII, 16—26.

Пир кижининг кразында сурекей кбп ажы чыгарда сананып зурген: ненi едеин? ажым анбарыма падышпайт; анбарларымды оотырып жаандатыраин, анидала ончо ажымды зууп салып тынымма айдаин: е тыным! емдi кбп ылга ледер лббжббн пар, амырап жадып лп ичип кубуксы, тийин, теген. Айдарда Кудай айткан: е сагыжы жок! пу тунде тынынды алзалар зууган лббжббн кемге калар? теген. Кем жагыс поина лббжбб зууп, Кудайдын адында жакшы ишке тутпаза андый ок полор.

35. Каан уулынын тойына тунгейлеп айтканы.

Мате. XXII, Луки XIV.

Пир каан уулынын тойына сыйын пеледейле кычырган айылчыларын зууп келерге кулдарын ийген. Кулдары нарын кычыргылаирда айылчылардын ширси-дее келбеген. Пирси айткан: мен жер садып алдым, аны парып корбдм, мунын учун тойго парып полбозым, теген. Пируузи айткан: мен пеш тунгей чар алдым, аларлы жегип короргб парадым, теген. Паза шируузи айткан: мен кижi алдым, мунын учун парып полбозым, теген. Кычыраачылар ланып келип не укандарын айдып перерде каан сурекей чугулдап, кулдарын, городтын оромдорында, тыжында кандый-даа кижi туттаза ылгабай ончозы алып келерге ийген. Кулдары ором заин парып туттаган жакшыларды ламандарды зууп келгилеирде кижилер уйге толо перген.

Каан үйге кіріп сыйга отургандарды көрүп турала мунда турган заман кийимдү пір кижини көрүп айткан: е наалым! той кийимин кийбей негерек кирдин? теген. Анызы айдар каруу жок полордо унчукпай турган. Айдарда, каан кулдарына айткан: мунун нуды колын пуулап, тышкаарыгы карачкаа таштагар, анда тиш кылырты, ий сыгыт полор. Кычырылганы көп, талдалганы ас, теген.

Исус Христос пу түнейлеп айткан сөзінде Еврейлерди учурлап айткан. Кудай, Еврейлерге озодон пері еткен кайкалдары-была, Моисейден ажра перген салымдары-была, каттап каттап ийген пророкторы-была Еврейлерди Исус Христостун жагына кирерге кычырган. Еврейлердин абыстары, закончылары, жаан кижилери Исус Христоско пүтпегендер; жагысла жоктулар-была кара жагдулар Христос жагына киргендер.

36. Аскын уулга түнейлеп айтканы.

Луки XV, 11—32.

Пір кижинин еки уулы пар полгон. Кичүү адазына айткан: е ада! жөбжөннөн жедер үлежимди пер, тирде адазыперген. Ол Адазынан үлежин алары-была өскө рак зерге парып заман жүрүп ончо жөбжөзін үреген. Айдарда ол зерде полгон сүрекей кату ачанаа көрө жүдеп жүреле пір немези жок полуп пір кижее чочко кабырарга жалданган. Чочколордын ип жүрген ажы-была ичимди толтыраин тезем аны-даа пербейдилер теп санаазына келип поина айдынган: адамнын канча кулдары ичип ип ыргап жадылар, мен-тезе торолоп өлүп праадым! адама жапып парып: е адам! мен Кудай-была саа килнчектү полуп, еми сенин уулын теп

айдыларга арабазым, мені кулдарына кожун ал-чы теп айдып көрбөн тийле адазына жанып парган. Адазы аны рактап көрөгеле удра жүгүрүп парып мойнунан кучактап алып окшоногеле үстүне жакшы кийим, пудуна бдүк, колуна жүстүк акелдіріп кийдірткен. Анын кийнде семіс торбок өлтүртіп ыргал еткен. Жип ічип, ыргажып отургылаирда жаан уулы кразынант клаадала, айдагы сарынду ыргалдын неден полгонын піліп адазына чугулдап үйге кірбей адазына айткан: поо жетре мен сөзінді угуп жалкуурбай іштеп жүрдім, сен маа назыларым-была ыргаирга пір кічинеек уулак-таа пергенің жок. Пу уулын жөбжөзін үреп жанарда, аа семірткен торбок өлтүртін, теген. Адазы айткан: е уулым! сен качан-даа ползо менің-біле жүрүн, ончо немем сені, карындажың-тезе блбөн еде—тірілді, жоголгон еде—табылды, негерек сүгүнүп ыргабайлы? теген.

Исус Христос пу түңей сөзі-біле килінчегін кемзініп нурулган кижинің килінчегін Кудай таштаачызын учурлайт.

37. Пай-была жоктуга түңейлеп айтканы.

Луки XVI, 19—31.

Жараш жакшы кийим кийініп, күнүн заін сый жазап, ічип жіп ыргап тураачы пір пай кижі полгон. Пір жокту еді палулу Лазар теп кижі ол пайдын ежігі жанына келіп ажынант калган оодыгы-была азранзамчы теп жаткан.

Ігер келіп палуунын ірігін жалап тургандар. Лазар блбөрдө Ангелдар аны мбнаў амыр жүрүмге алып парып Авраамнын койниңна салып койгондор. Пай блбөрдө еді сөбгін жерге көміп салгандар, тыны-тезе таамаа түшкен.

Тыааыдаг ол Авраамның койнындагы Лазарды көрүп: е Авраам ада! маа ачынып Лазарды ий, ол сабарын чыктап мениг тилимди суутсын: мен пу огто кыйналып турум теп жалынып сураган. Авраам айткан: езен алгын: сен тўруў тужунда ыргап жүрдўн, Лазар тезе кыйналып жүрди; емди ол мунда кезиктў, сен тезе кыйналып турун; аа ўзери слер-биле пистин ортобыста кечип полбос тўби жок, учу пажы жок кеп неме пар тирде пай айткан: е ада! андый ползо Лазарды мениг адам журтуна ий, ол мен и пеш карындажыма нарып айтсын: алар мен чилеп пу зерге тўшпезиндер, теген. Авраам аа айткан: алардын Моисей-биле бскб пророкторы пар. алардын сбзин уксындар, теген. Пай айткан: жок. Авраам ада! блгбн кижі тирлип келзе алар килнчектен токтоир еде, теген. Авраам айткан: Моисейдин, бскб-дее пророктордын сбзин укпаганда, блгбн-дее кижі тирлип парза пўтпестер, теген.

38. Мытар-была фарисейге тўнейлеп айтканы.

Луки XVIII, 10—14.

Моргўирге Кудай оргббзине мытар-была фарисей екў кирген. Фарисей: е Кудай! Саа алкыш жессин: мен бскб кижилердй талаачы, кўлўрчи, чайдам жүреччи емезим, паза пу кийнимдеги турган мытардый емезим. Неделе зайын еки кўннен орозо тудуц, ончо тапканымын онунчы ўлўўн Саа перип турум теп мактанып мбргўген. Мытар позого жанында туруп, кбзўн тенере жаар кбрбргб тидинелбей тбжине согунуп: е Кудай, мен килнчектўге пуурсагын! теп мбргўген. Мытар Кудайдан пиян алган, фарисей-десе жок. Мунын

үчүн кем улуурканза кічү полор, кем сабыздыпза улу полор.

39. Тең төлүгө түгөйлөп айтканы.

Матө. XX, 1--16.

Пір кижі ертен тургуза чыгып иштеечилерді күн туркунына пір динарийдан жалдап садына иштедерге ийген. Үч частын кинде чыгып оромдо ижі жок тургандарды көрөлө: елер негерек тегин туругар? теген. Алар: пісті пір-дее кижі жалдабады, тегендер. Пай-айткан: менің садыма парып иштегер, жедер залыгарды перерім теп ийген. Күн тал түшкө жедерде паза чыгала мундый иштеечилерді кычырып садына ийген. Калганчызында карагуй полорына жетре пір-ле час каларда ол чыгала күн туркунына жалданбай калган кижилерді көрүп аларды-даа садына иштедерге ийген. Түн кирерде ол кижі журт пашкараачызына иштеечилердин ет киндегилеринен ала паштапкызына жетре ончозынын жалын перерге жакырда пашкараачызы кийнинен келгендерге пір динарийдан перерде озо келгендері піске көп перер полор теп сакып турзалар-даа пір динарийдан-ок алып пайга арбанып комыдап айткандар: піс күн туркунына күннүн ачу ізүүне күйүп иштедибіс, сен пістин жалыбісті ет кийнинен келип пір-ле час иштегендер-біле тең еттин, тегендер. Пай айткан: е наамым! мен сені күлүребедім, сен пір динарийга жалдандың, жалынды алып пар, пу кийниң келгендерге тең переин тезем мен жөжөмнің еезі емезим-бе? менің жакшылыгыма күйүнчегин келип жат па? теген. Пу түгөй сөсті айдала Исус Христос калыка айткан: мунйда киндегилері озолоір, алдындагылары кинге калар, теген.

40. Жаман ишмекчилерге түңейлеп айтканы.

Матө. XXI, 33—41.

Пир пай кизи виноград агажынан сат отургузуп, ай-ландра чедендеди, виноград жілегінің суун сыгып агызар неме жазады пожодоло, садын іштеечилерге тутуруп перип пои сала-берген. Жілек жуар өйі жедерде еезі жілек аларга кулдарын ійген. Іштеечилері анын кулдарын тудуи алып, кажызын кыйнап өлтүргендер, кажызын таш-пыла согуп өлтүргендер. Анын күнде пай анаи-даа көп кулдарын ійерде, алар анийда-ок еткендер. Уулымнан уялгылаир полор теп уулын ійген. Іштеечилері пайдыг уулын көрүп үзері пойлары ермектешкендер: адазынын ончо жөбжөзі аа жедер; парып аны өлтүрелі: жөбжөзі піске калар тежеле аны садтан чыгара-теле өлтүрүп салгандар.

Исус Христос Аргалаачыбыс муну айдала Іудейлердег сураган: садтын еезі ол ишмекчилерге нени едер? тірде Іудейлер айткандар: ол пай жаман іштеечилерин өлтүртіп, садын жакшы іштеечилерге перер, тегендер. Христос айткан: мна, мунійда елерден тегере каандыгы алылып жакшы жілек өскүртер калыка перилер, теген.

Исус пу түңей сөзі-біле Іудейлер учурын айткан. Іудейлер Кудайдыг ійген пророкторынын сөзіне пүтшегендер, кажызын өлтүргендер, мунын учун Кудай алардан тегере каандыгын алып өскө иштеечилерге Апостолдорго, Апостолдордыг үредүүне пүдүп угаачыларга перген.

41. Он кыска түңейлепайтканы.

Матө. XXV, 1—13.

Тегере каандыгы, жарыткыш алып колтуга удура

чыгаачы пежүүзі керсү, пежүүзі тenek он кыска түней. Тенектері зарыткыштарын алып майын албагандар, керсүлері зарыткыш-пыла кожо майында алып колтудын келерлерине парып сакып тургандар. Колту келбей удай берерде, ончолоры уюктай—бергендер. Түн ортозында: „колту келип зат, Да удра чыгыгар“ тей үн угулган, кыстар туруп зарыткыштарын жаап алгандар, тенектері-десе керсүлеринен сурагандар: майы жок куру зарыткыштарыбыс өчүп зат; пике майыгардаг перігер, тегендер. Керсүлері айткандар: слерге перзөбіс поібиска жетпес, слерге-дее ас долор, пістен сурагынча парып садып алыгар, тегендер. Алар май садып аларга паргылаган тушта колту келерде пеленденген кыстар колтуга удра чыгып тойго кіріп ежіктерін пөктөнүп алгандар. Анын кийнде тenek кыстар келеле ежікті токулдадып колтуга айткандар: ө Күндүлү кижі! піске ежігінді ачып перчі, тешкілеірде, Ол аларга айткан: слерге чынын айдып турум: Мен слерді пілбесім, теген.

Аргалаачы мунйда айда-геле паза айткан: слер-дее мунуип ұйгу полугар, неінін учун-тезе Кижі Уулынын качан келерін пірүүгер-дее пілбейт, теген.

Шу түней сөс, качан-даа ползо кенегіін келер Кудай жаргызына пелен ползын теп пісті үредіп зат, зарыткышпыла май, Кудайдын салымдарын чыныпча кылынып, Анын келерін сакып жүреесіні учурлайт.

42. Талантка түнейлеп айтканы.

Мато. XXI, 14—30.

Пір кижі рак зерге парар алдынан поінын кулдарын кычыртын алып аларга лөбжөзін үлеп берген. Ар кажызы-

нын күчүне көрө җлеп берген. Пирүүзіне пеш талант, пирүүзіне екі талант, паза пирүүзіне пир талант переле поірак җерге сала берген. Пеш талант алганы, алган акказына үзері паза пеш талант астам алган; екі талант алганы екі талант астам алган; пир талант алганы акказын җерге көміп салган. Удаган кінде еезі ланып келеле алар-была тоолошкон. Пеш талант алган кулы келип айткан: е пийім! сен маа пеш талант берген еден, муна, мен аа үзері пеш талант астамдап алып періп турум, теген. Еезі аа айткан: пүдүмчлү керсеу кулым, аска пүдүмчлү полгонзын, емді колуна көп неме тутурып перерім, пийитниң ыргалына кіріш, теген. Екі талант алганы анип ок үзері екі талант акелип берген, еезі аны анип-ок мактаган. Пир талант алганы еезінің акказын ойто алып келеле еезіне айткан мен сенің кату кижі полгонынды, чачнай кескенінді, таратнай жууганынды піліп, акчанды җерге көміп залырған едем, мына берген акчанды ал, теген. Еезі аа айткан: е залку, жаман кул! сен акчамды садучыларга берген ползон мен аны артыгы-была алар едем. Емді анын пир талантын алып он таланту кижсе перігер, пу зарабаган залку кулды карануй ороо таштагар: анда аа тиш кылырты, ий сыгыды полор, теген.

ИСУС ХРИСТОСТЫН ЕТҢЕН КАЙКАЛ- ДАРЫ.

43. Исус Христостын озо паштап Канада еткен кайкалы.

Иоан. II, 1—17.

Пир катап Галилейдің Кана городында той полгон.

Иисус Христостың Енезі аа парган. Иисус Христос пои-даа үренчиктері-біле кычыртып парган. Тойдо аракы түгенерде Иисустың Енезі Да айткан: аракылары түгенген, теген. Иисус Аа айткан: Сениң-біле шестің анда небіс пар? Менің бім жетпеді, теген. Агару Кыс Марія жалчыларга айткан: Ол слерге нені жакыза кылыныгар, теген. Анда Іудейлер жағынча колу пудун лунар учун су уратан алты көнөк пар полгон. Иисус жалчыларга айткан: пу көнөктөргө су уругар, теген. Алар көнөктөргө су уруп толтурарда Иисус айткан: судаң сүзүп алып аракы перечеє перігер тїирде пергендер. Аракы переечі ічіп көрөлө, аракының кайдаң полгонын пілбей колтууды кычырып айткан: ар кіжі жакшы аракыны алдынаң перет, ічіп езірген кїінде заманын перет; сен тезе жакшы аракыны поо жетре калдырдың, теген.

Иисус Христостың еткен кайкалдарының ең паптап-кызы пу. Пу кайкал-была Ол мағын көргүзүп, үренчиктерін поина пүттїрген.

44. Генисарет көлінде палык шүүгені.

Луки V, 1—17.

Бір катап Иисус Христос Генисарет көлінің жанында турарда Анаң Кудайдың сөзін угарга жанына көп калык жуулыш кысталыжып турган тушта Иисус Христос көлдө палыкчылардың екі кемезін көргөн, палыкчылар кемеден чыгып шүүнүн жууп тургандар. Пір кемезі Симонның полгон. Иисус Христос аа кіріп жардаң пір ебеш ырап парып калыкты үреткен, калык Анын сөзін жардаң угуп тургандар. Үредіп пожайгеле Иисус Симонго айткан: тереңіне парып шүүп көргін, теген. Симон айткан: е Үредүчі! піс

күй тур кынына кічееніп шүүген едебіс, же, бір-дее палык тын кіргені жок еде, андый-даа ползо Сенің сөзіңче шүүп көрбін тийле шүүй берген. Шүүр-ок тушта сүрекей көп палык кірген; палыктын көбінен шүүні ыргтылып турган. Алар, шүүнді чыгарарга полүшсын теп бскө кемедегі нб-көрлөрін кычыргандар; алар келіп, палыкты екі кемее толтуруп алып палыктын көбінен кемелері чөгө жастаган. Муны көрүп Симон Петр, анын-была кожо келген Заведей уулдары Иаков-пыла Иоанн сүрекей корукандар. Петр Исустын пудуна ыгыла түжүп айткан: е Үредучі, менін занымнан кедері паргын! мен киліңчектү кижі, теген. Исус аа айткан: корукпа, мунан ары сен кижілерді шүерзин (үредүүг-біле кижілерді тенере каандыгына кийдірерзин теген сөс). Ол палыкчылар кемелерін жар үстүне чыгарып өнчө немелерін таштап Исусты сежіп паргандар.

45. Капернаум городында ууру кижіні тасканы.

Матө. IX, 2—8. Марк. II, 3—12.

Исус Христос Капернаумда бір үйде калыкты үредерде, калыктын көбінен ежік-тее занында пош жер жок полгон. Ол тушта төрт кижі бір ууру кижіні төжөгі-біле акеліп калыктын ортозы-была үйге кіріп полбой, үйдін забуун ачып ууруды төжөгі-біле Исустын занына түжүрүп ийгендер. Исус алардын пүдүп тургандарын піліп ууруга айткан: палам! сенің киліңчектерін емді ташталган, теген. Фарисейлер, Ол Кудайды замандап зат, Кудайдан папка киліңчекті кем таштаир? теп санангандар. Исус Христос сагыштарын піліп аларга айткан: канйда айдарга жетіл; сенің киліңчектерін ташталган теп-пе, ол емесе туруу пазып

жүр теп-пе? Кіжі Уулының елдің кілінчектерін таштаирга күчи парын слерді пілзін теп мунйда айтканым, теген. Аның кінде ууруга айткан: туруп төжөгін алып жан, теген. Ууру кіжі ол-ок тушта жазылып, төжөгін алып, Кудайды алкай мактай айлына жана перген. Муны көргөн кіжілер кайкажып, пістін ортобыста мундый іш полгоны жок теп ончолоры Кудайды алкагандар.

46. Одус сегіс жыл уурып жатканды жасканы.

Иоан. V, 1—16.

Үредіп жүргенінің екінчі жылында Исус Христос пасха пайрамына Иерусалимга парган. Иерусалимда кой ежігі тийтен ежіктін жанында ууру кіжілер жадар пеш жапашту көл пар полгон. Ол көлгө Кудайдын Ангелы жылында пір катап келіп чайбалтары-была озо суга кірген пір кіжі кандый-даа уурулу ползо жазылатан полгон. Мунан көрө анда жүзүн жүр уурулу кіжілер: көзі жоктор, пуды жоктор, кенегендер судың чайбаларын сакып жаткандар.

Анда пір кенеген кіжі одус сегіс жылдың туркунына жазылалбай жадып жаткан. Исус аны көрүп анан сураган: жазылаин теп турунба? теген. Ууру кіжі Аа айткан: е Күндүлү кіжім! жазылаин тезем су чайбалган тушта суга кийдірер кіжім жок; мен поім жылып парып жеткінче пір пір кіжі менен озо кіріп жазылып сала перет, теген. Исус аа айткан: тур, төжөгін көдүрүп алып пар тїірде, ууру кіжі жазылып, төжөгін көдүрүп алып жанган. Пу-кіжее Іудейлер айткандар: пүгүн суббот күн, төжөк алып жүрерге кілінчек, тегендер. Ол кіжі айткан: мени жаскан кіжі төжөгінді көдүрүп алып пар теп айткан, теген. Іудейлер,

сені кем жасты? теп сурагандар. Ол, пілбесім, теген. Иисус тезе анда турган калыка чыгыштанып сала перген. Анын кийнде Иисус анын-была Кудай бргббзінде туштажып айткан: муна, сен жазылдың, мунаң ары килинчек етпе, етсең паза жамая полор, теген. Ол (ууруунаң жазылган) Иудейлерге парып, мені жаскан кижі Иисус, теген. Иудейлер, пу ишти еткені учун кырчуурыжып блтүрерге педреп жүргендер.

47. Іүстін пінін кулын жасканы.

Матө. VIII, 5—13.

Иисус Христос Капернаум городко кірерде бір жүстін пийі келип Иисуска пажырып айткан: е Күндүлү кижі! айлымдагы бір кулым кенеп кыйвалып жадыр, теген. Аа Иисус айткан: Мен аны парып жазарым тирде жүстін пийі айткан: е Күндүлү! мен Сені айлыма кийдирерге жарабазым, бір-ле сөс айтсаң кулум жазылар. Мен кижі колунда ползом-доо, поимнын колумда кулдарым пар, бірүүзін пар тезем парат, кел тезем келет, теген. Иисус муны угуп, таңааркап жанындагыларга айткан: слерге чын айдып турум: Израил кижілерінен-дее Кудайга мунин пүткен кижині тапалдым, мунын учун слерге айдып турум: күн чыгыжынап, күн падыжынап (кара жаңдулар) келип, тешере каандыгында Авраам-была, Исаак-пыла, Иаков-пыла кожо ырган турарлар. каандыктын уулдары (Израил кижілері) тезе карануйга таштадып, йлап, тиштерін кызырадып турарлар, теген. Іүстін пийне паза айткан: пар, пүткенінгче саа ползын, теген. Ол-ок тушта анын кулы жазыла перген.

**48. Наин городындагы тул кадытың уулын
тіргіскені.**

Луки VII, 11—16.

Пір катап Иисус Христос үренчіктері-біле көп калықты еештіргенче Наин городына жууктап келерде городтың паратазынаң пір тул калған кадытың жаңыс уулының сөбгін тударга алып чыгып прааткандар; көп кижілер өлгөн уудың енесіне ачыныжып межігін узадып прааткандар. Христос аны көрүи пуурсап ол катытка, ийла-ба! теп айдала өлгөн ууланың межігіне келіп тийіп токтотырала өлгөн ууланга айткан: е уулан саа айдып турум: тур! теген. Өлгөн уулан көдүрүлүп отуруп көп ермектеже перген. Иисус Христос аны енесіне табыштырган. Оңчо калык муны кайкап, Кудайды алкап ортобыста улу пророк чыеты, Кудай еліне пиян көргүсті тешкендер.

49. Екі кижінің ічінен көрмөстөрді чыгарганы.

Матө. VIII. Луки VIII.

Пір катап Иисус Христос Гадара жеріне келерде, Аа ічінде көп көрмөстү екі кижі туштаган. Алар үстүне неме кийбей жылаңаш, жүрген жерлері сөкк туткан куйларда полгон. Пүдүштері заман, кылыктары коркушту полуп алардыг жаны-была пір-дее кижі өтпөс полгон. Алар Иисусты көрүи: е Кудайдың Уулы Иисус! Сенің пісте нең пар, Өиң жеткелекте пісті негерек кыйнарга келдін? тегендер. Ол тушта Алардаң рак емес чочко кабырылып турган полгон. Көрмөстөрі: пісті пу кижілердің ічінен чыгарган

чочколорго кирерге пожат теп Исустап залынып сурагылаирда Исусе пожаткон. Көрмөстөр чочколорго кирери-биле чочколор кайадан талайга калып түшкендер. Күдүчилери жүгүрүп парып городтогы кижилерге не болгону, паза көрмөстүлөрдүн учурин айдып пергендер. Город кижилери Исуска келип иштин жердег пар теп зайнап пажыргандар. Айдарда Исусе кемее кирип Капернаумга ойто келген.

50. Гаир пийдиг кызын тиргискени, паза кан келип турган үй кижини жасканы.

Луки VIII, 41.

Исусе Христосе Галилейге занарда синагогтын Гаир теп пийи Аа келип жыгыла пажырын айткан: мевин айлыма кирип көр: он-еки жашту кызым уурул өлүп праат, теген. Исусе Гаирга праадарда калык Анын еки жанынан кыстажып паргандар. Анда калык ортозында он-еки жылдыг туркунына кан келип кыйналып жүрген үй кижини пар полгон. Ол жастыртаин теп емчилерге ончо жөбжөзүн перип үрөп жазылып полбойгеле, Исусе Христостын кийиненг келип кийиминин едегине тийери-биле кан келери токтогон. Айдарда, Исусе, Маа кем тийди? теген. Петр Апостол Аа айткан: е Үредүчи калыктын кыстажып турганын көрүп, Маа кем тийди теп негерек сурайзын, теген. Исусе аа айткан: Маа бир бир кижини тийгенин күчүмнүн чыканынан пидим, теген. Үй кижини жажынып калбазын пилип Исуска жууктап келип Анын пудуна жыгыла түжүп понын не болгону ончозынын чынын айдып перген. Исусе аа айткан: корукпа, кызым! пүдүп аргалатын, амбырын жанын пар, теген.

Ол-ок тушта Іаирга елчі келіп: кызын өлді, Ұредүчіні зоботпо, теген. Іисус Іаирга айткан: корукпай пүт! кызын тірілер, теген. Іисус Христос Іаирдын үйіне кіріп үч Апостолы: Петр, Іаков, Іоанн, паза кыстын ада енезі пежілезін үйде калдырып өскө кижілердің ончозын чыгарып ійіп кыстын колунан тудуп айткан: е кызым, тур! теген. Кыс туруп келіп отуруп койгон. Іисус айткан: емді аа курсак періп көрүгер, теген. Кыстын ада енезі муны көрүп кайкагандар. Іисус Христос пу полгонды кижее айтпагар, теген.

51. Көзі лок екі кижіні, паза ічінде көрмөстү тілі лок пір кижіні жасканы.

Матө. IX, 27—31.

Пір катап Іисус Христостын кїнінен көзі лок екі кижі: Давидтын Уулы Іисус, пісті кайрла! теп кыйгырыжып прааткандар. Іисус аларга айткан: Мен слерді жазар күчүм парына пүдүй туругар-ба? теген. Алар айткандар: е Ұредүчі! пүдүй турубіс, тегендер. Алардын көзіне тийіп: пүткенігерче ползын тірі-біле көстөрі ачыла перген. Пу полгонды Іисус пірүге-дее айтпагар, теген. Алар Анын жанынан чыгала Іисустын аларды жасканын жарлап жүргендер.

Анын кінде Іисуска көрмөстү тілі лок пір кижіні акелгендер. Іисус көрмөзін чыгарарда, ол кижінің тілі ачылып ермектеже перген. Калык муны көрүп кайкаган. Фарисейлер тезе Іисуска кырчуурыжып: Ол көрмөсті көрмөс пийінің күчү-біле чыгарып жат теп ермектешкендер.

52. Христосты крестеген Иоаннын пажын кескені.

Марк. VI, 14—29.

Иисусты пала тужунда өлтүрерге санаган Ирод өлбөрдө Галилейді анын уулы Ирод пашкарып турган. Ол карындажы Филиптын каты Иродіаданы алып пойда туткан. Иоанн Иродты мунун учун көп кзтап уйалтканына Иродіаданын сүрекей ачуу келип Иродко, Иоаннды өлтүрт теп сураган. Ирод Иоаннды улу пророк теп өлтүрерге корукса-даа Иродіадаа жараір учун Иоаннды түрмее пөктөткөн.

Пир катап Ирод туулган күнүнде сый жазап, сыйга сайдуутарын кычырган. Поо Иродіаданын кызы Соломия кирип, айылчылардын алдына пийелеирде Ирод анын пийезин жарадып аа: пашкаруумнын теп жармызын суразан кысканбай перерім теп шертенип айткан. Ол кыс жанып парып, нени сураин теп енезінең сураирда енезі айткан: Иоаннын пажын сура, теген. Енезінің үреткенінче кыс парып Иоаннын пажын сураирда каан Иоаннды ачынза-даа айылчылардын алдында шертенип айткан сөзінең уйалып, пр кылышту кулын Иоаннын пажын кезип алып кел теп түрмее ийген; кылышту кулы парып Иоаннын пажын кезип табака салып алып келеле кыска перерде кыс аны енезіне апарып пергея. Иоаннын үренчиктері анын едін түрмеден чыгарып жууп салган.

53. Пеш калаш-пыла пеш мун кижині тойдырган.

Матө. XIV, 14—22.

Иисус Христос Апостолдордон Иоаннын өлгөнүн угала,

Виөсаида теп жалаңа парып, калыкты анда үреткен. Кеч кірерде үренчіктері Христоско айткандар: емді кеч кірді, мунда еен жалаң, Сен калыкты пожат, алар ебре турган айылдардан аш садып алып жіп, айылдуу айлына жанып парзындар, тегендер. Исус, аларга ашты слер перігер тіірде Апостол Филипп айткан: е Үредүчі! аларга жеткідій ашты кайдан аларыбіс? Екі жүс динарийга садып алзабіс, анда-даа кіжі саін пір сбештен жетпес, теген. Апостол Андрей-тезе айткан: мунда пір ууланда арбадан еткен пеш калаш-пыла екі палыгаш пар еде, теген. Исус Христос, пеш калаш-пыла екі палыгашты Маа акеліп перігер тійле, калыкты жүс кіжіден, нежон кіжіден жергелештре отургустырып, пеш калаш-пыла екі палыгашты алала теңере жаар көрүп алкаң үренчіктеріне періп калыка үлеткен. Ончолоры жіп тойгон кінде арткан сыныктарып он-екі каламаа толгура жуугандар. Шу тойгон кіжілердің, үй кіжілер-біле кічү палдардан пашказы пеш мунг кірелү полгон. Калык пу улу кайкалдан көрө Исус Христосты каан едіп аларга санагандар еде; Исус теже муны піліп туйука парып мөргү едерге кырга чыкан, үренчіктерін теже кемее отургустурып Генисарет көлдің ол жанына ійген.

54. Исус Христостың су үстү-біле пазып кечкені.

Мате. XIV, 22—36.

Исус Христос пеш калаш-пыла, екі палыгаш-пыла тойдырган калыгын пожодоло, поі мөргү едерге кырга чыгарда үренчіктері кемее отүрүп Галилея талаінын (пашка

алы Генисарет көлінің) ол жанына кечіп прааткавдар. Пу тўнде Исус кырда жагыскаан мўргў едіп турган; ўренчіктері тезе талайдың оргозына жедерде, салкын удра соғуп талай толкуланып турган. Таң алдында Исус судын ўстў-біле пазып ўренчіктері жаар праадарда алар Аны көрўп сўр полор теп коркуп кыйгыра пергендер. Исус аларга айткан: корукпагар! пу Мен, теген. Пу сўсті угала Петр айткан: е Ўредўчі! пу Сен ползон, мен Саа су ўстў-біле пазып парайн-ба? теген. Исус, кел тірде Петр кемеден чыгып парып жадала, толкудун кўчўн көрўп, коркуп суга тўжўп праадала, е Ўредўчі! мені аргала теп кыйгырган. Исус анын колунан тудуп айткан: е жетре пўтпеген! не-герек пулгандын? тїйле аны кемее алып кірген. Алар кемее кірерде толку токтогон. Кемедегілер Исуска, Сен чындап Кудайдын Уулы теп пажырын айткандар. Анын кїінде Генисарет жеріне жеткендер. Андагы кїжілер Исустын келгенін угуп, Аа ончо уурулуларын алып келгендер, Ол тезе алардын ончозын жаскан.

55. Хананей ўй кїжінің кызын жасканы.

Матө. XV, 22—28.

Пір катап Исус Тир-была Сидон жеріне келген. Анда пір кара жағду Хананей ўй кїжі келіп Аа кыйгырган: е Кўндўлў, Давид Уулы! маа ачынып көргін; кызым көр-мўстў полуп кўч калзууруп жат, теген. Исус аа пір-дее сўе айтпаган. Ўренчіктері Исуска айткандар: е Кўндўлў! аны пожат, ол кїнібістен кыйгырып клаат, тегендер. Исус аларга айткан: Мен жагысла Израил журтунын жоголгон койларына иїлгенім, теген, Ўй кїжі Аа жуук келіп пажы-

рып айткан: е Күндүлү! маа полужуп көрзөн, теген. Иисус аа каручап айткан: палдардан ашты алып ітерге таптаирга арабас, теген. Үй кижі айткан: анызы чын, чын-даа болзо ітер еелерінің ажынаң калган оодыгы-была азранадылар, теген. Иисус аа, е үй кижі! сенің пек пүткеніңнен көрө сураганыңча ползын тїірі-біле аның кызы жазыла берген.

56. Христостың жаркынданганы.

Матө. XVII, 1—13. Марк. IX, 2—8.

Кыйналарынаң озо Иисус Христос түн кірерде Петр, Иоанн, Иаков, үч үренчїгін алганча Өавор тууна Кудайга мбргүірге чыкан, Мбргүп турарда жүзі күн-дїй жаркынданып кийімі кардый ак полгон. Ол-ок тупшта Моисей-была Илия екі пророк Аның жанына келіп кыйналып өлүп тірілерің ермектешкендер. Түн полгонынаң көрө Апостолдор уйукаа настырып жадала, кенетің уйгунуп келіп Иисус Христостың кардый ак кийімдүүн, күндїй жаркынду чырайлуун көрүп, Аның-была ермектежіп турган екі пророкты көрүп сүгүнүжіп, алардын пірүүзі Петр Иисус Христоско айткан: е Күндүлү Үредүчи! піске мунда пірсін Саа, пірсін Моисейге, пірсін Илияа үч запаш еделі, теген. Ол-ок тупшта ак пулут келіп пүркеп ійерде, пулутан Ада Кудайдың үні угулган: пу Мениң сүүген Уулым! Мениң піяным анда туру, Аның сөзін уугар, теген. Муны уккан Апостолдор коркуп, өлгөн-дїй полуп жүс төмөн лыгылып заткандар. Иисус аларга жуук келіп айткан: туругар, корукпагар! теген. Апостолдор турала Иисустаң пашка пір-дее кижіні көрбөгөндөр. Тудан тўжүп клаадып Иисус аларга айткан: нені көргөні-

герді Кіжі Уулы өлүп тіріліп тургынча пір-дее кіжее айтпагар, теген.

Иисус Христостын жаркынданганын Август айдын 6 күнүнде пайрамдайдылар.

57. Көрмөстү кулагы укпас, тілі жок кижині жасканы.

Марк. IX, 17—29.

Пір кижі Иисус Христоско келип пудуна жагыла түжүп айткан: е Күндүлү! уулымды кайрлагын: ол айдын жагында көрмөстөнүн сүрекей кыйналат; кайда-даа тутса кенетин жерге жыгып уузынан көбик агыстырып, тиштерин кызыратырып сывын катырып салат. Мен аны Сенің үренчиктерине алып келген едем, алар аны жазып полбодылар, теген. Иисус айткан: е пүтпес аймак! слер-біле кажаа жетре жүреин? Слерге кажаа жетре чыдаин? Аны Маа акелігер, теген. Көрмөстүді Аа акелгендер. Көрмөстү Иисусты көрө-рі-біле ічиндегі көрмөзі аны калтрадарда ол жерге жыгылып, уузынан көбик агып тоголовып жаткан. Иисус адазынан сураган: мундый кыйыны качанан бері? теген. Адазы айткан: паладан пері; көп катап көрмөзі аны отко суга калыдып өлтүрө жастаган еде. Сенің күчүң жетсе піске пуурсап пиян еткін, теген. Иисус айткан: пүткен кіжее ончо полор. Сен пүдүп турунба? теген. Ол кижі кенетин ийлап кыйгырып айткан: е Кааным! пүдүп турум, пүтпегениме Поинг полужуп пүттүр, теген. Ол тушта Иисус кижі ічиндегі көрмөскө айткан: е укпас, тілі жок көрмө! Мен саа, мунаң чыгып качан-даа ойто кірбе теп айдып турум тірі-біле көрмөзі кижині кыйгыртып, калтрадып, тоголондрала өлгөндий едип

чыга берген. Иисус көрмөстүдүн колунан тудуп жерден тургузарда, көрмөстү жазыла берген. Иисустын үренчиктери жагыс пойлоры калганда Аа айткандар: ол көрмөстү не неден чыгарып албадыбис? тегендер. Иисус аларга айткан: пүтпегенигерден, теген. Паза айткан: слерге чынын айдып турум: лібей, ічпей Кудайга мөргүүрдөн пашка кжі ічіндегі көрмөстү чыгарып полбос, теген.

58. Сыны тартылыжып корчойгон ұй кжіні жасканы.

Луки XIII, 10—17.

Пір суббот (Иудейлердін пайрамы) күнде, Иисус Христос синагогто үредіп отуларда он сегіс жылдын туркунына сыны көрмөстүн тартылыжып корчойгон пір ұй кжі анда полгон. Иисус аны көрүп кычырын алып айткан: е уй кжі! сен уурууннан аргаланазын теп, анын үстүне колун саларыбыла ұй кжінін сыны түзеліп Кудайды мактай берген. Синагогтын пійі мувы көрүп ачуурканып айткан: іш іштейтен алты күн емес-пе? ол күндерде ууругарды жастыраарга келігер, суббот күнде келбегер, теген. Иисус аа айткан: е опту! слер суббот күнде чарыгарды чечіп, парып сугарбайзыгарба? Көрмөс он сегіс жылдын туркунына пуулап туткан пу Авраам кызын суббот күнде пууван чечерге жарабады-ба? теген. Христостын өштүлөрү уйалып, калык тезе Анын улу мактулу іштеріне сүрекей сүгүне берген.

59. Енезінен көзі жок чыккан кжіні жасканы.

Иоан. IX, 1—38.

Пір катап Иисус Христос Кудай өргөзінен чыгып

Иерусалим оромы-была праадала енезінең көзі жок чыкан кижіні көргөн. Үренчиктері Анаң сурагандар: е Үредучі! пу кижі поиның килінчегі учун көзі жок поинча туулды-ба? тегендер. Иисус аларга айткан: пои еткен, ада енезі еткен килінчегі учун көзі жок туулган емес, анаң ары Кудайдын күчі көрүнер учун туулган, теген. Муны айдала Иисус Христос зерге түкүрүп, түкүрүгүн тобрака чеип көзі жоктын көзіне сүртүп переле айткан: емді Силоам теп айырчака парып жүзүңдү лунуң кел теген. Көзі жок парып лунарда көстү полгон. Пу суббот күнде полгон. Айылдаштары таныштары аны көрүп айткандар: паа тіленип отурган көзі жок кижі пу емиш-пе? тегендер. Кажылары, пу аа жүзүңдөш кижі, тегедер. Көстү полгон кижі, пу мен поим, теген. Анын кинде каниип көстү полгонын сурагылаирда ол айткан: Иисус теп кижі түкүрүгүн тобрака чеип көзіме сүртеле Силоам теп айырчака парып лунуң теп жакыганынча мен парып лунунарымда көзім көрөр полды, теген. Мунын кинде ол кижіні фарисейлерге апарарда анаң, каниип жазылдын теп сурагылаирда ол пашкызынан ала айдын перген. Ол тушта кажылары айткандар: муны жаскан кижі Кудайдан емес, суббот күндү күндүлебейт, тегендер. Кажылары айткандар: килінчектү кижі мундый кайкалды каниип етсін, тегендер. Анийда ортолорында талаш чыкан. Анын кинде жазылганнаң сурагандар: сен Аны кем полор теп туруң? тегендер. Ол айткан: мен Аны пророк теп турум теген. Іудейлер пүтпей аны мекечее подоп ада енезін кычыртып: пу слердін уулыгар-ба, слердї ползо көзі жок туулганы чын-ба, анызы чын ползо емді каниип көрөр полды? теп сурагандар. Ада енезі айткандар: анын уулыбис полгоны чын, көзі жок поинча туулганы-даа чын, емді каниип көрүп турганын, аны кем көстү еткенін пилбей туру-

біс; ол poi каручагыдый жакы жеткен поинаң сурагар, poi-нын учурын poi айтсын, тегендер. Алар уулыбісті Иисусе жасты теп пілзе-дее Іудейлердің заандарынаң коркуп, аны жажырып айтпай турган; ненің учун десе? Іудейлер Иисусе Христоско оңојип, кем Аны Кудайдың Уулы Христос теп айтса, ол кижіні алар заман көрүп синагогтон айрып салатан полгондор. Мунын учун паа ада енесі Фарисейлерге, жакы жеткен уулыбістың поинаң сурагар теп айткандар. Фарисейлер, көзі жазылган кижіні екінчизін кычыртып алып айткан: Кудайдың ады магын чыгарып айт, піс тезе ол кижінің килінчектүүн пілерібіс, тегендер. Ол айткан: ол килінчектү пидір, жок пидір, билбейдім; жажыс-ла көзі жок поім көстү полгономды піледім, теген. Айдарда, анаң паза сурагандар: Ол көзінді канин жасты? Ол аларга айткан: анызын слерге айткан едем, слер укпадыгар; паза нені угаин теп туругар? Анын үренчіктері полорго туругар-ба? теген. Алар аны жемелен айткандар: сен анын үренчігі, піс тезе Моисейдің үренчіктері. Моисей-была Кудай ер-мектешкен, пу кижінің кайдан полгонын пілбей турубіс, тегендер. Іазылган кижі айткан: слер Аны кайдан келген полбогой теп туругар. Ол көзімді жасты, ем андый полгондо аа таңааркалу емес-пе? көзі жок туулганды көстү еткен теп зер пүдерден пері угулганы жок. Је, кем Кудайды күндүлеп, Анын салымы-была кылынып жүрзе, Кудай анин угар тиітен еде, теген. Айдарда, аа айткандар: пар поин килінчектү туулып пісті үредін турун-ба? тийле, аны чыгара качырып ійділер. Иисус аны чыгара качырганын угала, аны таап алып айткан: сен Кудайдың Уулына пү-дүп турунба? теген. Ол айткан: е Кааным! Ол кем? мен Аа пүдүп жандаин, теген. Иисус айткан: сен Аны көрүп

турун, Ол сенің-біле ермектежіп туру, теген. Ол айткан: е Каан! жаңдап турум тийле, Аа пажырган.

60. Еді кашкаш палулу он кижіні жасканы.

Луки XVII, 11—19.

Исус Христос пір айлга келген тушта, Аа еді палулу он кижі туштаган. Алар палуубіс кижее зукпазын теп, ракта туруп: е Үредүчи! пісті кайрлагын теп кыйгырган-дар. Исус аларга айткан: абыстарга парып көрүңгер, теген. Алар парып жадала жазылып арулала пергендер. Алардын пірүүзі самарян кижі арулалганын көрүп, ойто келип Исус Христостың пудуна жыгыла тўжўп, алкыш жетирген. Айдарла, Исус Христос айткан: он кижі жазылган еде, тогузы кайда? алар Кудайга алкыш жетирерге негерек келбедилер? жаңысла пу пашка—даа укту келді, тийле Самарянга айткан: туруп жан: пўдўп аргалаттын, теген.

61. Лазарды тіргіскені.

Иоанна XI, 1—45.

Иерусалимнан рак емес (ўч чакырым кирелў) Виоаня теп айлда Марға-была Марія теп екі сийиндў Лазар теп кижі журтап жаткан. Исус алардын ару зўрўмдері учун сўўп, жол зўрген тушта аларга кирип зўрген. Исустың кыйналар бий жедер алдынан Лазар сўрекей тың ууый берген. Марға-была Марія Исуска, сўўген кижің уурыды теп айдарга кижілер ийгендер. Исус айткан: өлөргө емес Кудайдын адын мактадарга уурып жат тийле паза екі кўн ертирген. Екі кўн өдөрдө Исус Христос ўренчиктеріне айткан: Лазар наазыбіс уйуктап жат, Мен аны уйгузарга

парайын, теген. Ўренчктери айкандар: е Ўредүчибіс! уйуктап жаткан ползо уйгунар, тегевдер. Исус Анын кинде Лазар өлді теп чике айдала уренчктери-биле Виоанія паргандар. Виоанія жедерде Марөа Аа удра чыгып айткан: е Ўредүчи! Сен мунда полгон ползон, агам өлбөс еде; андый-даа ползо Сен Кудайдан неви-дее суразан Кудай Саа перерин пилин турум, теген. Исус, агаң тирлер, теген. Марөа айткан калганчы чакта тирлерин пилин турум, теген. Исус Христос айткан: тирлитп, жүрүм переечи Мен Поим; Маа пүдүп турган кизи качан-даа тирлер, теген. Ол тушта Марія чыгып Исустың пудуна лыгыла түжүп айткан: е Ўредүчи! Сен мунда полгон ползон агам өлбөс еде, теген. Исус айткан: аны салган жерди Маа көргүзигер, теген. Аны салган жерине парып жеделе межик үстүндеги ташты ангарткан. Ол тушта Марөа айткан: е Ўредүчи! аны межике салганынан бери төрт конды, емди ыттана пертир, тирде Исус Христос айткан: пүтсен Кудайдын магын көрөзиг, теген. Анын кинде Исус Христос теңере-лаар көрүп айткан: е Адам! Менин уканың учун Саа алкыш жетирп турум, Менин качан—даа угарзың теп пил-зем-дее, пу турган калык Сенен келгениме пүтсин теп муны айдып турум тийле үнденип: е Лазар! пери чыгып кел, тирі-биле Лазар тирилин чыгып келген. Ончо пои кеденге оролгон, жүзи платка оролгон-поинча өлгөн пои чыгып келет. Исус анын оруларын чечтирген. Иудейлер пу кайкалды көрүп көбүзи Исуска паккан.

62. Исус Христостың Иерусалимга киргени.

Матө. XXI, 1—17.

Пасха пайрамга жетире алты күн каларда Исус Хрис-

тос үренчктері-біле Виоаніядаг Іерусалимга праадып Елеон тууна чыгып Виофагія, айлдын тужуна жеткендер. Мунан Іисус екі уренчигі Петр-біле Іоаниды ийи, мунийда айткан: алдыгардагы айлга парыгар, анда слер нуулап койгон кулунду тижі ештекти көрөзигер, чечип алып келигер; слерден кижі, негерек чечип жассаар теп сураза Үредүчи-біске керек теп айдыгар, айдарда, ол ештек-піле слерді іеберер, теген. Үренчктері парып Іисустын жакыганынча еткендер. Алар тижі ештек-піле жаш ештекти алып келеле кийімдерін токуп пергендер; Іисус анын үстүне мініп Іерусалимга жүрүп ийген. Көп калык Анын жолына кийімдерін жайгандар, кезигі агаштын сабакту пүрлерін кезип Анын жолына таштагандар. Калык кыйгырыжып айткандар: Давид Уулына Осанна! Каанын адында клааткан алкалу! Е үстүнидегі Осанна! тежип прааткандар.

Іисус Іерусалимга жеделе Кудай бргөбөзіне кирген. Анда садулажып тургандарды, акча алыштыраачыларды чыгара качырып аларга айткан: Кудайдын книгезинде айдылган: Менін үйім мөргү үйи теп адалар; слер тезе аны шокчылардын куи-дый еттигер. теген. Өргөдө, Іисус жанына көп көзі доктор, аксактар келгендер, Ол аларды жазып ийген. Кудай бргөбөзіндегі палдар Аа, Давид Уулы Осанна! теп кыйгырышкандар. Улу абыстар, фарисейлер Іисус Христостын еткен кайкалдарын көрүп, палдардын Аны мактап кыйгырганын угуп Аа күйүнүжүп айткандар: палдар Саа не теп айдып турганын угуп турун-ба? тегендер. Іисус айткан: е—е! слер Кудай чийиминде: жаш палдардын, емчек палдардын уузынан Сен мак чыгардын тегенді пір-дее катап кычырбаган педегер? теген. Мунын кинде Іисус түнді Виоаніяа парып ерттирген.

63. Смоква агашты кармап курутканы.

Марк. XI, 12—19.

Ертенгізінде (понедѣльник) Иисус Христос Вифаніядан паза Иерусалимга парган. Жолдо Ол аштайла жол жанында жактарып турган смоква агашты рактап көрүп, жілегі пар-ба теп көрөргө жанына келип пүрүненг пашка пір-дее неме тапай айткан: мунап ары сенен пір-дее жілек чыкпазын тіірі-біле смоква агажы куруп калган. Үренчіктері муны көрүп таңааркагандар. Иисус аларга айткан: поо таңаар-кабагар, пүдүп турганыгар пар ползо пу туга, жерден көдүрүліп талайга таштал тезегер ташталар, теген.

64. Кесарга калан салары.

Матө. XXII, 15—23.

Вторник күнде Иисус Христос паза каттап Вифаніядан Иерусалимга келеле, өргөдө калыка түней сөстөр айдып, үредіп отурган тушта, фарисейлер Ирод каанын жуук кижілері-біле келип айткандар: Сені жаңысла кижі алдында жакшы атка калайн тебей, кандый кижінің жүзүне көрбөй, Кудайдың салымына чыныпча үредеечі теп піліп турубіс. Піске айт: Рим каанына, кара жаңду Кесарга піс Іудейлер калан саларга учурлу-ба, жок-па? тегендер. Иисус алардың мекелерін піліп айткан: е оптулар! негерек ченей-зігер? калан салар акчагарды Маа акелип көргүзігер, теген. Алар Аа пір алтын акча пергендер. Христос алардан, пу акчада кемнің сүрі, кемнің ады чілген теп сураган. Алар Кесардү, тегендер. Иисус аларга, андый ползо Кесардүн

Кесарга перігер, Кудайдін Кудайга перігер, теген. Фарисейлер муны угала уялып кача пергендер.

65. Тул калган үй кижінін екі акчазынын учуры.

Марк. XII, 41—44.

Пу вторник күнде Иисус Христос үренчиктері-піле өргөөнін акча салар жерінін жанында отуруп калыктын акча саларын көргөндөр. Озо пайлары келип өргөө көп акча салгандар. Анын кийнде бир тул калган жокту үй кижі келип екі акча салган. Иисус Христос муны көрүп үренчиктеріне айткан: муна пу үй кижі ончозынан артык салды, ненін учун десе? өскө кижілерич Кудайдын учун артыктарын салды; пу үй кижі тезе акчазынын ончозын салды, теген. Андый болгондо Кудай көбін жаратпай, ас-таа ползо пар жүрегінен пергенді жаратат.

66. Иуданын Христосты сатканы.

Матө. XXVI, 14—16.

Среда күнде (улу орозонын калганчы неделезінде) Иисус Христос үренчиктерін үредү-біле өткүрген. Ол тушта Искаріот Иудазы Іудейлердин улу абыстарына парып айткан: мен слерге Иисусты тудуп перзем, көп акча перерігербе? тиірде алар аа одус күмүш перелі тешкендер. Иуданан пері Иисус Христосты калыктын көзүнче тудуп перерге коркуп уулак бийн педреп жүрген. Среда күн Иисус

Христосты сатканын Агару адалар еске тўжўрўп среда кўнде орозо тударга салгандар.

67. Я ж ы т т у а ш.

Матө. XXVI, 26—28.

Улу четверик кўнде ачыбаган аш пыжырып, койдын козызын блтўрўп лйтен кўн полгон. Исус Христос еки ўренчиги Петр-биле Иоанды кычырып алып айткан: городтко парыгар, анда кўнөк-пйле су акелип заткан кйжее туштап, аны еежип парып кирген ўйиниң еезине айдыгар: Ўредўчи саа: Мен ўренчктерим-биле пасха ажын лйр ўй кайда теп лат, тезегер ол слерге пелендеп койгон лаан ўйдй кўргўзер, пасханың козызын анда пелендегер, теген. Алар парып Христостың айтканынча пасханы пелендегендер. Исус Христос кечкйде ўренчктерй—биле пелендеген ўйге кирген Анын кйнде Христос катанчызын чечип, пелйне кол артыкыш курчанып немее су уруп Пои ўренчктерйниң пудун лунала пелйндегй кол артыкыжм-была арчып турган. Петрдың пудун лунар бйй ледерде, ол Христоско айткан: е Ўредўчи мен Саа пудум лундурарга ларабасым тйрде Христос каручап айткан: Мен пудунды лунбазам, Мениң-биле кожо ўлешке кйрбесйң, теген. Петр айткан: е Ўредўчи! лаңыс пудумды-ла емес, колумды пажымды-даа лунуп пер, теген. Христос айткан: лунган кйжйниң пудун-ла лунарга керек, ончогор арузыгар, ле, ончогор ару емесеер, теген. Пў сўстй пойн тудуп перер кйжйни учурлап айткан. Христос ўренчктерйниң пудун лунала стол ланына отуруп айткан: Мен слердйң Ўредўчйгер лааныгар, андйй полгондо слердйң пудугарды лундум. Мен мунйда едйп, слердй пйрўўгердйң.

пудугарды пірүүгер јунзын теп үредіп турум, теген, Христос анын кінде Моисей законынча ескі кереестің пасхазын кылынып, жаңы кереестің пасхазын Поиньң еді канынан кылынган. Ол калаш алып алкап, үренчіктеріне сындырып періп айткан: алыгар, жігер: пу турган Менің Едім, кілінчектерігер ташталар учун сынып туру, теген. Анын кінде кызыл аракылу аяк алала Адазына алкыш јетіріп, алкап, үренчіктеріне періп айткан: мунаң ончогор ічігер: пу Менің каным, жаңы кереес, кілінчектер ташталар учун төгүлүп туру. Мені еске тўжўрген чагыгарда муны едігер, теген.

**68. Христосты тудуп перерінің, паза Петрдің
јана тўжерінің учуры.**

Іоанна XIII, 21—30.

Мунйда ажыты кылынып стол јанында отурган тушта Христос үренчіктеріне айткан: слердің пірүүгер Мені бштўлеріме тудуп перер, теген. Апостолдор үзері пойлары, мен полбоин? теп айдыжа пергендер. Алардың ортозынан Јуда е Үредүчі! мен еміш-пе? теп сураган. Исус Христос аа, сен айтын, теген. Пу арайын айткан сөсті өскө Апостолдор укпай калгандар. Иоанны Исус ончодон артык сўўгенінен көрө. Петр аны Исус Христостон суразын теп умдаірда Иоанн Исус Христостон сураган: е Кўндүлү! Сені тудуп переечі кем? теген. Христос аа араин айткан: Мен калашты туска сугуп кемге перзем, тудуп переечі ол тийле, калаш алып туска сугуп Јудан періп айткан: едер керегінді капшагай ет, теген. Пу сөсті Иоаннан пашка кем-дее пілбеген; кажылары Исус Јуданы

пайрамга неме аларга, ол емезе зоктуларга биян едерге ийген зат теп санагандар. Иуда калапты ийле чыгып сала берген.

Иуда чыгарда Иисус үренчиктеріне айткан: пу тünde слер ончогор Менен пулганарзаар. Кудай книгезинде чийлген: күдүчині соксом, үүрлү койлоры тозорлор, теген. Мен өлгөнмнен тiрiлiп туруп слерге Галилейде туштайрым, теген. Петр Аа айткан: Сенiн учун ончозы пулганза, мен пулганбасым, Сенiн-биле өлбргө-дее пелен мiн, теген. Иисус аа айткан: саа чынын айдып турум: пу тünde пöтүк кыйгыргалакта Менен үч катап жана тўжерзiн, теген.

Аш ип пожайло, Иисус Христос үренчиктері-биле Иерусалимнан чыгып Елеон туунын жанындагы Геосиманія садына парган.

69. Иисус Христос Геосиманія садында.

Матө. XXVI, 36—56.

Геосиманія садына киреле, Иисус Христос Поинын үренчиктеріне айткан: Мен кедері парып мөргүгиче слер мунда отуругар тийле Пои-была үч үренчиги: Петрды, Иаковты, Иоаннды алып парып аларга айткан: тыныма өлөр ачу тўшгi, Менiн-биле мунда кожо полугар, уйуктабагар теп, жажууруп күүрей берген. Ол зерден ебеш кедері парып лүс төмөн зыгыла тўжүп мөргүп айткан: е Ада! пу аяк Менен жастыкыдый ползо жастыкемын, Менiн күүнүмче полбой Сенiн күүнiгиче ползын, теген. Үренчиктеріне келип алардын уйуктап жаткандарын көрүп Петрге айткан: слер Менiн-биле пiр-дее жас уйуктабай өткүрүп полбодыгарба? Уйуктабагар! мөргүгөр, жеткерге тўшгiгөр, сагыш омок ет уйан тийле алардан парып паш-

тапкызынчылап мөргүгөн. Анын кийнде үренчиктеринин жанына паза келип алардын уйуктагандарын көрүп паза катап парып мөргүгөн. Ол сүрекей кичеенип мөргүп турарда, маңдайнан канду тер акан. Кудай Ангелы көрүнүп Аны тыңыдып турган. Үренчиктеринин жанына үчүнчү каттап келип, аларга айткан: слер енчигип уйуктап жазыгар, емдi Кижi Уулынын өштүлөргө перилер ойи жетти. Туругар, параалы: Менi өштүгө тудуп переечи келип жат, теген.

Ол-ок тушта Iуда улу абыстардын, калыктын жаандарынын шыйдамду, кылышту көп кижилерин еештирип алып сатка кирген. Киргелекте Iуда айткан: кажызын окшонзом, ол полор, Аны тудуп алыгар тийле келип: е Үредүчи! езенбе? теп Аны окшонгон. Исус айткан: е наалым! Кижi Уулын окшынып перип турунба? теген. Аны тударга паштаирда. үренчиктери: е Күндүлү Үредүчибiс! пуларды кылыш-пыла чабалыба? тегендер. Петр Христостон кару сөс сакубай кылыжы-была улу абыстын Малх-теп кулынын он кулагын кезе чапкан. Христос Петрге айткан: кылыжынды кынынта сук: кылыш көдүргөн кижi поi кылыштаг өлөр, теген. Анын кийнде Малхтын кулагына тийип запшырып жаскан. Черүлер Христосты тудуп алып Каиафанын кайнызы Анна теп улу абыска алып паргандар. Үренчиктери-десе муны көрөлө кача бергендер. жагысла Петр-биле Иоани, пу иш канйда пожогойне теп рактаг көрүп паргандар.

70. Христостын Анна-была Каиафа улу абыстарга жаргыладып турганы.

Иоанна XVIII, 13—27.

Черүлер Исусты тудуп алып улу абыс Аннаа апаргандар. Ол Исустаг, неге үреткенин, үренчиктеринин учурун

сураган. Иисус аа айткан: Мен туйука кемді-дее үретпедім. Жалтанбай елдің алдында өргөбдө, ол емезе синагоктордо үреткен едем. Үреткен кижілерімнен сурап көр: алар Мениң неге үреткенімді піледілер, теген. Айдарда, Аннаның пір кулы Иисустың жаагына согуп айткан: Сен улу абыска анийда каруун айдып турунба? теген. Иисус аа айткан: Мен жаман сөс айткан ползом, жаманымды айдып пер, жакшы сөс айткан ползом Мени негерек соктын? теген. Иисус Христосты Аннадан Каиафа теп улу абыска алып паргандар. Ол Иисусты пурулаирга көп төгүн керечілер жуудырган. Керечілері айткандар: Ол суббот күнді күндү-лебейт, тешкендер. Бажылары: Ол Кудайдын өргөбзін оодуп, үч күнге жагыны пүдүрерім теп айткан, тегендер. Иисус аларга пір-дее кару айтпай турган. Анын кийнде Каиафа Христоско жууктап келип айткан: Сенен түрү Кудайдын ады-была шертеп сурап турум, піске айт: Сен Кудайдын Уулыба? теген. Иисус айткан: сен чынын айтып, паза айдып турум: мунаң ары слер Кижі Уулы Күчтин онгында отуруп пулут-пыла клаадарын көрөрігер, теген. Ол тушта улу абыс кийимин ырттып айткан: емді піске керечі негерек: Анын Кудайды жамандап айтканын уктыгар. Слер не теп жассаар? теген. Айдарда, ончолоры, Ол блөргө учурлу тешкендер. Анын кийнде Иисусты тышка чыгарып, анда улу абыстың кулдары Иисустың жаагына согуп, е Христос! Сениң жаагыңа кем сокты, піске айдып пер, теп електеп тургандар.

71. Петрдің Христостон жана түшкөні, Иуданын өлүмі.

Матө. XXVI, 69—75. XXVII, 3--10.

Иисус Христос улу абыстың заргызында турган тушта,

Петр кўннн суугынан көрө тышкары отко жылынып турган. Парата каруулчызы анаң: сен Анын үренчиги-бе? тїрде, Петр, мен Аны пїлбезїм, теген. Айдарда, улу абыстардын кулдары Петрге айткандар: сен-дее Исустын үренчиги. Галилей кижї болгонун ермегннен пїлдірет, тегендер. Петр паза айткан: жок, мен пу кижини пїлбезїм, теген. Улу абыстын кулы, паа Петрге кулагын кестїрген Малхтын карындажы Петрге айткан: паа меннн Анын-была сатта көргөн сен емес педен? теген. Айдарда, Петр: ол кижини пїлбезїм теп карганган. Ол тушта пөтүк кыйгыра перген. Петр Исус Христостын: пүгүн тўнде пөтүк кыйгыргалакта Менен үч каттап жана тўжерзин теп айткан сөзін езіне тўжүрүп, анаң чыгып парып еткен кїлнчектерін кемзїнн, ачуун ийлай перген.

Исусты пурулаганын көрүп, Иуда одус кўмүш акчаны абыстарга ойто акелнп пернп айткан: ма, акчагарды ойто алыгар: мен пуруу жокты слерге тудуп пернп, поїм сўрекей пурулу полдым, тїрде алар аа айткандар: пїстнн анда көрегїбїс жок, поїн пїл, тегендер. Иуда одус кўмүш акчаны бргөддө таптайла, пої чыгып парып пуунып өлгөн. Улу абыстар кўмүш акчаны алып, пу каннын паазы полгонунан көрө аны бргөбннн казназына саларга зарабас тїйле, кедеертн келнп өлгөндөрднн сөбгнн саларга зер садып алтндар. Мунаң көрө ол зердї кан зерн теп адагандар.

72. Исус Христостын Пилатка заргылатканы.

Матө. XXVII, 11—26.

Иудейлер Рим каанын колунда полгондорынаң көрө

Рим каанынын Іудейге койгон пашкаручызы айтпаганча
пір-дее кижіні өлтүрбейтен толгондор.

Четверік күн кечкіде Іудей заандары Ісусты өлтү-
рерге эштөжөлө пятница күн таң ертен Авы Іудейге Рим
кааны пашкаручы едіп койгон Понтий Пилатка алып пар-
гандар, пойлоры (Іудейлер) кара жагду кижінің айлына
кірзебіс пырланарыбіс теп Пилатын айлына кірбегендер;
ненін учун тезе пасханы пайрамдаір өйі жедіп клааткан
толгон. Пилат тышкары чыгып алардан сураган: пу кі-
жінің кандый пурүүн таап акелдігер? теген. Алар айткан-
дар: Ол заман еткен полбозо Аны саа акелбес едек: Ол
Поин каан теп айдып зат, Кесарга калан төлөйрге учуры
лок теп айдат, тегендер. Пилат Ісусе Христосты поина
кычырып алып: Сен Іудей каанызынба? теп сураган. Ісусе
Христос айткан: е-е, каан-мін, же, пашкаруум-тезе жерден
емес, жерден ползо кулдарым Менін учун туружуп, Іудей-
лердің колуна пербестер еде. Мен елге чынды керелейрге
келдім, чыннан толгоны үнүмді угар, теген. Пилат, чын
тегенін не? тийле Іудейлерге чыгып келіп айткан: мен
Анан пір-дее пурү таппай турум, теген. Іудейлер айткан-
дар: Галилейден ала ончо калыкты астырып праат, теген-
дер. Пилат сураган: Ол Галилей кижізі-бе? тирде алар, е-е,
тегендер. Ол тушта Галилей пашкаручызы Ирод Пасха
пайрамына Іерусалимга келген еде, Пилат пу ішти поинаг
кедерледер учун Ісусе Христосты Иродтко ійе перген.

Ирод Христостон пір пір кайкал көрөін теп Аны
көрөргө озодон пері күүні келіп жүрген толгон. Ол Хрис-
тостон көп неме сураган, Христос тезе пір-дее кару пер-
беген. Ирод Ісустаг пір-дее пурү таназа-даа, Аны черү
кижілерге електейрге перген. Анын кийнде үстүне кызыл
кийім кийдіртіп, ойто Пилатка ійген. Алар нажында поі

пойлорына бштү полуп, мунун кінде заражып салгандар.

Христосты ойго алып келерде Пилат айткан: муна Ирод-таа Анаң пуру тапады. Слердін пасха пайрамына пурулулардын пірүүзін пождоочы жагыгар пар; Исус-пыла Варавва екүдін кажызын пождотсын теп туругар? теген. (Варавва тезе шокчы кижі полгон.) Жаандар калыкка, Варавваны пождоды, Исусты креске кададып салзын теп суратыргандар.

Ол тушта Пилатын абакаі, пу пуруу жок кижее пір-дее неме етпе; мен пу тўн тўжўмде Аның учун сўрекей кыйналдым теп айдарга кижі йген. Мунун кінде Пилат Исусты пождодорго сўрекей кичеенген, калык тезе: Аны креске кадап кой! теп кыйгырыжып турган. Пилат айткан: мен Анаң пуру таппай турум, теген. Алар айткандар: Ол поін Кудай Уулы теп айткан учун Аны өлтүрер законьбіс пар, тегендер. Айдарда, Пилат каттап Исусты айлына кычырып алып Сен кайдан? теп сураган. Исус тезе пір-дее сөс айтпай турган. Пилат айткан: Сен маа негерек каруун айтпайзын? өлтүреін тезем өлтүргидій, өлтүрбеін тезем тўрў жүргүскидій пажынды пілерімді пілбей турун-ба? теген. Исус аа айткан: саа Кудайдан перілбезе Маа күчўн жетпес еде, мунаң көрө, Мені саа тузуп перген кижі килінчектў, теген. Пилат Исусты Іудейлерге чыгарып келерде Алар паза Аны креске кере тартып кой теп кыйгыргандар. Пилат неме едіп албазын піліп, калыктын пулганып турганын көрөлө су акелдіріп калыктын алдында колун жунуп айткан: мен пу актудын канында пурулу емесім, поңгар пілігер, теген. Калык, Аның каны піске, пістің палдарыбіска жессін, тешкендер. Айдарда Пилат Исусты креске кере тартып койорго Іудейлерге перген.

73. Христостын електедіп кыйнатканы паза Голгоаа парганы.

Матв. XXVII, 27—32. Лук. XXVIII, 27—51.

Пилатын черүлери ончо каруулчыларды алып, Исусты тышка алып чыгып, үстүне кызыл кийим кийдирип, пажына толонодон вѣнец едип кийдирип, он колуна таяк тутурып переле. Аны електеп, алдына тизелене туруп: е Иудейдин кааны езен бол! теп айдып жүзүне түкүрүп, таягы-была пажына согуу тургандар. Исус тезе ончо кыйынга лобожынча чыдаган. Аны електеп пожойло кызыл кийимин чечип алып понын кийимин кийдиреле, Исустын кере тартылар крезин поина жүктендирип креске кере тартарга алып паргандар.

Алар Иерусалим оромы-была праадып, Исус крестин уурынан ыгыларда, заланнан жанып клааткан Киринейдин Симонына туштап Исустын крезин жүктендиргендер.

Исустын кийинен көп калык парып жаткан. Пир кезек үй кижилер Анын кийинен ййлап парып жаткандар. Исус аларга айткан: е Иерусалимнын кыстары! Менин учун ййлабагар: палдарыгардын учун ййлагар. Кырларга, пистин үстүбіске түжүгер теп, жерге писти көмгін теп айдар өй жети. Мен жажарып турган агаштыйга мунийда етселер, кургап пожогон агаштый Иудей калыгына не болор? теген.

74. Исус Христостын креске кере тартырганы.

Марк. XV, 20—41.

Черүлер Исус Христосты, Еврей тили-биле Голгоаа

теп, пістін тіл-біле Паш-Төбөзі теп туга алып келеле ічсін теп Аа өткө кошкон аракы пергендер, Исус таамдап көрөлө ічпеген. Айдарда, Аны креске кере тартып, Аныгы-была кожо екі каракчыны пірсін онг жанына, пірсін сол жанына кадагандар. Исус теңере жаар көрүп айткан: ө Ада! алардын килінчектерін ташта, алар пойлоры нени едип тургандарын пілбейділер, теген.

Пилат Исустын пажынын тужуна креске, Исус Назорей, Іудей Кааны теп чийдіріп койгон. Ол аны кандый-даа кижі кычырып пілзін теп: Еврей, Грек, Рим үч аймактын тілі-біле чийдірген. Улу абыстар Пилатка парып айткандар: сеи негерек Іудей кааны теп чийдірдин? Ол Поі Поін Іудей кааны теп төгүндеп айткан теп чий, тегендер. Пилат айткан: чийгеним чийілген поинча турзын, теген.

Исус Христосты креске кере тарткан төрт черү кижі Аныг кийимін төрткө ыртып үлежип алала Хитон теген катанчызын пүдүн полгонынан көрө ыртпай кемге жедер теп шеребей ташташкандар. Кудайдын книгезінде: Мениг кийимді ыртып үлежип алдылар, катанчыма шеребей ташташтылар теп айткан сөс келішкен.

Исус Христостын креске тартылганын көргөн Іудейлер паштарын лайкап айткандар: Сен Кудай өргөзүн оодуп үч күнге пүдүрөөчү, Поинг Поингды аргала! Кудайдын Уулы ползон крестен түш тешкендер.

Улу абыстар, жаандар Аны електеп айткандар: өскөлөрдү аргалаган Поі, Поін аргалабайт. Ол Израил кааны ползо емді крестен түшсін, бис Аа пүдер едек. Ол Кудайга іженген еде, Ол Аа жарамыкту полгон еде, емді Аны Кудай аргалазын. Ол Поин, Мен Кудайдын Уулы теп айткан еде, тегендер.

Анын-была кожо кере тартылган екі шокчынын пірүү-зі Аны електеп айткан: Сен Христос ползон Пойунды, пісті-дее аргала тіірде, екінчизи аны токтодып айткан: сен Кудайдан корукпай туруң-ба? Піс пуруубіс учун кадаты-біс, Ол тезе пір-дее жаман етпей пуруу жок кадаткан, теген. Анын кінде Исус жаар пурулуп айткан: Е Каан! каандыгына кіргежин Мені езеп ал, теген. Исус аа айткан: саа чын айдып турум: пүгүн-ок Мениң-біле кожо райда пелорзың, теген.

Христостын крезінің ланында Енезі Марія-была үрен-чигі Иоанн турган. Исус Енезін көрүп, Иоанн жаар кайала-нып айткан: мна, Сенің уулың пу, теген. Анын кінде үренчигіне: мна, сенің енең пу, теген. Анаң пері Иоанн агару Кыс Маріаны үіне алып, енезі-челеп күндүлеп жүрген.

75. Исус Христостың өлүмі.

Иоан. XIX, 1—37.

Исус Христосты кере тарткан тушта түш өй полгон. Кенетін күн үч частаң артык сүрекей карануй полгон (Еврейдінче алты частаң ала тогус часка жетре, пістіңче он-екіден үч часка жетре). Тал түште (үчүнчү часта Исус Еврейдінче айткан: Или! Или! лима савахәани! (Е Кудайм! Кудайм! Сен Мені негерек таштадың? теген сөс.) Еврей тілін пілбегендері айткандар: Ол Иліяны кычырып туру, тегендер. Кажылары айткандар: Иліянын Аны келип аргалайрын көрүп туралы, тешкендер. Анын кінде Исус, сузадым тіірде пір черү кижі мешкее уксус толтуруп, тайак пажына саптап Исустың уузына жуук туткан. Исус уксус-ты таамдайла, пүті, теген. Анын кінде паза ебеш турала,

тын үнденип айткан: е Ада! тынымды Сенің колунга періп турум тйіле пажын егілтіп тынын пожодып ійген.

Ол тушта зер сілкініп, таштар жеміріліп бргббдбгі кбжбгбб ұстүгі пажынан ала тбмбнгі учуна жетре екі зара ырттыла перген. Межіктер ачылып көп блгөн агару кижілер тіріліп, Христос тірілгенінің күнде Іерусалимдагы көп кижілерге көрүнгендер.

Іисусты каруулап тургандардың пйі (жүстің пйі Лонгинъ), паза Іисус жанындагы турган кижілер муны көрүп айтқандар: чындап пу Кудайдың Уулы полуптыр, тегендер. Кере тартылғанын көрүп турган калык тбштбрін согунуп жана пергендер.

Пу пятница күн кечкіде Іудейлер Пилатка келіп айтқандар: кере тартылған кижілердің еттері суббот күнде креске турарга жакшы емес, тегендер. Ол суббот күнде алардың жаан пайрамы Пасха полгон. Мунаң көрб кере тартылған кижілердің жодолорын сындырып крестен алдырт теп сурагандар. Пилат тезе жакып перген. Черү кижілер парып екі карачкының жодолорын сындыргандар, Іисустың тезе блгбнін піліп Аа тйбегендер; жагысла пір черү кижі Анын кабырғазына ыда-была сайып ійері-біле ордынан кан-была су аккан. Мунійда еткеніне Кудай книгезінде чйілген сбстбрдің пірүүзі: Анын сббні оодылбас, пірүүзі: пойлары кадаган кижее көрбрлбр теп мунійда келішкен.

76. Іисус Христосты крестен алып сббгін тутканы.

Іоанна IX, 38—42.

Ол-ок күн Іисустың жажыт үренчігі Аримаоси горо-

дынаг Иосиф теп кижі Пилатка келип киреле Исустын сөөгін тударга сураган. Пилат Исустын өлгөнүн пилин Анын сөөгін тударга Иосифка перген.

Исустын кере тартылган жеринин жанында Иосифтын сады пар полгон. Ол пу садында пои өлгөжин сөөгін тудууларга кайадаг жаңы куй кастырган.

Паа Исуска тунде келип укаалашкан Никодим Иосифпыла екү Исустын сөөгін крестен алып, Иудейлердин сөөк тудар жаңынча ару ору-была ороп паа саттагы жаңы куйга салып куйдын ежигин жаан ташпыла олдоп кой сала пергендер. Суббот кун ертен ерте Иудейлердин жаандары Пилатка жуулып айткандар: е биби! Ол мекечи туру тужунда, уч кунун кинде тирилип турарым теп айтканын езеп алдыбис. Андый болгондо уренчиктери сөөгін уурлап тирилип турды теп айтпазындар: уурлап алып тирилип турды теп айтсалар киндеги мекези пашкызынаг жаман долор, сен куйды уч кунге жетре каруулдат, тегендер. Пилат айткан: каруулчылар алып погардын пилгенгерче каруулдадыгар, теген. Алар парала межик ежигиндеги ташка печет салып каруул тургузуп койгондор.

77. Христостын тирилип турганы.

Матө. XXVIII.

Суббот куннин ертенгизинде неделенин паштапкы кунунде ертен ерте Исус Христос улу магы-была тирилип турган. Кенетин жер силкине перген, Кудайдын ангелы тужун межиктин тажын агарып таш устуне отуруп койгон. Анын лүзи чагын-дый полгон, кийими кардый ак полгон. Каруулчылар коркуп калтрап олгондий полгондор. Кажы-

лары пілініп улу абыстарга парып не полгонын айдып пергендер. Улу абыстар зөптөжкөлө каруулчыларга көп акча періп, не уйуктап задарыбіста Исустың сөбгін үренчктері келіп уурлаптырлар теп үредіп анида айтыргандар.

Исус Христос тіріліп турала көп катап кижілерге көрүнген. Миро майын алып парган үй кижілерге көрүнген, паза Аа зандагандарга көрүнген; көп катап Апостолдорго көрүнүп аларга Кудай каандыгының жазыдын пілдірткен. Евангеліеде Исус Христостың он катап көрүнгөнін чйгені пу: 1) Марія Магдалинаа, 2) Миро май алып парган үй кижілерге, 3) Пётр Апостолго, 4) Еммауска прааткан екі үренчигіне, 5) Өомадан пашка Апостолдорго, 6) Өома-была ончо Апостолдорго, 7) Тиверіада талаанда, 8) Галилей туувда, 9) Іаков Апостолго, 10) Калганчызында поі теңерее көдүрілерде көп жуунга көрүнген.

78. Исус Христос тіріліп турала Марія Магдалинаа, паза жакшы ыту май алып парган үй кижілерге көрүнгені.

Матө. XXVIII. Марк. XVI. Лук. XXIV. Іоан. XX, 20.

Суббот күн ертерде неделенің паштапкы күнүнде Марія Магдалина, Іаковтың Маріязы, Соломія паза өскө үй кижілер Исустың едін сүртерге жакшы ытту май алып ертен ерте Исустың межігіне паргандар. Жолдо пойлоры ермектешкендер: куй ежігіндегі ташты піске кем аңтарып перер? тегендер. Једіп парып таштың пір ланына аңтарылып калганын көргөндөр. Ол таш сүрекей жаан полгон. Куйга жуук келіп таш үстүнде отурган ангелды көрүп

сўрекей корко пергендерінде аларга айткан: корукпагар, кере тартылып бӱгӱн Исус Назорейди педрегенигерди пили турум. Ол мунда зок, тирилип турды; муна, заткан зерин кӱрүгер. Емди парып ўренчиктерине, Ол слерге Галилейде туштайыр теп айдыгар, теген. Алар сўрекей коркуп куйдаг калтражып чыгып жана пергендер.

Мария Магдалина куйдын занывда жада калып ийлап турган. Ол куй ичи жаар карап кӱрӱрдӱ, анда еки ак кийимдӱ ангелдарды кӱргӱн; бирей Исустыг сӱбги заткан ордынын пажында отурган, бирей пудунда. Ангелдар анан, сен негерек ийлап турун? теп сурагандар. Ол айткан: мениг Исус Христос Каанымнын сӱбгин кайда апарып салгандарын билбей турум теп айдала каяланып Исус Христостыг поин кӱрӱп таныбай сатчы полор теп санаган. Исус аа, негерек ийлайзыг, кемди педреп жӱрӱн? теген. Мария Аа айткан: е Кӱндӱлӱ! Аны Сен алган ползон кайда салганыгды айдып пер: мен Аны аладым, теген. Исус аны адынан адап, е Мария тирде Мария Аны танып, е Ўредӱчим! теген. Исус аа айткан: Маа тийбе: Мен емди Адама чыкалагым, парып Мениг карындаштарыма айт: Мен поимнын Адама слердин-дее Адагарга, Поимнын Кудайма слердин-дее Кудайгарга чыгып жадым теди теп айт, теген. Мария ол-ок тушта занып ўренчиктерге Исусты кӱргӱн, Анын нени айтканын айткан.

Мариянын нӱкӱрлӱри ол тушта Иерусалимга занып прааткан полгондор. Исус Христос аларга кӱрӱнӱп: сӱгӱнӱгер! теген. Алар тезе Анын пудуна жыгыла тӱжӱп пажыргандар. Исус аларга айткан: корукпагар, парып Мениг карындаштарыма айдыгар, Алар Галилейге парзындар: анда Мени кӱрӱрлӱр, теген. Алар занып парып ончо-

зын Апостолдорго айткандар, Апостолдор тезе ол тушта аларга пүтпегендер.

79. Иисус Христостын Еммауска прааткан екі үренчігіне туштаганы.

Луки XXIV, 13—35.

Христос тіріліп турган күн, күн түштен кыя берерде, Христостын жетон үренчігінің екүзі Лука-была Клеопа Иерусалимнан он екі чакырымдагы Еммауска парып аткандар. Алар жолдо, пу күндерде не полгонын ермектежіп прааткылаірда, Иисус Христос аларга танытпай парып жадып алардан сураган: слер мунйда ачуланыжып, нені ермектежіп парып лассаар? тіірде Клеопа айткан: Сен Иерусалимга жуукта келдінбе? Пу күндерде андагы полгон ішгерді пілбей турганын! теген. Иисус, не полды? теп сураірда алар Аа Иисус Назорейдің учурын айдып пергендер. Ол сүрекей улу пророк еде; сөзі-біле, іжі біле-дее Кудай алдында, кижі алдында-даа сүрекей күчтү еде; пістін улу абыстарыбыс Аны тудуп алып, креске кере тартып өлтүргендер. Піс Аа, Израилды аргалаір теп пүдүп турган едек. Ол іш полгонынан пері пүгүн үчүнчі күні. Пістін ортобыстан кажы үй кижілер пүгүн сөбгін туткан жерге парып, сөбгін таппай ангелдарды көрүп тірлер; Ангелдар тезе аларга Иисус тірілді теп айдып-тыр. Піс поібіс аны көрбөдібіс, тегендер. Айдарда, Иисус аларга айткан: е пүгпестер! пророктордын Христостын кыйналып өлбөліп тіріліп туруп макталар теп чійген сөстөрине пүтпей туругар ба? теген. Анын кінде Моисейден ала ончо пророктордын Христостын учурун айткан сөстөрін езедіп

перген. Ави́йда ермектежи́н праадала Еммауска жеткендер. Иисус паза анаң ары параачы полуп турарда, Лука-была Клеона Аны піс-піле кон тіірлерінде Иисус алар-была конорго жада калган. Аш жірге отурган тушта Иисус калаш алып паштапкы еткен чілеп алкап сындырып аларга перген. Мунда алардын көстөрі ачылып Аны таныгандар. Ол-ок тушта Ол көрүнбей калган. Айдарда, алар үзери пойлорына айдышкандар: Ол жолдо піс-піле ермектежи́н, Кудай книгезіндегі сөстөрді пілдіртіп клааткан тушта жүрегібіс кани́п сүгүнді? тешкендер. Ол-ок часта туруп Иерусалимга ойто паргандар. Иерусалимда алар Апостолдор жуулуп отурган аилга кіріп, Христос тіріліп турды тегендер. Апостолдор айткандар: тіріліп турганы чын, Петрге-дее көрүнген тегендер. Айдарда, Лука-была Клеона жолдо не болгонын Христостың калаш сындырганынан таныгандарын учунаң ала айдыш пергендер.

80. Иисус Христостың он бір Апостолго көрүнгөні.

Тіріліп турган күн кечкіде Апостолдор Иудейлерден коркуп ежікті пөктөп аш жіп отуарда кенетін Иисус көрүнүп, ортолорына туруп: слерге амыр ползын, теген. Апостолдор пүдүнбей сүр көрүнүп турган полор теп корко пергендер. Иисус аларга айткан: Менің колумды пудумды тудуп көрүгер, Мен поім, теген. Колугар-была зарааларымды сыймап көрүгер, сүрдің еді сөбгі жок, Менің пар теп аларга колу пудун кабыргазындагы жыда ордын көргүскен. Иисус аларга паза айткан: Маа жірге ажыгар пар

Лук. XXIV, 36—43.

ба? теген. Алар Аа ебеш палык-пыла мөт пергендер; Ол алардын көзінче жіген. Анын-күнде Исус аларга паза айткан: слерге амыр ползын! Адам Мені ийгендй Мен слерді ийип турум тийле аларга үрүп айткан: Агару Тынды алыгар. Кемнің кілінчектерін таштазагар, ани ташталар; кемдін таштабай калдырзагар, ани калар, теген.

Ол тушта Өома алар-была жок полгон. Өома келерде өскөлбрі аа Үредүчині көрдүбіс, тегендер; ол тезе пүтпеген.

Сегіс күннің күнде Апостолдор Өома-была кожо ежіктерін пөктөп коип отургандар. Ежік пөктүлү поинча Исус кіріп алардың ортозына туруп, слерге амыр ползын, теген. Анын күнде Өомаа айткан: келіп Менің колдорымды көр. кабыргамдагы зараама колун сугуп көр, пүтпей калба, пүдеечі пол, теген. Өома мунйда едіп көрөлө айткан: Сен менің Кааным, Кудаім, теген. Исус аа айткан: Муна сөн Мені көрөлө пүттің, Мені көрбөй пүткен кижі кезіктү, теген.

81. Исус Христостын Апостолдорго Тиверіада талайдын кырында көрүнгені.

Иоан. XXI, 1—19.

Пір катап Апостолдор: Петр, Өома, Наоанаил паза Иаков-пыла Иоанн, паза екі үренчік, ончозы зеті кижі Тиверіада талайна палык шүерге парала тўн туркунына кыйналып пір-дее палык шүүп албагандар. Ертең тургуза Исус жар үстүнде туруп көрүнген. Апостолдор Аны таныбагандар. Исус аларга айткан: е балдар! жір немегер пар-ба? теген. Алар, жок, тегендер. Исус айткан: шүүнігерді кемеңиң

он жанына салыгар, теген. Алар саларда палыктын көп киргенінен шүүнді чыгарып полбогондор. Апостол Иоанн Петрге айткан: пу Үредүчибіс, теген. Петр Апостол муны угуп кийимін курчанып жарга жүзүп чыкан; өскө Апостолдор кеме-біле шүүнді тартып чыкандар. Жар үстүнде от күйүп турганын, от үстүнде палыкты паза калашты көргөндөр. Иисус аларга айткан: шүүп алган палыгыгарды шүүнигерден алыгар, теген. Апостол Петр парып жүс пежон үч заан палык алган; андый көп палыктан шүүндери ыртылбаган. Иисус үренчиктеріне айткан: ажанарга келигер, теген. Айдарда, Апостолдор Анын Иисус Пои полгонын таныгандар. Анын кинде Иисус Апостол Петрге айткан: е Иоан уулы Симон! сен Мені пулар сүүгенінен артык сүүп турун-ба? теген. Петр айткан: е Күндүлү! Сені сүүгенімди Поин пилип турун, теген. Иисус аа айткан: койлорымды күт, теген. Иисус үч катап, Мені сүүп турун-ба теп сураирда Петр ачууркана перген. Анын кинде Иисус айткан: саа чынын айдып турум: жаш чагында поин курчанып жүрдин, кайдары парайн теген жерине парып жүрдин; карыган кинде сен колунды көдүрүп турарзын, пелинді кижі курчаир, парбайн теген жерине алып парар, теген. Пу сөстгі Иисус аа канип өлөрін пилдиріп айткан.

82. Иисус Христостын Апостолдорго Галилей туунда көрүнгөні.

Матө. XVIII, 16—19. Марк. XVI, 17—18.

Иисус Христостын жакыганынча он-бір үренчигі Галилейдегі пір туга паргандар. Мунда алар Иисусты көрүп

Аа пажыргандар. Иисус аларга айткан: теңере-біле зерде ар пашкару Маа перілген. Емді парып ончо аймактарды үредіп, Аданың, Уулдың, Агару Тынның адына крестегер. Мен слерді кылыныгар тегенімді кижілерді-дее кылынарға үредігер. Мен чак түгенгінче слер-біле турарым. Пүдүп креске түшкені аргалалар, пүтпегені пурулалар. Пүткендер мундый кайкалдар едерлер: Менің адым-была кижі ічиндегі көрмөсті сыбырып чыгарарлар, жүзүн жүүр тил-біле ермектежерлер, колдоры-была ылан-даа тутсалар чактырбастар, кижі өлгүдйй корон ічселер кем полбос; ууруларга кол салып зазарлар, теген.

83. Иисус Христостың теңерее көдүрүлгөнү.

Марк. XVI, 19. Лук. XXIV, 49-53. Дѣян. I, 9—11.

Иисус Христостың тіріліп турганының төртөнүнчү күнүнде Апостолдор ончозы Иерусалимда болгондор. Иисус аларга калганчызын көрүнүп, көп неме ермектейле айткан: Мен слерге Адамның ийер полгонын ийерім, үстүүртін күч алгычча Иерусалимда туругар, теген. Анын кинде аларды Иерусалимнан Вифания заар апарып Елеон тууна чыгала Иисус колун көдүрүп үренчиктерин алкайгеле алардан теңерее көдүрүлө берген. Айдарда, жаркынду пулут Иисус Христосты Апостолдордун көстөрүнөң көлөп ийген. Иисус теңерее көдүрүлүп, Ада Кудайдын онг занына отуруп койгон. Апостолдор тезе теңере заар көрүп турарда, жаркыяду кийим кийген екі Ангел көрүнүп аларга айткандар: слер негерек теңере заар көрүп туругар? ну слердинг көзүгерче теңерее көдүрүлгөн Иисус, емді Анын канийда

көдүрүлгөнүн көрдүгөр, анип-ок паза жерге келер, тегендер. Апостолдор мунун кинде сүгүнүжип, Кудайды алкап мактап жүргендер.

84. Апостолдорго Агару тын түшкөнү.

Дьяни XII глава.

Исус Христостын тегерее көдүрүлгөнүн кинде он күн полордо Пежонянчы күн тийген пайрам күнде Апостолдор ончозы, алар-была Кудайдын Енези, паза пүдүп тургандар, ончозы жүс жірме кижі пір үйге жуулужун мөргү едіп турган полгон. Еврейлердин тоозынча үчүнчі часта, пістің тообысча тогузынчы час кірезінде, кенетін тегереден, сүрекей тың салкын шуултывдый шуулт угулуп Апостолдор отурган үйге толо берген. Айдарда, от тілдерчилеп Апостолдор сайн пір тілден түшкен. Анип Агару Тын алардын үстүне түшкен. Апостолдор, Агару Тынды алынып, пілбеген жүзүн жүүр аймактын тілдері-біле Кудайды алкап мактап ермектей бергендер. Ол тушта Іерусалим пайрамына ар жерден жүзүн жүүр аймактар жуулган полгон. Шуулаган табышты угуп, Апостолдордын занына сүрекей көп калык жуулган. Алардын ар калыкка пойлорынын тілдері-біле ермектегеніне таңааркажып үзері пойлоры ермектешкендер: пулар ончозы Галилей кижілері еде, канип пістің тіл-біле ермектежіп турулар? тешкендер. Кажылары електежіп: алар аракы ічип езіріп улаарып тургандар полор, тешкендер. Айдарда, Апостол Петр калыктын алдында туруп айткан: е Израилдын заандары, Іерусалимга жуулган жуун! слер ончогор менің сөзімді угуп көрігөр: таң атканынан пері үчүнчі час емеспе? Иоил пророктын озодон айт-

канынча Агару Тынды алындыбіс. Слер Кудайдан ийілген Иисус Назорейді пілезігер, Ол слердин ортодо кайкалдар етті; слер Аны закон пузаачыларга тутуруп өлтүртігер. Пу Иисус тіріліп туруп тенерее көдүрүліп, пүгүн піске Агару тынын түжүрді, емді көргөнігер пу, теген. Анийда сүрекей көп айткан. Анын ермектегенін укан кижилердин жүректери зымжап: емді піс нени еделі? теп сурагандар. Петр аларга айткан: килінчектерігерді кемзиніп Иисус Христостын адына креске түжүгер, Агару Тынды аларзыгар, теген. Ол күнде үч мун кижі Христоско жагдап креске түшкендер.

85. Апостол Петрдын пуды кенеген кижині жасканы.

Дьян. III, 1—11.

Пир катап кечкиде Петр-биле Иоанн Апостол мөргү едерге өргөө барганда өргөөнүн ежігі алдында енеден кенеген путту туулган кижі тіленіп отурган полгон. Апостол Петр аа айткан: піс заар көр, теген. Ол кижі, пир пир неме перер полор теп кезе көрүп отурган. Апостол Петр аа айткан: акчам жок, пар немемді періп турум: Иисус Христостын адында туруп пазып жүр тийле колунан тудуп көдүрерде пуды жазылып ол Апостолдор-была өргөө кіріп Кудайды алкап сүгүнүп секіріп жүрген. Өргөөдөгү оңчо калык муны көрүп Апостолдорды айлантра туруп алгандар. Апостол Петр айткан: е Израил кижилери! слер неге таңааркайзыгар? Піс пу кижині поибістің күчүбіс-піле, поибістің жакшылыгыбіс-пыла жаскан теп туругар-ба? Пу кижі Иисустын күчі-биле жазылды. Слердин адагардын Кудай Поинын Уулы

Исусты мактулу етті. Слер Аны кыйнап Пилатка тудуп періп өлтүрткен едегер, Кудай Аны өлгөнүнөн тіргісті, Анын тіріліп турганына піс керечі. Слер пу ішти пілбей еттігер. Емді кілінчектерігерден кемзініп пурулугар, теген. Ол күн Христоско пеш мун кижі заңдаган. Христоско заңдаачылар күнүн заін көптөп прааткан.

86. Ананія-была Сапфира.

Дѣян. V, 1—11.

Апостолдордын тужунда Христоско заңдаачылар көптөп карындаштардый пір жүректү полуп тургандар. Јөбжөзі парлары јөбжөзін садын акчазын Апостолдорго пергендер, Апостолдор тезе кижі заін керегіне пергендер. Христос заңдулар ортозында Ананія-была Сапфира ерлү кадыту екі кижі јөбжөлөрін садада Апостолдорго ончо акчазын пербейлі теп сүмележеле алган паазын Ананій астадып Апостол Петрге апарып перген. Айдарда, Петр айткан: е Ананія! сен жүрегінді көрмөскө салдырып, алган паанды астадып Агару Тынды негерек мекеледін? Сен кижіні емес Кудайдын Поін мекеледін, теген. Ананія муны угары-была лыгылып өлгөн; сөөгін тезе жууп салгандар. Анын кінде каты келген. Петр Апостол анаг сураган: јөбжөгөрді канчаа сатыгар, теген. Сапфира Ананійдын сүмелегенінче айткан. Петр аа айткан: сен-дее ерін-біле Агару Тынды мекелеірге санадын-ба? теген. Ол-ок тушта Сапфира лыгылып өлө перген. Ончо кижілер муны көрүп Апостолдордо Кудай Тыны барын піліп, алардын алдында төгүн сөс айдардан коркуп жүргендер.

87. Стефан діаконды өлтүргөні.

Дѣян. VI, 1—15. VII, 1—60.

Чын зандулар көптөйрде, Апостолдор пөйлорына жети
полущы талдап алып аларды діакон едіп койгондор.
Алардын пірсі Стефан Агару Тынды алары-была Христос
загына пек полгон. Ол Христостын ады-была калык ара-
зында көп кайкал едіп жүрген. Еврейлердің закончылары
анын-была сөс плаажып, пірсі-дее анын пілеріне теңдеш-
пей тургандар. Мунунг учун аны синедрион (жаргы едеечи
жуун) алдында акелип ол Кудайды, Моисейді жамандайт тең
сайгактагандар. Улу абыс ананг сураган: пу сені пурулап
айткан сөс чын-ба? теген. Стефан аа каруун перін Авраам-
нанг ала Иисусе Христоско жетре не полгонун айдып, Кудай-
была Моисей пророкты, өргөө-біле ару законды поинын
күндүлөп турганын, Еврейлердің күндүлөбестерін пілдір-
теле калганчызында айткан: е жаман, кату жүректү аймак!
слер качан-даа Агару Тынга каршуланазыгар. Адалары-
гардын кылынгандарын слер-дее кылынып туругар. Ада-
ларыгардын кыйнабаган пророгы пар-ба? Пророктор озо
піліп айдып перген актуды поигар өлтүрдигер, теген. Жар-
гычылар пу сөстөрді угуп Стефанга ачуланыжып тиштерін
кыыраткандар. Стефан агару Тынды алган поинча өрбө
көрүп айткан: мен ачылган теңереде Кіжі Уулынын Ада
Кудайдын он жанында отурганын көрүп турум, теген.
Мундагы кіжілер аны тудуп алып городтын тыш жанына
алып парала кийімдерін чечип Савл тең ууланга тутуруп
Стефанды таш-пыла адып өлтүргендер. Ол тушта Стефан,
е Иисусе Каан! менің тынымды ал тең мөргүйгеле тізелене

түжүп үнденип айткан: е Каан! Сен пу иштерин килнчеке салба тйле тынын пожодып ййген.

87. Савлдын Христоско пүдүп пакканы.

Дѣян. IX, 1—22.

Стефанды өлтүргөнінің кинде Іудейлер, Іерусалимдагы чын жандуларды сүрекей кыстагандар. Кыстаачылардын ортозында Савл теп кижі Іерусалимда чын жандулардын ерлерін кадытарын үйлерінен некеп алып түрмөсө пөктөдип кыйнап жүреле Дамаск городындагы-даа жандуларды тудуп Іерусалимга акелдіріп турарга улу абыстан сурап алган. Дамаск городына жууктап клааткан тушта кенетин тегереден жарык жарыган. Мунда Савлдын куды чыгып жерге лыгылган тушта, аа тегереден, е Савл, Савл! Мені негерек, кыстайзын? теп үн угулган: Савл сураган: Сен кем? теген. Кудай айткан: Мен паа сенің кыстап некеп жүрген Іисус, теген. Айдарда, Савл: е Каан! мені нені етсін теп турун? тїирде Іисус айткан: прааткан городыга пар, анда нені едеріңе үредерлер, теген. Савл турала көзі жоголо берген учун парып полбосто, кожо прааткандары аны колунан тудуп алып паргандар. Ол тушта Дамаскта Іисустың Ана- ния теп үренчигі пар полгон. Кудай аа көрүнүп айткан: е Ананія! сен чіке теген оромго пар, анда Іуда айлында Тарс кижізі Савлга туштайрызын, ол тезе емді мөргүй туру, теген. Ананія айткан: е Каан! пу кижі Іерусалимда Саа жандаган кижілерге көп жаман еткен, ол поо-доо анын учун келді теп уктым теген. Каан айткан: пар, пу Менің талдаган кижім; ол Менің адымды көп калыка пілдірер, Менің учун көп кыйын көрөр, теген. Ананія парын Савлга

туштап, Христостың айтканынча еткен. Ол Савлдың үстүне колун саларда көзі жазыла берген. Савл ол-ок тушта чын жаңга кіріп крестелген. Креске түшкөнінің кинде Савл Христостың үренчиктері-біле Дамаскта жүрүп, Кудай Уулы Исусты калыка жарлап жүрген. Муны угаачылар анын жаңын толуганына ончозы кайкагандар. Дамасктагы Иудейлер аны өлтүрерге түн түш сайн горот паратазында сакып тургандар. Чын жаңдулар тезе аны город стенизінинг үстүнең тыжына пу-была түжүрүп ийгендер. Ол кара жаңдуларга Евангелиени жарлаирга парган. Анын кинде ол Павел теп адалып чын Кудайды билбеген жүзүн жүр аймактарга Христосты жарлап кара жаңдуларды Христос жаңына кийдиреечи Апостол полгон.

87. Жүс черүдин пийи Корнилий.

Дьян. X, XI.

Палестина жеринде Средиземной теп талайдың каказында пирси пирсенин рак емес Кесария-была Юшпия теп еки горот полгон. Кесарияда Корнилий теп жүс черүдин пий Рим укту кижі журтап заткан. Юшпияда тезе Петр Апостол чын жаңды жарлаирга келген полгон. Корнилий пий кара жаңду ползо-доо кижилерге пийнду Кудайдан коркунчаак полгон. Пир катап Кудайга мөргүй турарда аа ангел көрүнүй айткан: Корнилий! Кудай сенин пияныңды, мөргүүнди жаратты. Емди Юшпия городында талай каказындагы теречи Симонунг үйинде айылдан келген Петрге кижі ийи кычыртып ал. Ол сенин пийнунг каты палдарынунг нени едиң аргалаварыгарды айдар, теген. Корнилий ангелдын айтка-

нынча Петрды кычыртарга поиньг екі кулы-была пір закшы ару жүректү черүүн іеберген.

Ертенгізінде Корнилийдің ійген кіжілері Иоппіа жуукташкан крезінде Петр Апостол тал түш крезінде Кудайга мөргүірге үйдің төббізіне чыга-геле кенетін теңере ачылганын көргөн, теңереден төрт пулыгынаң пулаштырган жаан кедендй неме түжүн клаатканын көрзө Авың ічінде жүзүн жүр аң-куштар, жылаң-пакалар толо полгон. Теңереден: е Петр! пуларды өлтүрүп жі теген үн угулган. Петр айткан: е Каан! менің мундый пйар немеңі жігенім жок, теген. Авың кінде, Кудайдың арулаганын сен пйарзын-ба, теп паза үн угулган. Пу мунійда үч катап полуп, кінде теңере жаар көдүріле берген.

Петр көргөнінің учурын сананып отурган тушта-ок Корнилийдің ійген кіжілері келип Петрды кычыргандар Агару Тынның білдірткенінче Петр алар-была кожо парган. Корнилий сүрекей сүгүнүп аны күндүлеп уткуп алган. Корнилий карыдаштарын, таныштарын жууп, ончолоры Петрдың үредің куучындаганын пар жүрегінен пүдүп, сүгүнүп угуп отургандар. Куучындаган-ок тушта алар Агару Тыннаң полуп жүзүн жүр тіл-біле ермектеже бергендер. Муны көрүп Апостол Петр айткан: піс-чілеп Агару Тын алынган кіжілерді су-была крестелерден кем токтодып полор? тійле аларды Иеусе Христос Кудайдың адында крестеген.

Авың кінде Петр Іерусалимга келерде Апостолдор, чын жаңду кіжілер-дее, сен кара жаңдуларга парып алар-была кожо негерек аш жідің теп, жемелегендер. Петр аларга поиньг теңереден түшкен немеңі көргөнің, паза Корнилий айлында не полгонын ончозын пажынаң ала

тоолоп айткан. Айдарда, ончо чын жандуларга-даа арга перген туру теп Кудайды мактагандар.

88. Ангелдын Апостол Петрды түрмеден чыгарганы.

Дъян. XII.

Христос туулган тужунда өлтүрерге санаган Иродтын уулы паза Ирод Иисус Христосты Пилат-пыла жаргылаган, мунын уулы үчүнчү Ирод Христоско жандагандарды кыстайрга жакылгаан перген. Иоанн Апостолдын карындажы Иаков Апостолдын пажын кестирген. Пу иш Иудейлерге жарайра Петрды-даа анидарга тудуп кижендеди түрмее покоткөндөр. Өлтүртер күнниг түнүнде Петр еки черүдин ортозында уйуктап жадарда, аа кенетин ангел көрүвүп, Петрды уйгузуп, кашагай тур, теген. Петр турарда кижени колунан түже перген. Ангелдын айтканынча кийини, пелин курчанып алала Ангелдын кийинег парган. Алар еки каруулчаа пилдиртбей түрмеден чыгып сала бергендер. Городтын темир ежиге жедерде ежик по ачыла перген; алар анан чыгып ором-была парып жатканда кенетин Ангел жоголо перген. Анын кинде Петр сүгүнүп айткан: мени Ирод колунан аргалайрга Кудай понын ангелын ийген туру! теген. Ол санаазына келип Марктын айлына келген; анда дезе Петрды аргалайр учун чын жандулар Кудайга мөргүп тургандар. Петр аларга түрмеден канип аргалалганын айдып переле, по кизи таппас жерге парган. Ирод тезе Петрды узак педреп тапай каруулчыларды жаргылап өлтүрткен.

89. Апостолдордын Христосты калыка жарлаганы.

Апостолдор Евангелиени (сүгүнчилү жарды) көбизинче жүзүн жүр жерде жүрген. Иудейлерге жарлагандар. Кара жагдуларга ончо Апостолдордон артык Павел Апостол жарлаган. Ол төрт кагап Азия-была Европаны жарлап өткөн. Чын жагдуларды көптөдін көп жерлерде чын жагдуларга архіерейлү абыстар едіп койгон. Калганчызында Павел Апостол Рим городына жеделе анда көп кижілерді Христоско жаңдаткан. Рим кааны Нерон кылып-пыла пажын кезіп өлтүрткен. Шу Христос туулганынан 66 жыл кийнде, Июнь айдын 29 күнүнде полгон.

Петр Апостол Иерусалимнан Антиохіяа парып анда көп жыл жүрген. Павел Апостол Азияда жарлап жүрүп Христоско жаңдаган кижілерге архіерейлер тургузуп анын кийнде ол-доо Рим городына парган. Анда Нерон Петр Апостолды креске кададып өлтүргөн. Ол пойн Аргалаачыны кадаганчылап кададарга арабасым теп, пажын төмөн едіп кабатырган. Петр-была Павел Апостолды чын жагдулар Апостолдордын улулары тийдилер.

Апостол Андрей Первозванный (енг озо кычырылган) Евангелиени кара талайды айлантра Скиоія жерінде жарлаган. Ол Киев городтын турган кырларга келип, мунда Христос жарыгы жарыр теп крес тургузуп койгон.

Евангелие пиігөн Марк Христосты Александрия жерінде жарлап мунда архіерей полуп турган. Апостол Өаддей Христосты Едесса городында жарлаган. Ол анда Иисус Христостын ады-была Авгар княсты жаскан. Шу Авгарга Иисус Христос Поиның кол арткышка жазалган сүрін ийе берген теп айдыжадылар.

Өскө Апостолдор пашка жерлерде жарлагандар. Ончозы Христостың учун кыйнадып өлгөндөр; жаңыс-ла Иоанн Апостол амырын өлгөн. Христос тегерее чыгарда Анын Енези пу жердег кечірілгенче Иоанн Иерусалимда турган. Анын кийде кичү Азияда жарлаган, көп катап Ефесте жарлап жүрген. Домициан кааның тужувда, аны зары учун кайнап турган майга салгандар, аа бир-дее неме полбой езен калган. Анын кийде аны Патмос теген ортолыка ийе берген. Мунда жүрерде аа Кудай көрүнүп Апокалипсис теп книге чийдирткен. Иоанн Ефес городында жүс жаштап артык жүйүңу жердег кечірілген. Иисус Христосты Кудай теп пилдиртип жарлаганына көрө Иоанн Апостолды Кудайды жарлаачы тийдилер.

90. Апостолдордың чийген пічіктері.

Апостолдор калыкты жаңысла сөс-піле жарлап үреткен емес: Христос жаңының чыны унудулуп пузулбазын теп книге пічігендер. Алардың пічіген пічігі жаңы керее теп адалган.

Апостол Матөей, Марк, Лука, Иоанн төртү Евангелиени пічігендер. Пу Евангелиеде Христостың туулганына ала тіріліп тегерее чыканына жетре жүрүмін, үредүүн кайкалдарын пічігендер.

Агару Апостол Лука паза Апостолдордың еткен іштерин, канийда үреткендерин пічіген.

Апостолдор: Иаков, Петр, Иоанн, Иуда, (пу Иисус Христосты саткан Иуда емес, өскө Иуда,) өскө жердегі чын жаңдуларга пічіктер чийгендер.

Апостол Павел пашка пашка цеквелерге он-төрт пічік чийген.

Кудайды жарлаачы Апостол Иоани Патмос ортолугында Апокалипсис книгезин чййген.

Пу Апостолдор чййген книгелерднн он чозын Јаңы кереес, орус тiлi-биле Новый Завѣт тийдилер.

91. Јерусалимнын косколгоны.

Апостолдорго ѳскѳ-дѳб чын зандуларга каршу кылынып турган Јудейлер полгон. Аларды Јудейлер ѳч катап кыстагандар. Паштапкызында Стефан диаконды таш-пыла адып ѳлтүргендер; екiнчизинде Заведей уулы Јаковты ѳлтүргендер; ѳчѳнчизинде Јосиф уулы Јисус карындажы теп адалган Јаковты ѳлтүргендер. Ол Јаков Јерусалимда еп паштап архирей полуп турган. Христосты, Анын ѳренчiктерiн-дее кыйнагандары учун Каан Кудай Јудейлерге кыйалын ийген. Јисус Христос Поiнын ѳлѳр алдында айткан: Јерусалимнын, ѳргѳбннн ордында таш ѳстѳнде таш калбас, теген. Христостын туулганынан 70 жыл ѳдѳрдѳ, Анын айтканы чынынча келiшкен. Јерусалим косколор алдынан, анын косколорын билдiртiп кѳп илдилер кѳрѳнген. Пiр левит ором-была пазып јүрѳп: Јерусалимга, ѳргѳбгѳ ачу корон! город кижилерине-дее ачу корон! теп кыйгырып јүрген. Пiр жылдын туркунына Јерусалимнын ѳстѳнде кылыш-тый пiр жылдыс кѳрѳнѳп турган. Паза пiр катап ѳргѳбннн јiрме кижi ачып турган темiр ежигi поi ачыла перген. Паза пiр катап абыстар ѳргѳдѳ: мунаг чыгалы теп тыг айткан сѳс укандар. Јудейлер тезе пойлорына Кудайдын кыйалы келерiн илбегендер. Рим каанын черѳлерi Јерусалимды айландро туруп алгандар. Городтын стенелерiн оодып ийеле, городты ѳргѳбнi ѳртѳп ийгендер. Аргалаачы Христостын сѳзi чiке келижiп Јерусалим городында таш ѳстѳнде таш-таа

калбаган. Іудейлердің көбізін Рим черүлері өлтүргендер, көбізі ачанадаг өлгөндөр. Артып калгандары ар жерге тарала бергендер. Іерусалимнын ордында тобрактан өскө неме калбаган.

92. Кара зандулардан чын зандулардын кыйнаткандары.

Христос туулганынын кинде үч жүс ыл ерткенде чын зандуларды сүрекей кыйнагандар. Паштапкызында кара занду Нерон каан улу Апостолдор Петр-была Павелды өлтүрткен, өскө Апостолдор чын жана үредеечилер, паза чын зандулардын көбізі Христостын учун кыйнадып өлгөндөр. Ол тушта чын зандулардын эбжөлөрүн алгандар, жерлеринег сыбыргандар, пажы-была ийгендер, түрмее пөктөгөндөр, креске кере тарткандар, от-пыла өртөгөндөр, суга таштагандар, кижі алдында көрзіндер теп паре-пыла арсландарга таштагандар, анаг-даа өскө жүзүн жүүр кыйын-была кыйнагандар. Калганчызында Християндарды Диоклитян каан кыйнаткан; ол тушта Египетте пір айдын туркунына он зеті мун кижині өртөгөндөр. Мунин жүзүн жүүр кыйын-была кыйназалар-даа Христоско зандаачылар Кудайдын тыгытканы-была там көптөн прааткандар.

93. Агару каандар Константин-была Елена.

Калганчызында Христос туулганынаг үч жүс ылдын кинде Рим кааны Константин полгон. Пір катап зуга праадып теңереде ылдыстан жазалып айлантра, муны-была жет теп сөстү крес көргөн. Екинчі катап Исус Христос Поіаа түжүнде крес тудунуп көрүнүп, өштүлеринді муны-была

жетерзін, теген. Христос айтканынча Константин баштуларын жеткен. Ол поі Христос жагына кіреле чын жаңдуларды кыстаирынаг токтоткон. Христос жагын поі сүүгенінен көрө көп калыгын пу жаңа жаңдаткан, церквелер жазаткан, палдар үредер зер жазаткан. Ол кара жаңду Рим городына турбаска жагы город етірің аны поінын ады-была Константин городы теп адаган.

Грек тілі-біле Константинополь, орус тілі-біле Царьградъ теп айдадылар. Чын жаңдулар анын тужунда амыр тургандар. Аа, жакшы жүрүмдү енесі Елена сүрекей полушкан. Елена чын жаңа кіреле Иерусалимга парып Иерусалимнын Макарий теп Патриарх-пыла кожо Христостын кадалган крезін ташкандар. Чалулар турган үйлерін оотырып Голгооа тудың үстүне, Виоелеемде, паза Елеон твунда церквелер етірген. Агару каавдар Константин-была Еленаны чын жаң учун мунйда кічеенгендері учун Апостолдор-была тең теп айдадылар.

Алардың пайрамы Май айдың 21 күнүнде болот.

Е Кудай! піске жарык көргүскен Поюнга алкыш жессін.

Иван. 21 1116

~~ГПБ Русский фонд~~

Алт.

3-347